

ODBORNÝ BANKOVÝ ČASOPIS

DECEMBER 2001

ROČNÍK 9

BANKING JOURNAL

DECEMBER 2001

VOLUME IX

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
NATIONAL
BANK OF
SLOVAKIA

12

BIATTEC

***Národná banka Slovenska s hlbokým
zármutkom oznamuje, že dňa 3. decembra
2001 nás navždy opustila
Ing. Anna Pastuchová, PhD.,
vrchná riaditeľka úseku informatiky
Národnej banky Slovenska***

Pripadla mi úloha, hádam najťažšia – rozlúčiť sa s Hankou Pastuchovou, vrchnou riaditeľkou Národnej banky Slovenska, našou vzácnou kolegyňou, priateľkou i kamarátkou.

Prihováram sa v mene guvernéra Národnej banky Slovenska, v mene svojom a tiež v mene všetkých tých ostatných, ktorí nemohli, či nevládali prísť na poslednú poradu. Na poradu k témam, ktoré sa už žiaľ nebudú týkať vecí budúcich, ale iba, aj keď krátko, predsa dávno minulých.

Hanka nemešká. Hanka nepríde. Nepríde nikdy viac. Taká bola strohá správa, také bolo nemilosrdné posolstvo mraziaceho vánku jedného decembrového rána.

A akoby sa nič vážneho neudialo. Telefóny neprestali vyzvárať, električky rinčať, ľudia sa neprestali ponáhľať, výťahy stúpať a klesať, ale všetko sa to zrazu odohrávalo akosi mimo nás, ako v obohranom nemom filme. Všetko je to práve preto také divné, že Hanka nikdy nemeškala, ba ani teraz nemešká. Jednoducho nepríde, nemôže, lebo jej zastavili čas.

A nikto ani nevykrikuje, že chýba jeden z nás. Tak je to smutné. Tak ľúto človeku je, že bezmocne, ba i rozpačite tú správu ďalej postupuje.

Hanka Pastuchová rada vyhrávala a vedela vyhrávať. Žiadna výzva života nebola pre ňu dosť veľká, vysoká či silná, aby ju neprijala. Usilovná, zanietená, nadšená, optimistická i zavše nástojčivá bola naša Hanka. S nevšedným zanietením robila vysokú školu, kandidátsku prácu, i všetku činnosť, za ktorú zodpovedala, či už v Rudných baniach, Štátnej banke československej alebo nakoniec v Národnej banke Slovenska.

Významnou mierou sa zaslúžila o plnohodnotný vznik a fungovanie centrálnej banky Slovenskej republiky.

Hanka rada víťazila a vedela víťaziť. Možno príliš rýchlo, príliš akurátne a príliš dobre všetko chcela zvládnuť. Bola veľmi náročná k sebe i k svojmu okoliu. Prítom nestrácala pôvab ženy i veľkorysosť uvážlivého človeka. Nič v živote nedostávala zadarmo. Posledný boj nevyhrala. Žila krátko, no nežila nadarmo.

Ktosi povedal a možno iba hovorí sa tak, že človek žije dovtedy, kým stretáva sa s nami v spomienkach.

A Hanka sa bude s nami stretávať a my s ňou a nielen v ročenkách, ale v každodennom pokoji i chvate, lebo miesto v mysli nikto neuchytí, a preto nezostane prázdne. Život ide ďalej. Hoci dnes možno zastal ustatý a možno len smutno pokrivkáva.

Ďakujem našej Hanke za všetko, čo pre nás i pre iných urobila. Ďakujem za esprit, energiu i konkrétne činy, ďakujem za priestor, v ktorom sme spolu žili.

***Lúčim sa s pani inžinierkou Pastuchovou, kandidátkou vied,
vrchnou riaditeľkou Národnej banky Slovenska.***

**Elena Kohútiková
viceguvernérka Národnej banky Slovenska**

ROZHOVOR

Soňa Babincová Rovnosť šancí – rozhovor s viceguvernérkou NBS Elenou Kohútikovou	2
Equal Opportunity – Interview with Ms Elena Kohútiková, Deputy Governor of the National Bank of Slovakia	33

NA AKTUÁLNU TÉMU

prof. Ing. Karol Zalai, CSc. Analýza rentability slovenských podnikov v rokoch 1996 – 2000	6
Profitability Analyses of Slovak Businesses from 1996 to 2000	

LEGISLATÍVA

JUDr. Ľudmila Kublová, JUDr. František Hettes Zásada vzájomného uznávania bankového povolenia v novom zákone o bankách	10
The Principle of Mutual Recognition of Banking Licences under the New Banking Act	37

PREDSTAVUJEME

Ing. Peter Neméthy Banka Talianska / The Bank of Italy	13
---	----

POSTREHY – PODNETY

Ing. Branislav Mikoviny Finančné konglomeráty a integrovaná regulácia	17
Integrated Regulation of Financial Conglomerates	
Dr. Ing. Anna Polednáková Meranie výnosu zahraničných cenných papierov	21
Measuring Yields on Foreign Securities	

PAMÄTNÁ MINCA

Ing. Dagmar Flaché Pamätaná zlatá minca – Svetové dedičstvo UNESCO – Vlkolíneč	24
Commemorative Gold Coin – UNESCO World Heritage – Vlkolíneč	

TEÓRIA

prof. Ing. Ladislav Unčovský, DrSc. Modelovanie efektívnosti komerčných bánk	25
Modelling of Efficiency in Commercial Banks	

GALÉRIA OSOBNOSTÍ

Mgr. Miloš Mazúr Jozef Fundárek	29
--	----

Vybrané ukazovatele hospodárskeho a menového vývoja SR	32
Selected Indicators on Economic and Monetary Developments of the SR	

1. strana obálky/ Front Cover:

Banka Talianska zabezpečuje výrobu a distribúciu bankoviek. Toto je však iba jedna z jej funkcií, i keď Banka Talianska bola pôvodne zriadená na to, aby zabezpečovala obeh papierových peňazí tak, aby bol bezpečný, spoľahlivý, a aby peniaze boli prijímané v celej krajine a boli vyhovujúcou náhradou kovových mincí. Banka Talianska je teda emisnou bankou, ale má i hlavnú rolu v oblasti menovej politiky.

The Bank of Italy is responsible for the production and distribution of all banknotes. In reality, this is only one of the Bank's functions but, like other central banks, the Bank of Italy was created originally to guarantee the circulation of a "paper" money that would be safe, reliable and acceptable throughout the country and a satisfactory replacement for metal coins. Thus, the Bank of Italy is first and foremost the bank of issue, but also assumed the central role in monetary policy.

BIATEC

Odborný bankový časopis
december 2001

Vydavateľ / Published by:

Národná banka Slovenska
National Bank of Slovakia

Redakčná rada / Editorial Council:

Ing. Marián Jusko, CSc. (predseda),
Mgr. Soňa Babincová, PhDr. Eva
Barliková, Ing. Adam Celušák, CSc.,
prof. Ing. Irena Hlavatá, CSc.,
Ing. Štefan Králik, Ing. Jozef Kreutz,
doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.,
Ing. Miroslav Marenčík,
doc. Ing. Anna Pilková, CSc. MBA,
Ing. Monika Siegelová,
doc. Dr. Ing. Vladimír Valach

Redakcia / Editorial Staff:

šéfredaktorka / Editor in Chief
Mgr. Soňa Babincová ☎ 5953 3542
zástupkyňa šéfredaktorky / Editor
Ing. Alica Polónyiová ☎ 5953 3544
výtvarná redaktorka / Graphics Editor
Anna Chovanová ☎ 5953 3543

Adresa redakcie / Editorial Office:

Národná banka Slovenska
redakcia BIATEC
Štúrova 2, 813 25 Bratislava
tel.: 5953 3542, 5953 3543, 5953 3544,
tel./fax: 529 68 524
Internet: <http://www.nbs.sk>

Objednávky na inzerciu prijíma redakcia
/ Advertising Office: ☎ 5953 3543

Počet vydání: 12-krát do roka

Cena výtlačku:

19,10 Sk vrátane DPH + poštovné

Ročné predplatné:

229 Sk vrátane DPH + poštovné

Tlač / Printed by:

i + i print, spol. s r.o.
Mlynské Luhy 27, 821 05 Bratislava

Objednávky na predplatné
a reklamácie prijíma / Subscription:

Privátna novinová služba, a. s.,
Záhradnícka 151, 821 08 Bratislava
Distribúcia: Expedičné stredisko, Versus,
a. s., Košická 1, Bratislava 1

Termín odovzdania rukopisov:

3. 12. 2001

Dátum vydania: 17. 12. 2001

Registračné číslo: MK SR 698/92

ISSN 1335 - 0900

Foto na obálke: archív

Banka Talianska, budova ústredia
The Bank of Italy, the main building

ROVNOSŤ ŠANCI

S VICEGUVERNÉRKOU NÁRODNEJ BANKY SLOVENSKA ELENOU KOHÚTIKOVOU HOVORÍME O BANKOVOM DOHLADE A INÝCH AKTUÁLNYCH OTÁZKACH

Stabilita • strategické rozhodnutia • filozofia bankového dohľadu • nový zákon o bankách • závery misie MMF

V bankovom sektore SR pôsobí v súčasnosti 21 bankových subjektov, 19 bánk a 2 pobočky zahraničných bánk. Šesť bánk

• Reštrukturalizácia bánk by mala byť dokončená do konca prvého polroka 2002, pričom je dôležité, aby do reštrukturalizovaných bánk vstúpili zahraniční investori a reálny kapitál. Z tohto pohľadu, ako hodnotíte, pani viceguvernérka, doterajší priebeh reštrukturalizácie bankového sektora? Je efektívna?

Na úvod by som rada pripomenula, že s reštrukturalizáciou sme u nás začali oproti ostatným krajinám neskoro. Treba ale povedať, že sa urobila za najkratšie možné obdobie. A v tejto rýchlosti sme takpovediac vzorovi. Samozrejme, že každú reštrukturalizáciu sprevádzajú i určité náklady a tie sa zvyšujú práve jej rýchlosťou. Som však spokojná s jej priebehom a rýchlosťou. Keďže sa reštrukturalizácia začala neskôr, aj na jej efekty si budeme musieť ešte chvíľu počkať. Dôležité podľa mňa je, že bola urobená dobre. A predovšetkým preto, že mala svoju logiku a tá sa aj dodržala. Aká bola teda postupnosť krokov? Hlavným problémom našich bánk bolo, že boli kapitálovo slabé voči svojim aktívam. Prvý krok spočíval v posilnení bánk tým, že sa navýšil ich kapitál. Štát zobral hlavný záväzok za reštrukturalizáciu ním vlastnených bánk, bol ich majoritným vlastníkom, a teda rozhodoval aj o ďalšom procese. Nasledujúcim krokom bolo odsunutie zlých úverov, ktoré sa v konečnej fáze nahradili štátnymi dlhopismi, čiže záväzkom vlády postupne splácať náklady na reštrukturalizáciu, a banky sa privatizovali. Čiže podstatné je, že do bánk prišli reálni vlastníci, ktorí do nich priniesli reálne peniaze, reálny know-how, a to by sa malo prejaviť v reálnom výkone obchodnej politiky bánk, ktorá by sa mala dostať až ku klientovi, resp. mal by ju začať pociťovať.

• V čom? Aký je priamy dopad reštrukturalizácie na podnikateľskú sféru a ozdravenie celej ekonomiky?

má povolenie na vykonávanie hypotekárnych obchodov, v SR pôsobí 10 zástupní zahraničných bánk.

Reštrukturalizácia bankového sektora umožnila centrálnej banke spolu s ostatnými krokmi vlády, najmä v rokoch 1999 až 2000, znížiť zásadným spôsobom úrokovú sadzbu. To bol prvý pozitívny efekt, ktorý nastal aj pre reštrukturalizáciu podnikateľského sektora. Zatiaľ ešte nepociťujeme na trhu tak výrazne ďalšie pozitívum, a to zvýšenie úverovej aktivity bánk. To je však citlivejší problém. Spočíva najmä v tom, že reštrukturalizácia sa musí preniesť nielen do podnikateľského prostredia, ale najmä do inej – novej kvality prístupu bánk k podnikateľskej komunite. Predovšetkým do oblasti malého a stredného podnikania. Veľké, silné podniky nemajú problémy so získaním úverov. Práve tie dostanú úver ako prvé, najmä ak je v nich prítomný zahraničný kapitál.

Ekonomika však nemôže žiť, obrazne povedané, iba ako slon na veľkých štyroch nohách, ale musí byť podporená práve sieťou malých a stredných podnikov, ktoré sú pružnejšie pri akýchkoľvek zmenách, ktoré nastanú napr. v domácom či zahraničnom dopyte, vedú flexibilnejšie reagovať, vedú vytvoriť pracovné miesta. Sú krvou ekonomiky, rozvoja mikrosféry. A v tomto smere si myslím, že sme ešte veľmi ďaleko od toho, čo si ja predstavujem pod prínosom reštrukturalizácie bankového sektora. Poviem to na ekonóma snád vulgárne a aj nadsadene, ale banky by nemali čakať, že k nim príde klient, ktorý im prinesie 200-percentné ručenie za úver, a keďže klient nie je rizikový, úver poskytnú. Banky samé by mali vyhľadávať klientov a projekty, určité prostredie, v ktorom by sa projekty mohli uplatniť a začať pomáhať klientovi v tom, aby sa zrealizovali jeho predstavy o realizácii efektívnosti projektu. Pokiaľ sú predstavitelia bánk, resp. odborníci bánk presvedčení o životaschopnosti projektu, mali by s klientom úzko spolupracovať v priebehu životnosti celého procesu. Naučia tak klienta podnikáť a zároveň dostanú požičané peniaze zhodnotené späť.

Na druhej strane, skupina malých a stredných podnikateľov je rizikovejšia v tom, že je krehkejšia z hľadiska možných vplyvov vývoja ekonomiky, citlivejšia na meniace sa podmienky, pokiaľ nemá dostatočne silný kapitál. Úvery do tejto sféry sú však zväčša menšieho objemu ako úvery veľkým podnikom a banky musia byť pripravené aj na pokrytie primeraného rizika. Práve v tejto fáze vidím veľkú úlohu práve know-how, ktoré so sebou priniesú zahraničné banky, čo nevieme vyčísliť v korunách či v dolároch, a to by malo do budúcnosti zabezpečiť našej ekonomike udržateľný rast.

Osobne som presvedčená, že banky vďaka týmto naznačeným zmenám zmenia i kultúru podnikania a prostredie sa stane transparentnejšie. To znamená, že napríklad na Slovensku vymizne systém – ak mám známeho, úver dostanem, keď nemám, nedostanem. Jednoducho, vytvorí sa rovnosť šanci.

• V kontexte týchto zmien, ako vnímate postavenie a úlohu bankového dohľadu, od ktorého sa očakáva spoluúčast' a schopnosť prispieť k zabezpečeniu stability a finančného zdravia bankového systému? Pripravuje centrálna banka v súčasnosti koncepčnú smernicu rozvoja bankového dohľadu, i v nadväznosti na nový zákon o bankách?

S ozdravením bankového sektora a so vstupom silných zahraničných investorov do bankového sektora je nevyhnutné zmeniť i kvalitu pôsobenia bankového dohľadu. Začne pôsobiť v štandardnom prostredí a jeho hlavnou úlohou okrem vytvárania podmienok na obozretné podnikanie bánk bude orientovať sa na včasné identifikovanie rizikových oblastí v podnikaní bánk, resp. konkrétnej banky. Bankový dohľad sa musí čo najrýchlejšie svojou kvalitou dostať na úroveň, ktorá je štandardná v krajinách Európskej únie, ale aj ostatných vyspelých krajinách.

Z tohto aspektu sme začali okamžite s procesom ukončenia reštrukturalizácie bankového sektora pripravovať plán rozvoja bankového dohľadu, ktorý práve dokončujeme. Jeho súčasťou je príprava rozvoja bankového dohľadu na päť rokov, kde sú jednotlivé obdobia rozčlenené z rôznych hľadísk.

Podmienky na to vytvára nový zákon o bankách, ktorý nedávno schválil slovenský parlament a bude v platnosti od januára 2002. Je výsledkom zmien v bankovej legislatíve, ktorá nesporne prispieva k posilneniu výkonu bankového dohľadu. Bankový dohľad bude musieť sprísniť nazeranie na činnosť obchodných bánk a byť schopný vopred identifikovať možné riziká v ich činnosti a upozorniť manažment banky na tieto riziká, žiadať o ich odstránenie alebo minimalizovanie a to tak, aby sa minimalizovalo i to, čo so sebou priniesol proces reštrukturalizácie bankového sektora, a síce krachy bánk. Treba povedať, že v procese reštrukturalizácie neboli len veľké banky, ale reštrukturalizáciou prešli i stredné a malé banky. Žiaľ, niektoré museli opustiť slovenskú bankovú komunitu, lebo neboli schopné splniť základné podmienky na ich zdravé podnikanie.

• Aký význam pripisujete v novom pláne rozvoja bankového dohľadu predvídavosti a schopnosti identifikovať možné riziká?

Práve to je jedna z hlavných úloh bankového dohľadu, ktorý musí začať k bankám pristupovať viac proaktívne. A na to vplyva už spomenuté legislatívne prostredie a pripravovaný plán rozvoja bankového dohľadu. Národná banka Slovenska musí v súčasnosti vytvoriť množstvo podzákonných právnych noriem, to znamená opatrení bankového dohľadu, kde budú vymedzené konkrétne mantinely na zdravé podnikanie bánk. Budú v nich zakomponované nové prvky, a to napr. dohľad nad bankou ako konsolidovaným celkom, teda aj nad všetkými subjektmi s ňou prepojenými. Opatrenia budú identifikovať a špecifikovať nové reality, ktoré sú na finančnom trhu, hlavne otázku trhového rizika, napr. v oblasti trhu cenných papierov, nehnuteľností a pod. Banka bude musieť oceňovať svoje aktíva z hľadiska trhového rizika a nie z hľadiska účtovej hodnoty. Oceňovanie budú musieť robiť pružnejšie a z tohto pohľadu vytvárať dostatočné rezervy na možné riziká.

Cechli by sme, aby opatrenia NBS v nadväznosti na zákon o bankách boli schválené čo najskôr, pripravujeme ich, niektoré by mali byť v platnosti od januára 2002. Samozrejme, záleží nám na tom, aby boli pripravené kvalitne, keďže zavádzajú nové veci. Predpokladám, že ďalšie by mali začať platiť od druhého štvrťroka budúceho roka po ich schválení Bankovou radou NBS.

Správne definovať možné riziká, to je mimoriadne dôležitá činnosť bankového dohľadu. Dnes, keď sa bankový sektor ozdravil, môže začať pracovať viac preventívne ako represívne. Bankový dohľad by mal identifikovať riziká, ktoré banke hrozia, informovať manažment včas a odporučiť také kroky, aby sa tieto riziká čo najviac eliminovali, aby v budúcnosti neohrozili banku a neprepukli v problém. Bankový dohľad by sa mal sústrediť predovšetkým na to, aby pomáhal odstrániť komerčnej banke možné systémové riziká. Stručne povedané, bankový dohľad vytvára regule správania sa bánk, za ich dodržiavanie je však zodpovedný manažment a akcionári banky. Bankový dohľad je regulačný a kontrolný orgán.

• Ako vnímate úlohu centrálnej banky pri posilnení dôvery ľudí v slovenské banky?

Bankový dohľad bude aj v zmysle pripravovaného plánu rozvoja svojej činnosti intenzívnejšie spolupracovať s ostatnými dohliadacími autoritami nielen vnútri krajiny, ale aj mimo SR. Hlavne však s dohliadacími orgánmi tých krajín, z ktorých zahraniční investori sú v našich bankách.

Ako súčasť spomínaného plánu bude bankový dohľad bankám prideľovať určitý rating, zoraďovať ich do určitých kvalitatívnych skupín, stanoví pre banky časový plán dohľadov a kontroly výsledkov dohliadky. Čiže každá banka dostane vopred svoj, nazvem to životopis. Banky, ktoré budú v tej horšej skupine, budú pod väčším drobnohľadom,

bude sa im venovať väčšia pozornosť, aby sa riziká, ktoré ich zaradili do určitej skupiny nenaplnili.

Súčasnouťou tohto plánu je aj zmena organizačnej štruktúry bankového dohľadu. Snažíme sa tak v zmysle nového zákona o bankách posilniť bankový dohľad o tie činnosti, ktoré doposiaľ nevykonával. Týka sa to práve oceňovania spomínaných rôznych rizík, konsolidovaného dohľadu, aktívnej medzinárodnej spolupráce. Chceme, aby sa aj pracovníci dohľadky na diaľku zúčastňovali aj dohľadok na mieste v banke, aspoň niektorých oblastí, aby potom lepšie posúdili hlavné riziká v banke a vedeli dať podnety na zmeny v metodike, resp. na zdokonalenie výkazníctva. Zároveň by mali byť pracovné tímy posilnené o špecialistov na určité riziká, na tie najcitlivejšie miesta v banke. Čiže ide celkovo o aktívnejší prístup v dohľadacej činnosti a systéme hodnotenia bánk. Naznačené zmeny organizačného usporiadania bankového dohľadu majú spoločný cieľ – aby bol bankový dohľad schopný a pripravený nielen na vysokej úrovni dohliadať na banky, ale zároveň aj na zmeny Bazilejských kritérií z hľadiska hodnotenia kapitálovej primeranosti, ktoré sa pripravujú od roku 2005.

Ďalšou rovinou na skvalitňovanie činnosti bankového dohľadu je, ako som už naznačila, komunikačná politika s bankami. Mám na mysli pravidelné stretnutia s manažmentom bánk i s pracovníkmi na nižších úrovniach tak, aby bankový dohľad vysvetľoval bankám svoje postupy, informoval ich o zmysle a význame konkrétnych plánovaných zmien či už v metodike, v hodnotení bankového sektora a pod., ako aj vysvetľil bankám zmysel jednotlivých postupov. Zároveň by to bola platforma na diskusiu a výmenu informácií.

Posilneniu tohto zámeru slúži aj informačná politika voči novinárom a prostredníctvom nich aj voči verejnosti. Novinári by mali byť oboznamovaní s dianím bankového dohľadu tak, aby aj oni vedeli kvalifikovane hodnotiť a posúdiť jeho činnosť.

V rámci komunikácie chcem zdôrazniť tretiu rovinu, a to našu snahu viac komunikovať s verejnosťou, teda byť viac otvorený voči verejnosti, viac vysvetľovať, prečo a ktoré kroky musí bankový dohľad urobiť, aby verejnosť pochopila nevyhnutnosť pôsobenia bankového dohľadu a skvalitňovania jeho činnosti. Jeden z prvých krokov je, že bankový dohľad v spolupráci s odborom verejných informácií uverejní na informačnom serveri NBS zákon o bankách a všetky nové opatrenia a zároveň dá možnosť poslať otázky a podnety k zverejneným dokumentom. Otázky verejnosti k tejto téme, ktoré budú v priebehu mesiaca na webovej stránke NBS, budú sa súhrnne spracovávať a odpovedať na ne tak, aby sme prijateľnou formou vysvetlili, čo jednotlivé časti v zákone i opatreniach znamenajú, prečo sa prijal nový zákon o bankách a pod. Jednoducho, vysvetľovať verejnosti, že bankový dohľad je tu na to, aby chránil jej zdroje, peniaze, je tu pre ňu.

• Začiatkom novembra sa uskutočnila na Slovensku misia Medzinárodného menového fondu. V jej správe sa konštatuje určitý pokrok v bankovom dohľade, i keď upozor-

ňuje na skutočnosť, že väčšinu práce bankový dohľad ešte len čaká. Môžete bližšie konkretizovať závery misie v tejto oblasti a dotknúť sa i menového vývoja?

Koncom roka by sa mal schváliť spomínaný plán dlhodobého rozvoja bankového sektora, kde by mali byť definované jednotlivé časové obdobia a jednotlivé úlohy za bankový dohľad. Je to komplexný materiál, ktorý okrem toho, čo som už naznačila, bude zahŕňať aj etický kódex pracovníka bankového dohľadu, vytvorí priestor i na systém vzdelávania a personálny rast pracovníkov bankového dohľadu a pod. Je to otvorený dokument, ktorý by sa mal dopracovávať a zároveň by sa mali kontrolovať jednotlivé fázy plnenia. Je to dokument, ktorý by mal flexibilne reagovať na požiadavky nášho bankového sektora i na vývoj v zahraničí. Tu nás naozaj čaká veľa práce, zatiaľ robíme prípravné práce, potom príde napĺňanie týchto zámerov a ich dopracovávanie. Už dnes sú kladené na pracovníkov bankového dohľadu veľké nároky, čo si vyžaduje aj zmenu kvality myslenia v mnohých oblastiach.

Čo sa týka menovej politiky, čaká centrálnu banku v nastávajúcom období ťažká úloha. Spočíva v tom, že v súčasnosti sa začínajú objavovať určité nerovnováhy, predovšetkým v deficite bežného účtu platobnej bilancie, ktorý nám dosť prudko rastie, a preto sa treba zamýšľať nad tým, čo je hlavnou príčinou rastu tohto deficitu, a aké môžu z toho nastať prípadné riziká a čo z toho môže vyplývať pre menovú politiku. V prípade takejto rastu deficitu, ktorý je veľkou váhou ťahaný reštrukturalizáciou ekonomiky, je veľmi dôležité, aby ostatné stabilizátory ekonomiky začali plniť svoju funkciu. Ak sa nám začína oživovať rast HDP a má pokračovať pritom reštrukturalizácia podnikového sektora, tak by hlavnú úlohu mala prevziať, povedala by som, aktívnejšia úroková politika. Vyžaduje si to, aby štát začal výrazne znižovať svoje deficity a vytvoril priestor na reštrukturalizáciu podnikateľskej sféry. Pokiaľ sa tak nestane, tak menová politika môže stratiť veľa zo svojej flexibility.

Druhým faktorom je dôchodková politika, to znamená, že chceme, aby sa v súčasnosti dokončila hlavne reštrukturalizácia ekonomiky, aby bola ekonomika schopná reagovať na zmenu dopytu, ktorá vyplýva zo zmien súčasnej situácie vo svete. Dôležité je tiež, aby rast miezd bol ozaď postupný a aby produktivita práce výraznejšie predstihovala rast miezd. Z týchto oblastí MMF upozornil na dosť veľké nebezpečenstvo, ktoré vyplýva z dvoch hľadísk. Prvé je to, že vláda by mala poslať do ekonomiky signál „sporenia“, a to aspoň čiastočným znížením fiskálneho deficitu, a tým reagovať na situáciu, ktorá je na bežnom účte platobnej bilancie a ktorá je výrazne ovplyvnená nielen znižujúcim sa zahraničným dopytom, ale aj rastúcim domácim dopytom. Preto by asi nebolo najlepšie, keby sme sa snažili znížený zahraničný dopyt nahradiť veľmi rýchlo rastúcim domácim dopytom. Čiže MMF upozorňuje, že aj dôchodková politika a zámery, ktoré sa predpokladajú v oblasti prírastku miezd vo verejnom sektore, v kombinácii so znížením dane z príjmu a zastavením deregulácií cien pre domácnosti, budú

podporovať práve túto negatívnu tendenciu, a tým ovplyvniť aj spotrebiteľský dopyt, ktorý by mohol prehĺbiť zahranično-obchodnú bilanciu.

V tejto oblasti, žiaľ, pôvodne naplánovaný kompenzačný mechanizmus tiež dostatočne nefunguje. Predpoklad bol totiž taký, že regulované ceny budú rásť pravidelne tak, aby svojím spôsobom vytvárali aj určitý kompenzačný mechanizmus tomuto prostrediu. Vzhľadom na to, že je odložená liberalizácia regulovaných cien a v budúcom roku pôjde len o oblasť plynu pre podnikateľský sektor, tak podľa nášho predpokladu sa budúci rok síce zníži inflácia, ale v ďalších rokoch sa opäť zvýši. Pre menovú politiku je to náročné obdobie, na čo práve upozorňuje aj MMF. Signály, ktoré môže menová politika vysilať pre ekonomiku sú veľmi komplikované. Pre výkon menovej politiky by bolo najvhodnejšie, keby inflácia klesala postupne, aby štrukturálne zmeny v cenách nastávali postupne, a tým vytvárali aj iné rozhodovacie podmienky tak pre domácnosti pri plánovaní svojich výdavkov, ako aj pre podnikateľskú sféru pri plánovaní efektívnosti svojej výroby na dlhšie obdobie. Tým, že takáto postupnosť tu nie je, vytvára sa pre menovú politiku zložitá situácia. Ak takáto situácia nastáva, tak MMF odporúča, aby centrálna banka využila úrokovú politiku tak, aby neprispela k tomu, že sa tento dopyt ešte znásobí cez možný rast úverov. Mala by pôsobiť proušporne, čiže vytvorí priestor na to, aby sa veľká časť prírastku dôchodkov obyvateľstva uložila vo forme úspor v bankách, na čo by mal byť vytvorený priestor cez nižšiu infláciu vo vzťahu k úrokovým sadzbám.

Zatiaľ máme pomerne dobré krytie deficitu bežného účtu cez priame zahraničné investície. Ja však predsa len z nich vylučujem to, čo k nám príde zmenou štátneho vlastníctva, keďže ide len o jednorazový príjem. Podľa mňa je podstatné to, čo ide buď na rozšírenie existujúcich výrobných kapacít, na investície na zelenej lúke, teda to, čo ide priamo do podnikateľskej sféry, čo by malo vytvoriť novú kvalitu produkcie a mať stabilnejší charakter.

Keď zhriem naznačený vývoj, tak centrálna banka bude veľmi ťažko rozhodovať práve o úrokovej flexibilitě, o úrokových signáloch do ekonomiky, preto aj MMF odporúča nehybať výrazne s úrokovými sadzbami, hlavne smerom dole. Čiže odporúča NBS do nastávajúceho roku sprísňovať menovú politiku, nakoľko ostatné politiky nie sú dostatočne restriktívne či opatrné.

• V súčasnosti sa diskutuje o vládnom návrhu zákona o dohľade nad finančným trhom. Oplyvniť to bankový dohľad NBS?

Zaoberali sme sa touto otázkou, preberali sme viaceré varianty možného budovania integrovaného dohľadu vrátane zohľadnenia rôznych systémov vo svete. Podľa mňa nezáleží ani tak na tom, pod akou hlavičkou sa bude táto činnosť vykonávať, ale dôležité je, aby fungovala, a lepšie, ako je tomu dnes. Návrhy centrálnej banky boli prerokované na úrovni podpredsedu vlády pre ekonomiku, ministerky financií a guvernéra NBS. V rokovaní sa prikláňalo k návrhu, že

najlepšie riešenie by bolo, aj vzhľadom na malosť našej ekonomiky a nedostatočnú rozvinutosť ostatných trhov, keby sa Úrad pre finančný trh postupne integroval s bankovým dohľadom NBS. Vytvoril by sa tak integrovaný dohľad nad finančným trhom v rámci systému Národnej banky Slovenska. Aj posudzovanie riešenia ďalších nadväzujúcich otázok, najmä z legislatívneho hľadiska, sa prikláňalo k tomuto variantu. Bolo tiež povedané, že takéto riešenie by nebolo ihneď, ale postupne a cieľový rozvoj bol určený na rok 2004.

Treba tiež pripomenúť, že pokiaľ sa naplnia zámery vstupu do EÚ a predpokladané začlenenie sa do EMÚ, tak centrálna banka svoju suverénnosť v menovej politike odovzdá postupne ECB, ale ešte predtým novému menovému prostrediu, čím sa postupne eliminuje riziko nadmernej koncentrácie moci v jednej inštitúcii a aj konfliktu záujmov medzi menovou politikou a inštanciou poslednej pomoci. Takže priestor centrálnej banky v menovej politike sa bude postupne zužovať a určitý súčasný konflikt záujmov postupne znižovať, až sa odstráni. Najväčšie riziko pre stabilitu menovej politiky v európskom regióne, ale aj v iných krajinách bude potom pravdepodobne plynúť z finančných trhov, z nestability na finančných trhoch.

Centrálne banky majú v tejto oblasti predsa len najväčšie know-how, a aj v identifikovaní a eliminovaní možných problémov. A najmä v krajinách typu malých ekonomík, akou je Slovensko, kde bankový sektor zohráva dominantnú úlohu v rámci finančných trhov, sa navrhované riešenie považovalo za takpovediac najmenej bolestivé. Samozrejme, sú aj iné názory a predstavy o možnej ceste riešenia integrácie dohľadu. Ako sa to napokon vyrieši, ťažko dnes povedať. Národná banka Slovenska privíta také riešenie, ktoré bude zárukou, že integrovaný finančný dohľad bude vytvárať lepšiu kvalitu nad riadením finančného trhu a finančného sektora, ako existuje v súčasnosti.

• Nastávajúci rok 2002 bude v mnohých oblastiach náročný a prelomový nielen pre Slovensko. Národná banka Slovenska vstúpi do desiateho roku svojej činnosti s mnohými rozhodnutiami a riešeniami. Ak chápeme záver roka ako príležitosť na hodnotenie i nové predsavzatia, čo bude v roku 2002, popri Vašich osobných praniach, najdôležitejšie pre centrálnu banku?

Želám si, a to nielen osobne, ale i pre inštitúciu, aby sa Slovenskej republike podarilo dosiahnuť integračné zámery, ktoré by nás v tom reálnom i ekonomickom zmysle posunuli do integrovaného celku, a ktoré by vytvorili priestor na to, aby obyvateľstvo našej krajiny dostalo perspektívu postupného zlepšovania podmienok ich života. Myslím v tejto súvislosti aj na Európsku úniu i NATO. Čiže, už budúci rok urobí rozhodujúci krok, aby perspektíva zlepšenia bola pre nás ako svetielko, ktoré sa bude neustále zväčšovať.

Ďakujem za rozhovor.
Soňa Babincová

ANALÝZA RENTABILITY SLOVENSKÝCH PODNIKOV V ROKOCH 1996 – 2000

prof. Ing. Karol Zalai, CSc., Ekonomická univerzita v Bratislave

Pri hodnotení ekonomickej úrovne podnikov sa analytici spravidla sústreďujú na tri relevantné stránky ich pôsobenia, výnosnosť, stabilitu a rast podniku. V Nemecku sa pri stanovení bonity podniku úspešne uplatňuje metodika známa pod akronymom RSW.¹ Sú to začiatkové písmená slov označujúcich už spomenuté kľúčové oblasti výsledkov – Rendite (R), Sicherheit (S) a Wachstum (W). Výsledky dosiahnuté v týchto troch oblastiach majú pre hodnotenie podniku rozdielny „vážený“ význam. Autori metodiky považujú za najdôležitejšiu výslednosť, rentabilnosť (Rendite) podniku. Tá má pri hodnotení váhu štyrikrát vyššiu ako bezpečnosť (stabilita) i rast.²

Týmto úvodom sme chceli poukázať na skutočnosť, že i dnes, keď existujú a uplatňujú sa nové kritériá hodnotenia výkonnosti podniku (napr. EVA či MVA), je rentabilita aktuálnym hodnotiacim kritériom a jej primeraná úroveň podmienkou úspešného pôsobenia na trhu.

Cieľom článku je prezentovať výsledky slovenských podnikov za uplynulých päť rokov a poukázať na činitele, ktoré ukazovatele rentability determinovali.

Zdroj informácií, analyzované ukazovatele rentability

Číselné údaje, o ktoré sa opiera analýza, poskytl autorovi Bankové zúčtovacie centrum Slovenska, a. s., Bratislava. Sústreďujú výsledky niekoľkých desiatok tisíc slovenských podnikov. Ide o štatisticky významnú vzorku, umožňujúcu považovať spracované údaje za reprezentatívne. Osobitné upozornenie si zasluhuje skutočnosť, že údaje, s ktorými sa v článku pracuje sú priemerné hodnoty a nie mediány – s ktorými autor pracoval v niekoľkých článkoch uverejnených v minulých číslach časopisu BIATEC. Toto zdôraznenie je potrebné preto, že medián, resp. aritmetický priemer hodnôt analyzovaných ukazovateľov, vykazuje v rade prípadov významné rozdiely.

Analyzovať budeme dva kľúčové ukazovatele rentability známe pod skratkami ROA a ROE.

Ukazovateľ ROA je vo všeobecnosti definovaný ako vzťah Z/AKT , kde Z je zisk po zdanení a odpočítaní úrokov (čistý zisk) a AKT je majetok analyzovaného podniku. Vypovedá o celkovom zhodnotení majetku, o tom koľko zisku (straty) sa dosiahne z jednotky (napr. 1 Sk) majetku. Keďže hodnota majetku je identická s veľkosťou celkového kapitálu, vypovedá rovnako o zhodnotení jednotky kapitálu.

Ukazovateľ ROE je definovaný ako vzťah Z/VK , kde Z je

zisk po zdanení a odpočítaní úrokov a VK je vlastný kapitál podniku, podľa našej metodiky je to vlastné imanie podniku. Vypovedá o zhodnotení vlastného kapitálu, ktorý investor vložil do podnikania.

Špecifikom slovenských podmienok je, že pre výsledky priemerného podniku (nášho súboru) je príznačná stratovosť a v čitateli uvedených ukazovateľov rentability bude preto strata. Toto miestami komplikuje i interpretáciu výsledkov, na čo na príslušných miestach poukážeme.

Metódy analýzy

Pri analýze dosiahnutých výsledkov využijeme skutočnosť, že ukazovatele rentability sú ukazovateľmi syntetickými, komplexne odrážajúcimi úroveň v spotrebe i viazanosti vstupov. Ťažiskom analýzy preto bude ich rozklad na analytickejšie ukazovatele – činitele. V týchto rozkladoch sú medzi jednotlivými prvkami (činitelmi) multiplikatívne väzby, a to si vyžaduje pracovať s priemernými hodnotami ukazovateľov.

Pri analýze ukazovateľa ROA použijeme nasledujúce rozklady (prvá Du Pontova rovnica):

$$ROA = Z/AKT = Z/VK \times VK/AKT$$

$$\text{a tiež } ROA = Z/T \times T/AKT$$

kde:

Z/VK – vypovedá o úrovni zhodnotenia vlastného kapitálu (ROE),

VK/AKT – vypovedá o podiele vlastného kapitálu na krytí majetku, teda o úrovni samofinancovania (PVK),

Z/T – je rentabilita tržieb, kvantifikujúca zhodnotenie spotrebovaných vstupov, teda podiel čistého zisku (straty) pripadajúci na 1 Sk tržieb (RT_1),

T/AKT – je ukazovateľ obratovosti aktív, charakterizujúci využitie majetku podniku (OAKT).

Obidva rozklady je možné spojiť do nasledujúcej schémy:

$$\begin{array}{ccc} Z/VK & \boxed{\times} & VK/AKT \\ \times & & \times \\ VK/AKT & \boxed{\times} & T/AKT \end{array} \quad \text{ROA} \quad \begin{array}{ccc} Z/T & \boxed{\times} & T/AKT \\ \times & & \times \\ T/AKT & \boxed{\times} & \end{array}$$

Po naplnení číselnými údajmi slovenských podnikov získame poznatky o činiteľoch determinujúcich úroveň a vývoj rentability aktív.

Analýzu rentability vlastného kapitálu uskutočníme podľa druhej Du Pontovej rovnice, ktorej tvar je:

$$ROE = Z/VK = Z/T \times T/AKT \times AKT/VK$$

¹J. Baetge: Bilanzanalyse, IDW Verlag Düsseldorf 1998.

²Tamtiež, s. 555

Tab. 1

	1996	1997	1998	1999	2000
Početnosť súboru	37 259	41 898	39 536	44 297	45 085
Aktíva (tis. Sk)	1 783 434 892,00	2 130 685 395,00	1 947 345 426,00	2 172 628 089,00	2 023 370 260,00
Vlastné imanie	783 590 201,00	899 159 306,00	768 048 579,00	772 176 891,00	694 253 133,00
Tržby	1 376 651 422,00	1 591 773 541,00	1 529 142 686,00	1 674 111 746,00	1 670 587 400,00
Z	- 10 977 137,00	- 37 316 340,00	- 66 441 713,00	- 98 143 646,00	- 86 780 087,00
ZD	- 17 741 132,20	- 54 410 634,50	- 85 164 582,30	- 124 180 587,80	- 111 524 120,70
ZUD	17 013 456,00	- 10 081 688,00	- 40 108 058,00	- 73 300 460,00	- 61 543 572,00

K činiteľom definovaným pri desagregácii ROA pribudol vzťah AKT/VK vypovedajúci o úrovni zadlženosti podniku, ktorý nazývame finančná páka (FP).

Snaha o postihnutie činiteľov, ktoré ovplyvňujú úroveň rentability podniku, situovaných v makroprostredí nás vedie k použitiu rôzne vymedzeného zisku a rozvedeniu východiskového rozkladu takto:

$$ROE = Z/VK = ZUD/T \times ZD/ZUD \times Z/ZD \times T/AKT \times AKT/VK$$

kde:

ZUD – je zisk pred zdanením a odpočítaním úrokov (hrubý zisk). Je určený súčtom prevádzkového hospodárskeho výsledku (PHV) a hospodárskeho výsledku z finančných operácií (HVFO). Získame ho súčtom riadkov výsledovky V29 + V47.

ZD – je zisk pred zdanením. Je to veličina ZUD znížená o výšku nákladových úrokov, teda V29 + V47 – V42.

Z – zisk po zdanení a odpočítaní úrokov. Je definovaný ako hospodársky výsledok z bežnej činnosti (HVBC), teda V 52.³

Vzťahy konfrontujúce rôzne druhy zisku majú potom nasledujúcu výpoveď:

ZUD/T – je rentabilita tržieb vyčíslená z hrubého zisku (RT₂), ZD/ZUD – vypovedá o „úrokovej redukcii zisku“ (URZ) – teda vplyve ceny cudzích zdrojov na rentabilitu podniku. Nie je v možnostiach podniku ovplyvniť cenu cudzieho kapitálu, táto je produktom makroprostredia a sprostredkovane charakterizuje možnosti získať cudzie zdroje. V štandardných trhových podmienkach je u prosperujúcich podnikov vzťah ZD/ZUD < 1, Z/ZD – hovorí o „daňovej redukcii zisku“ (DRZ) (ide o daň z príjmu), teda o vplyve daňovej politiky štátu na rentabilitu podniku. I toto je objektívny, z externého okolia pôsobiaci činiteľ. Za normálnych okolností je vzťah Z/ZD < 1. Nerovnosť však môže byť deformovaná „nenormálnymi“ okolnosťami vtedy, ak je napr. strata podniku sprevádzaná kladným daňovým základom a vznikom povinnosti odviesť daň, resp. vtedy, keď pripočítateľné položky nákladov zmiernia výšku straty.

³Poznámka: Mimoriadny hospodársky výsledok (MHV) v analýze neberieme do úvahy, pretože sa vyskytuje sporadicky (nepravidelne) a nemá zvyčajne väzbu na zhodnocovanie majetku podniku (úhrada škôd) a pod.

Tab. 2

Rok	Početnosť súboru podnikov	ROA %	ROE %	PVK	RT ₁ %	OAKT	RT ₂ %	URZ	DRZ	FP
1996	37 259	- 0,616	- 1,401	0,439	- 0,797	0,772	1,236	- 1,043	0,619	2,276
1997	41 898	- 1,751	- 4,150	0,422	- 2,344	0,747	- 0,633	5,397	0,686	2,370
1998	39 536	- 3,412	- 8,651	0,394	- 4,345	0,785	- 2,623	2,123	0,780	2,535
1999	44 297	- 4,517	- 12,710	0,355	- 5,862	0,771	- 4,378	1,694	0,790	2,814
2000	45 085	- 4,289	- 12,500	0,343	- 5,195	0,826	- 3,684	1,812	0,778	2,914

Rentabilita a determinujúce činitele v slovenských podnikoch

Východiskové absolútne hodnoty sú obsiahnuté v tab. 1. Na ich základe vyčíslené relevantné pomerové ukazovatele sú v tab. 2.

Analýzu ROA uskutočnime podľa schémy na predchádzajúcej strane a vyselektované údaje sú v tab. 3.

Vyplýva z nich, že úroveň zhodnotenia aktív sa v priebehu analyzovaného obdobia plynule a výrazne zhoršovala. Ak v roku 1996 pripadlo na 1 Sk aktív priemerného podniku približne 0,61 haliera (necelý halier) straty, v roku 2000 je to už takmer 4,30 haliera (4,289). Výsledok v roku 2000 je pritom lepší ako v roku 1999, žiaduce by bolo, aby to znamenalo obrat k lepšiemu, aby sa situácia stabilizovala a postupne prešla do „čiernych čísiel“.

Čo je príčinou takýchto nepriaznivých výsledkov?

Ľavá vetva rozkladu akcentujúca zhodnotenie vlastného kapitálu a jeho podiel na krytí potrieb priemerného podniku ponúka nasledujúce poznatky.

Zhodnotenie vlastného kapitálu (ROE) je nízke už vo východiskovom roku 1996, keď na 1 Sk vlastného kapitálu pripadá 1,4 haliera straty. Tento výsledok sa s extrémnou dynamikou zhoršuje a v roku 2000 to je už 12,5 haliera, pričom i v tomto prípade je tu nepatrné zlepšenie oproti roku 1999. Tieto výsledky sú mementom a vyžadujú si podrobnejšiu analýzu.

Druhý činiteľ rozkladu – **úroveň samofinancovania (PVK)** – preukazuje rastúcu zadlženosť. Podiel vlastného kapitálu v analyzovanom intervale klesol o takmer 10 % (9,6 %). Súčasne však treba povedať, že tretinový podiel vlastného kapitálu sa považuje v štandardnom trhovom prostredí za normálny a priemerný slovenský podnik z tohto hľadiska nie je predĺžený. Paradoxné je, že tento činiteľ pôsobil pozitívne, pokles podielu vlastného kapitálu mierne kompenzoval jeho vysokú stratovosť. Pravá vetva rozkladu je zameraná na zhodnotenie spotrebovaných vstupov (náklady sú podstatnou časťou tržieb) a obratovosť aktív.

Tab. 3

Ukazovateľ	1996	1997	1998	1999	2000	ROA	1996	1997	1998	1999	2000	Ukazovateľ
						1996 : 2000						
Z/VK %	-1,401	-4,150	-8,651	-12,710	-12,500	-0,616	-0,797	-2,344	-4,345	-5,862	-5,195	Z/T %
x			x			-1,751						x
						-3,412			x			
						-4,517						
VK/AKT	0,439	0,422	0,394	0,355	0,343	-4,289	-0,772	0,747	0,785	0,771	0,826	T/AKT

Rentabilita tržieb z čistého zisku (RT_1) zaznamenáva obdobný vývoj ako rentabilita vlastného kapitálu. Vo východiskovom roku je 1 Sk tržieb (tržby za predaj tovaru plus tržby za predaj vlastných výrobkov a služieb) spojená so stratou vo výške takmer 0,8 haliera, pričom tento výsledok sa niekoľkonásobne zhoršil na viac ako 5 halierov na 1 Sk tržieb v roku 2000.

Obratovosť aktív (OAKT) charakterizujúca ich využitie tiež nie je „na úrovni“. Aktíva priemerného podniku neuskutočnia ani jeden obrat.

Nedostatočná tvorba zisku, resp. produkcia straty nesúvisí len s nízkym zhodnotením viazaných (vlastný kapitál) či spotrebovaných (tržby) vstupov, ale je tiež umocnená nedostatočným rozmerom tržieb. Aktíva priemerného podniku sú podstatne väčšie ako tržby, ktoré dosahuje. Svedčí to o tom, že mnohé podniky nie sú schopné kvôli nedostačujúcemu odbytu pokryť svoje náklady.

Na ilustráciu, ako to vyzerá v štandardnom trhovom prostredí, uvedieme výsledky nemeckých podnikov, a to prostredníctvom ukazovateľov ľavej vetvy. Údaje nie sú celkom porovnateľné z časového hľadiska. K dispozícii máme údaje za interval rokov 1990–1995. Napriek tomu ju rozdiel „v ráde“ dosahovaných výsledkov zrejme. Priemerné hodnoty ukazovateľov ROA, ROE a PVK vo vybraných nemeckých podnikoch sú v tab. 4.⁴

Vo výsledkoch je už na prvý pohľad podstatný rozdiel. Nepomerne vyššie zhodnocovanie vlastného kapitálu v nemeckých podnikoch a ich vyššia zadlženosť vyúsťuje do štandardných hodnôt ROA, ktoré však tiež odrážajú svojou rozkolísanosťou negatívne vplyvy. Zhodnotenie kapitálu je však vyššie ako cena dobre prístupných cudzích zdrojov (zohľadniac efekt daňového štítu), a preto vysoká zadlženosť pozitívne akcelerovala (vďaka pôsobeniu finančnej páky) rentabilitu vlastného kapitálu.

Skúmanie činiteľov determinujúcich ukazovateľ ROE slovenských podnikov založíme na údajoch z tab. 5. Zvolené ukazovatele i ich radenie zodpovedá rozkladu uvedenému v predchádzajúcej časti článku.

Vývoj ukazovateľa ROE v slovenských podnikoch (tvoriacich analyzovaný súbor) sme už komentovali ako veľmi nepriaznivý. Ako sa na ňom podieľajú jednotlivé činitele?

Rentabilita tržieb (RT_2) je v tomto prípade vyčíslená zo ZUD. Je opodstatnené očakávať, že rentabilita vyčíslená z neredukovaného (hrubého) zisku bude lepšia ako zo zisku redukovaného o nákladové úroky i daň z príjmu. Tento predpoklad sa splnil, ale nie príliš presvedčivo. Len v prvom z analyzo-

Tab. 4

Ukazovateľ	Rok					
	1990	1991	1992	1993	1994	1995
ROA v %	5,9	5,3	4,4	3,0	3,8	4,3
ROE v %	32,6	30,1	24,3	16,7	21,4	23,6
PVK v %	18,2	17,7	18,2	17,8	17,9	18,1

Tab. 5

Rok	ROE =	RT_2	x	URZ	x	DRZ	x	OAKT	x	FP
1996	-1,401	1,236	-1,043	0,619	0,772	2,276				
1997	-4,150	-0,633	5,397	0,686	0,747	2,370				
1998	-8,651	-2,623	2,123	0,780	0,785	2,535				
1999	-12,710	-4,378	1,694	0,790	0,771	2,814				
2000	-12,500	-3,684	1,812	0,778	0,826	2,914				

ných rokov (1996) je RT_2 kladné číslo. V ostatných prípadoch na jednotku tržieb opäť strata (i keď nižšia ako zo Z) s rastúcim trendom v ďalších troch rokoch. Miernu lepšiu výsledok s nižšou stratovosťou je až v roku 2000. Je to veľmi vážne konštatovanie. Ak priemerný výsledok vyčíslený zo súboru podnikov, ktorého početnosť je niekoľko desiatok tisíc – je záporná rentabilita, potom možno jednoznačne konštatovať, že ekonomika podnikovej sféry i ekonomika ako celok sú veľmi labilné.

O podmienkach podnikania vytvorených v decíznej sfére vypovedajú ďalšie dva ukazovatele.

Úroková redukcia zisku (URZ) je činiteľ, ktorého „váhu“ podnik nemôže ovplyvniť (prípadne len minimálne, ak môže voľiť štruktúru cudzích zdrojov), dopadá naň objektívne a má povahu externého činiteľa. Vecne ide o nákladové úroky vyjadrujúce cenu cudzieho kapitálu. Ak je podnik ziskový, je hodnota $URZ < 1$, čo znamená, že „odvedenie“ ceny cudzích zdrojov veriteľom podniku ide na úkor (znižuje) rentabilitu vlastného kapitálu.

Pre ľahšie pochopenie vplyvu tohto činiteľa v slovenských podmienkach zopakujeme vstupné údaje (tab. 6).

Jednoznačne možno konštatovať, že uhradenie úrokov prehlbuje stratu podnikov. V roku 1996 sa podniky dostali po tejto úhrade z „čiernych“ čísiel do „červených“. Na príklade tohto roku možno poukázať na problémy s ekonomickou interpretáciou údajov. Matematicky správne vyčíslený index – 1,043 je ekonomicky zjavne nesprávny. Zo ZUD podnikov vo výške približne 17 mld. Sk sa po úhrade úrokov stáva približne rovnaká strata. Toto iste vyčíslený index nevyjadruje správne. Táto zmena je de facto vážnejšia.

Prehlbenie straty úhradou úrokov je v jednotlivých rokoch rôzne intenzívne. Bremono úrokov bolo najťažšie na za-

⁴J. Baetge: Bilanzanalyse, IDW Verlag Düsseldorf 1998, s. 525

Tab. 6

Rok	ZUD	ZD	ZD/ZUD
1996	17 013 456,00	- 17 741 132,20	- 1,043
1997	- 10 081 688,00	- 54 410 634,50	5,397
1998	- 40 108 058,00	- 85 164 582,30	2,123
1999	- 73 300 460,00	- 124 180 587,80	1,694
2000	- 61 543 572,00	- 111 524 120,70	1,812

čiatku analyzovaného obdobia a postupne sa znižuje. Zodpovedá to vývoju úrokových mier, ktoré sa mierne znižujú (abstrahujeme od iných, v súčasnosti asi nie rozhodujúcich faktorov, ako je štruktúra úverov a pod.).

Záverom možno konštatovať, že hladina úrokov je vysoká a má významný vplyv na rentabilitu podnikov.

Daňová redukcia zisku (DRZ) vypovedá o výške daňového zaťaženia na podnikovú rentabilitu. Opäť si interpretáciu uľahčíme výberom relevantných údajov (tab. 7). Strata po zdanení je nižšia ako strata pred zdanením. Tento vývoj je zvláštny, na prvý pohľad ťažko vysvetliteľný. Čo ho umožňuje?

V prípade, keď podnik tvorí zisk je jeho povinnosť odviesť štátu daň pochopiteľná. V dôsledku toho je potom $Z < ZD$. Tu si však treba pripomenúť, že podľa našej metodiky sa nezdaňuje zisk, ale daňový základ. Daňový základ tvorí hospodársky výsledok upravený o pripočítateľné a odpočítateľné položky výnosov a nákladov. Mechanizmus je nastavený tak, že spravidla zohrávajú najvýznamnejšiu úlohu daňovo neuznané náklady. Preto môže i podniku vykazujúcemu stratu vzniknúť povinnosť odviesť daň z príjmu. Strata sa po zohľadnení daňovo neuznaných nákladov mení na kladný daňový základ.

Náš priemerný slovenský podnik je ešte v inej situácii. Jeho strata je tak hlboká a jeho neproduktívne náklady (daňovo neuznané) tak vysoké, že síce nevyúsťujú do kladného daňového základu, ale dosť citeľne znižujú jeho stratu (o 20 – 30 %).

Očakávaná, že analýza vyústi do kritiky vysokého daňového bremena sa nenaplnili, nenachádzajú bezprostrednú oporu v číslach. Sprostredkovaná súvislosť tu však určite je. Daňová sústava je „nastavená“ tak, že nevytvára atmosféru zainteresovanosti na tvorbe zisku a naopak, v prípade stratových podnikov pripúšťa možnosť zlepšovať výsledky cez daňovo neuznané náklady, ktorých vynaložením podnik nezlepšil štruktúru svojich aktív (pri umorovaní straty v budúcnosti však umorujú menej).

Obrat aktív (OAKT) charakterizujúci využitie majetku nadobúda hodnoty nižšie ako 1. Opäť (tak ako pri analýze ROA) možno konštatovať, že priemerný podnik má tržby nižšie ako je majetok, ktorý viaže. Situácia sa v poslednom z analyzovaných rokov zlepšila, a tento výsledok evidujeme aj u ďalších ukazovateľov. Stabilizácia týchto ukazovateľov by dávala nádej na obrat vo výslednosti podnikovej sféry.

Tab. 7

Rok	ZD	Z	Z/ZD
1996	- 17 741 132,20	- 10 977 137,00	0,619
1997	- 54 410 634,50	- 37 316 340,50	0,686
1998	- 85 164 582,30	- 66 441 713,00	0,780
1999	- 124 180 587,80	- 98 143 646,00	0,790
2000	- 111 524 120,70	- 86 780 087,00	0,778

Finančná páka (FP) charakterizuje mieru, s akou podnik zväčšil svoj celkový kapitál v porovnaní s vlastným. Je teda charakteristikou zadlženosti, resp. finančnej samostatnosti (je recipročnou hodnotou ukazovateľa PVK). Rastúca hodnota páky v analyzovanom období vypovedá o rastúcej zadlženosti priemerného podniku. Hodnota ukazovateľa je veľmi rozdielna podľa odboru činnosti, avšak v odboroch, do ktorých patria i nami analyzované podniky (výroba, obchod, služby) nadobúda v podnikoch vyspelých trhových ekonomik hodnoty v intervale 2 – 3. Z tohto hľadiska je teda zadlženosť priemerného slovenského podniku primeraná. Efekt finančnej páky sa však prejavuje v konfrontácii celkovej výnosnosti kapitálu s cenou cudzích zdrojov. Z tohto porovnania vyplynie, že dosiahnutá hodnota finančnej páky a jej zmeny v priebehu analyzovaného obdobia negatívne pôsobia na rentabilitu vlastného kapitálu.

Záver

Záverom možno jednoznačne konštatovať, že výslednosť reprodukčného procesu priemerného slovenského podniku je nedostačujúca. Záporné hodnoty ukazovateľov ROA a ROE, ako i trend, ktorý vykazujú nepripúšťajú iné hodnotenie. V čom sú príčiny, čo je potrebné odstrániť? Uskutočnená analýza poukazuje na niektoré skutočnosti situované v mikro- a makrosfere.

- Na decíznej úrovni je potrebné vyvolať a všestranne podporovať záujem podnikov na dosahovaní zisku. Tlak týmto smerom možno vytvoriť rôznymi opatreniami. Naša analýza poukazuje najmä na tieto.

- Je potrebné „doladiť“ daňovú politiku štátu. To znamená nielen zníženie daňovej sadzby, ale i racionalizáciu celého mechanizmu zdaňovania, ktorý v súčasnosti pripúšťa i neracionálne prístupy.

- Je nevyhnutné uľahčiť prístup k cudzím zdrojom i redukciami ich ceny. Osobitne aktuálne to je v prípade „dlhých peňazí“. Završenie privatizácie bankového sektora, jeho „usadenie“ a pôsobenie štandardnými metódami je dôležitým predpokladom štandardných výsledkov podnikov.

- Veľmi dôležité je zatriktívnenie nášho priestoru pre zahraničných investorov. V našej súvislosti je ich pôsobenie prínosné najmä importom podnikovej kultúry rozvinutého trhu. Jej súčasťou sú i určité nároky na podnikové výsledky i výsledky jednotlivých pracovníkov – teda „nasadenie“ určitých noratívov výslednosti.

- Podniková sféra sa musí sústrediť na dosahovanie a rast zisku lepším využívaním spotrebovaných i viazaných vstupov a rast tržieb (výnosov). Ochota angažovať sa v týchto oblastiach by mala mať oporu i v opatreniach makrosféry (napr. nelineárne zdanenie s väzbou na dosiahnutú rentabilitu).

Na záver patrí poďakovanie autora pracovníkom Bankového a účtovacieho centra Slovenska, a.s., Bratislava, menovite pani Ing. V. Bakošovej za poskytnutie údajov a podporu, bez ktorej by bola výskumná činnosť Katedry podnikových financií EU v Bratislave komplikovanejšia. Služby tejto inštitúcie iste ocenia i mnohí analytici, predmetom záujmu ktorých je výkonnosť (bonita) našich podnikov.

ZÁSADA VZÁJOMNÉHO UZNÁVANIA BANKOVÉHO POVOLENIA V NOVOM ZÁKONE O BANKÁCH

JUDr. Ľudmila Kublová, JUDr. František Hetteš, Národná banka Slovenska

Jedným z hlavných dôvodov na vydanie nového zákona o bankách bolo okrem iného jeho zosúladienie s právom Európskych spoločenstiev, najmä so smernicou Európskeho parlamentu a Rady č. 12/2000 o zakladaní a podnikaní úverových inštitúcií v znení smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 28/2000 (ďalej len „banková smernica“) a so smernicou Rady č. 93/6 o kapitálovej primeranosti investičných firiem a úverových inštitúcií v znení neskorších zmien.

Do zákona o bankách boli zapracované viaceré zásady, inštitúty a pojmy moderného európskeho bankového práva a celkovo možno konštatovať, že harmonizácia zákona o bankách s právom Európskych spoločenstiev je skutočne rozsiahla. Jednou z najdôležitejších zásad, na ktorej je založené efektívne fungovanie európskeho bankového sektora a ktorou sa budeme zaoberať v našom príspevku, je zásada vzájomného uznávania bankového povolenia (ďalej len „zásada vzájomného uznávania“).

Zapracovanie tejto zásady do zákona o bankách a potreba jej uplatnenia v praxi vyplýva zo Zmluvy o založení Európskych spoločenstiev, ktorá stanovuje ciele spoločenstva. Medzi ne treba zahrnúť aj vytvorenie vnútorného trhu medzi členskými štátmi, ktorý je charakterizovaný ako priestor bez vnútorných hraníc so zaručeným slobodným pohybom tovaru, osôb, služieb a kapitálu. Okrem toho zmluva upravuje zákaz obmedzovania slobody podnikania príslušníkov jedného členského štátu na území iného členského štátu. Tento zákaz sa vzťahuje aj na obmedzenia týkajúce sa zakladania obchodných zastúpení, pobočiek a dcérskych spoločností príslušníkmi jedného členského štátu na území iného členského štátu.

Uplatnenie zásady vzájomného uznávania podľa práva Európskych spoločenstiev má dopad najmä na:

- a) proces povoľovania bánk a pobočiek zahraničných bánk,
- b) výkon dohľadu na mieste a na diaľku,
- c) intenzitu výmeny informácií medzi orgánmi bankového dohľadu,
- d) ukladanie opatrení na nápravu,
- e) spôsob ochrany vkladov.

Takýmto postupom sa vytvorili právne predpoklady na spoločne koordinovaný výkon bankového dohľadu nad bankami a pobočkami zahraničných bánk v Európskych spoločenstvách.

Základné otázky týkajúce sa uplatnenia zásady vzájomného uznávania v slovenskom bankovom práve sú upravené v paragrafoch 2 ods. 8 a 11 až 20 zákona o bankách. Vychádza sa pritom z čl. 18 bankovej smernice, ktorá umožňuje úverovej inštitúcii, teda banke vykonávať bankové činnosti buď prostredníctvom založenia pobočky, alebo priamo poskytovaním služieb, a to za určitých podmienok bez potreby vydania bankového povolenia orgánom hostiteľského štátu.

Zákon o bankách vo svojich úvodných ustanoveniach definuje pobočku zahraničnej banky ako organizačnú zložku zahraničnej banky umiestnenú na území Slovenskej republiky, ktorá priamo vykonáva najmä bankové činnosti. Pritom všetky pobočky zahraničnej banky zriadené v Slovenskej republike zahraničnou bankou so sídlom v členskom štáte Európskych spoločenstiev sa považujú z hľadiska oprávnenia vykonávať bankové činnosti za jednu pobočku zahraničnej banky.

Ustanovenie § 11 zákona o bankách rieši otázky vykonávania bankových činností zahraničnými bankami členských štátov Európskych spoločenstiev (ďalej len „členský štát“) na území Slovenskej republiky bez bankového povolenia vydaného Národnou bankou Slovenska (inštitút jedného bankového povolenia). Národná banka Slovenska (ďalej len „NBS“) musí na základe licencie príslušného členského štátu, v ktorom má zahraničná banka sídlo (domáci štát), uznať ako dovolený minimálny rozsah činností, ktorý je uvedený v prílohe č. 1 bankovej smernice. V zákone o bankách sú tieto činnosti uvedené v § 2 ods. 1 a 2. Vykonávanie činností hypotekárnych obchodov a funkcie depozitára podľa zákona č. 385/1999 Z. z. o kolektívnom investovaní v znení zákona č. 329/2000 Z. z. (§ 2 ods. 2 písm. n) a o) zákona o bankách) bude naďalej podliehať povoleniu NBS.

Okrem rozsahu uvedených bankových činností ďalším predpokladom na poskytovanie bankových služieb na území Slovenskej republiky bez povolenia vydaného NBS je súhlasné písomné vyjadrenie orgánu bankového dohľadu príslušného členského štátu.

Treba zvýrazniť, že možnosť uplatnenia inštitútu jedného povolenia sa vzťahuje len na banky so sídlom v členskom štáte. Poskytovanie bankových služieb z iných štátov sveta podlieha riadnemu bankovému konaniu a vyžaduje riadne bankové povolenie podľa § 7 zákona o bankách.

Ustanovenie § 11 ods. 2 zákona o bankách umožňuje zahraničnej banke priamo bez zriadenia organizačnej zložky poskytovať bankové služby napríklad prostredníctvom internetu. V tomto prípade zákon o bankách vyžaduje doručenie písomného oznámenia orgánu bankového dohľadu príslušného členského štátu o predpokladaných bankových činnostiach NBS pred prvým uskutočnením bankového obchodu.

Inštitút jedného bankového povolenia (licencie) sa uplatní aj na finančnú inštitúciu (finančnou inštitúciou sa na účely zákona o bankách rozumie iná právnická osoba ako banka, ktorá v rámci svojho podnikania vykonáva ako svoju rozhodujúcu alebo podstatnú činnosť niektorú z činností uvedených v § 2 ods. 2 zákona o bankách alebo ktorej hlavným predmetom podnikania je nadobúdanie podielov na majetku podľa osobitného predpisu, ako aj akýkoľvek subjekt so sídlom v zahraničí s obdobným

predmetom činnosti) so sídlom na území členského štátu, ktorá je dcérskou spoločnosťou jednej zahraničnej banky alebo dcérskou spoločnosťou dvoch alebo viacerých zahraničných bánk so sídlom na území členského štátu a ktorých stanovky alebo spoločenská zmluva umožňujú vykonávanie činností podľa zákona o bankách (§ 2 ods. 1 a 2 s výnimkou bankových činností podľa § 2 ods. 2 písm. n) a o)) za týchto podmienok:

- a) zahraničná banka alebo zahraničné banky majú oprávnenie na výkon bankových činností na území členského štátu, ktorého právnym poriadkom sa zahraničná finančná inštitúcia riadi,
- b) zahraničná finančná inštitúcia skutočne vykonáva bankové činnosti na území toho istého členského štátu,
- c) zahraničná banka alebo zahraničné banky vlastnia najmenej 90 % hlasovacích práv zahraničnej finančnej inštitúcie,
- d) zahraničná banka alebo zahraničné banky zabezpečia obozretné riadenie zahraničnej finančnej inštitúcie a zabezpečia neodvolateľné, spoločné a nerozdielne ručenie za záväzky, ktoré zahraničná finančná inštitúcia na seba prevzala; so spôsobom ručenia musí orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu súhlasiť a
- e) zahraničná finančná inštitúcia podlieha konsolidovanému bankovému dohľadu nad konsolidovaným celkom zahraničnej banky alebo zahraničných bánk.

Všetky taxatívne uvedené podmienky musia byť splnené súčasne. Ich splnenie preukazuje zahraničná finančná inštitúcia NBS písomným potvrdením orgánu bankového dohľadu príslušného členského štátu. Zároveň bude na tieto finančné inštitúcie primerane platiť režim ako na pobočky zahraničných bánk podľa § 11 ods. 1 zákona o bankách.

Na zahraničnú banku, ktorá požíva výhody jedného bankového povolenia sa nepoužijú niektoré ustanovenia zákona o bankách, ktoré sú uvedené v § 11 ods. 7 zákona o bankách (napr. zastúpenie takejto banky nepodlieha registrácii, nie je potrebný predchádzajúci súhlas na predaj pobočky zahraničnej banky).

V § 12 sa upravuje postup NBS ako orgánu bankového dohľadu v súvislosti so začatím poskytovania bankových služieb zahraničnými bankami na území Slovenskej republiky. Podľa neho sa NBS do dvoch mesiacov od doručenia vyjadrenia orgánu bankového dohľadu príslušného členského štátu o tom, že nemá dôvod pochybovať o organizačnej štruktúre a finančnej situácii zahraničnej banky pripraví na dohľad nad pobočkou tejto zahraničnej banky a ak je to potrebné, oznámi jej ustanovenia všeobecne záväzných právnych predpisov Slovenskej republiky, ktoré sa na jej činnosť budú vzťahovať. Po doručení tohto vyjadrenia alebo po márnom uplynutí dvoch mesiacov môže pobočka zahraničnej banky vykonávať bankové činnosti na území Slovenskej republiky.

Na základe ustanovenia § 13 môže banka, ktorá má bankové povolenie podľa zákona o bankách pôsobiť v členskom štáte. Odsek 1 upravuje obsah údajov, ktoré banka oznamuje NBS, ak chce zriadiť pobočku na území členského štátu. Banka, ktorá chce založiť svoju pobočku na území členského štátu písomne oznámi NBS nasledujúce skutočnosti:

- a) na území ktorého členského štátu chce založiť pobočku,
- b) sídlo pobočky v členskom štáte,

- c) mená a priezviská osôb zodpovedných za riadenie pobočky,
- d) obchodný plán obsahujúci najmä výpočet predpokladaných činností,
- e) organizačnú štruktúru pobočky.

Podľa odseku 2 cit. paragrafu NBS posúdi organizačnú štruktúru a finančnú situáciu banky vo vzťahu k povoleným bankovým činnostiam pred zriadením pobočky v členskom štáte. Ak NBS nemá pochybnosti o vhodnosti zriadenia pobočky v krajine Európskeho spoločenstva, oznámi v lehote troch mesiacov uvedené údaje, ako aj údaje o výške vlastných zdrojov financovania banky a podrobnosti o ochrane vkladov orgánu bankového dohľadu členského štátu, v ktorom chce banka pôsobiť (orgán dohľadu hostiteľského štátu).

V opačnom prípade, ak má NBS pochybnosti o skúmaných skutočnostiach, resp. o pomeroch a stave banky, v lehote troch mesiacov informuje banku o tom, že jej oznámenie nebolo orgánu bankového dohľadu príslušného členského štátu odovzdané a svoj postup odôvodní.

Zároveň sa ukladá banke povinnosť, aby písomne oznámila NBS a orgánu dohľadu príslušného členského štátu najmenej 30 dní vopred zmeny skutočností, ktoré boli podkladom jej posúdenia pred založením pobočky na území členského štátu.

Situácia priameho poskytovania služieb našou bankou v členskom štáte bez založenia organizačnej jednotky je upravená v odseku 5 cit. paragrafu.

V odseku 6 cit. paragrafu je uložená povinnosť NBS informovať orgán bankového dohľadu členského štátu o tom, že finančná inštitúcia so sídlom na území SR, ktorá je dcérskou spoločnosťou banky alebo dcérskou spoločnosťou dvoch alebo viacerých bánk si neplní podmienky podľa § 11 ods. 3 písm. a) až b) zákona o bankách.

V súvislosti s inštitútom jedného bankového povolenia (zásadou vzájomného uznávania) bolo potrebné zakotviť do nášho právneho poriadku aj tzv. zásadu dohľadu domáceho členského štátu. Zákon o bankách v ustanovení § 14 rieši výkon bankového dohľadu nad pobočkou banky založenou podľa zákona o bankách. Dohľad nad pobočkou našej banky pôsobiacou na území členského štátu vykonáva NBS. Dohľad nad likviditou tejto pobočky vykonáva orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu v spolupráci s NBS, ak sa nedohodnú inak. Táto pobočka podlieha tiež opatreniam prijatým príslušným členským štátom v rámci jeho menovej politiky; v prípade štátov, ktoré zaviedli euro ako svoju menu podlieha opatreniam prijatým Európskou centrálnou bankou. Ak orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu upozorní NBS, že pobočka banky pri výkone bankových činností na území tohto členského štátu porušuje právne predpisy, NBS prijme potrebné opatrenia na ukončenie protiprávneho stavu. V tejto súvislosti treba uviesť, že ak pobočka našej banky porušuje právne predpisy členského štátu, na území ktorého vykonáva bankové činnosti, môže podľa bankovej smernice orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu postupovať voči pobočke našej banky rovnako, ako je upravené v § 17 zákona o bankách. Keďže zákonom o bankách nemožno upravovať postup zahraničných subjektov, zákon sformuloval povinnosť pobočiek našich bánk strpieť, prípadne uskutočňovať opatrenia prijaté orgánom

bankového dohľadu príslušného členského štátu na zamedzenie protiprávneho stavu.

Podľa § 15 zákona o bankách napriek tomu, že orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu (hostiteľského štátu) nevykonáva dohľad v takom rozsahu ako orgán, ktorý banku povolil (teda NBS), má právo pri výkone bankového dohľadu požadovať rovnaké informácie ako od zahraničných bánk so sídlom na jeho území. Príslušný členský štát môže od banky, ktorá má pobočku na jeho území požadovať pravidelné hlásenie o jej bankových činnostiach na svojom území na štatistické účely. Banka je povinná tejto žiadosti vyhovieť.

V § 16 sa rieši opačná situácia ako v § 14 zákona o bankách. Vymedzuje sa v nich, ktorý orgán a v akom rozsahu vykonáva bankový dohľad nad pobočkou zahraničnej banky pôsobiacej na území Slovenskej republiky (orgán bankového dohľadu domáceho štátu a NBS).

Dohľad nad pobočkou zahraničnej banky, ktorá využíva výhodu inštitútu jedného bankového povolenia, na území Slovenskej republiky vykonáva orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu. Dohľad nad likviditou tejto pobočky vykonáva NBS v spolupráci s orgánom bankového dohľadu príslušného členského štátu, ak sa nedohodnú inak. Táto pobočka podlieha tiež opatreniam NBS prijatým v rámci jej menovej politiky. Tieto opatrenia nesmú byť diskriminačné a obmedzujúce. Ak Slovenská republika zavedie euro ako svoju menu, táto pobočka podlieha opatreniam prijatým Európskou centrálnou bankou.

I keď NBS nevykonáva úplný bankový dohľad nad pobočkou zahraničnej banky členského štátu, ktorá podlieha bankovému dohľadu štátu, v ktorom má sídlo (domáci štát), dáva ustanovenie § 17 zákona o bankách NBS oprávnenie – možnosť určitým spôsobom postupovať a robiť opatrenia voči pobočke zahraničnej banky, ak táto pri výkone svojich činností na území Slovenskej republiky porušuje právne predpisy Slovenskej republiky. Opatrenia sú odstupňované v závislosti od závažnosti porušenia. Zákon o bankách priamo a konkrétne neupravuje v tejto súvislosti jednotlivé druhy opatrení. Možno usudzovať, že ide len o tie opatrenia na nápravu, ktoré NBS uplatňuje pri výkone bankového dohľadu nad bankami, ktoré povolila.

Ak NBS zistí, že pobočka zahraničnej banky, ktorá využíva inštitút jedného bankového povolenia pri výkone bankových činností alebo zahraničná banka, ktorá využíva inštitút jedného bankového povolenia pri poskytovaní bankových služieb podľa § 11 ods. 2 na území Slovenskej republiky poruší právne predpisy, bezodkladne požiada túto zahraničnú banku o ukončenie protiprávneho stavu. Ak zahraničná banka nevykoná potrebné opatrenia, NBS upozorní na túto skutočnosť orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu a požiada ho o vykonanie neodkladných opatrení potrebných na ukončenie protiprávneho stavu a o poskytnutie informácie o prijatých opatreniach.

Následne, ak napriek uvedenému opatreniu pobočka zahraničnej banky, ktorá využíva inštitút jedného bankového povolenia alebo zahraničná banka, ktorá využíva inštitút jedného bankového povolenia naďalej porušuje právne predpisy, môže NBS po predchádzajúcom informovaní orgánu bankového dohľadu príslušného členského štátu prijať opatrenia potrebné na ukončenie

protiprávneho stavu vrátane opatrení potrebných na zamedzenie a ukončenie jej činnosti. Pobočka zahraničnej banky a zahraničná banka sú pritom povinné podľa práva Európskych spoločenstiev, príp. národného práva členského štátu prijať opatrenia vykonať.

V prípade, že vec neznesie odklad, môže NBS prijať opatrenie na ochranu klientov takejto pobočky zahraničnej banky. O prijatí opatrení informuje Komisiu Európskych spoločenstiev (ďalej len „Európska komisia“) a orgány bankového dohľadu príslušného členského štátu. NBS však musí zrušiť alebo zmeniť prijaté opatrenia, ak o tom rozhodne Európska komisia.

NBS je podľa § 18 oprávnená požadovať od pobočiek zahraničných bánk členských štátov na účely bankového dohľadu výkazy, hlásenia a iné správy a od zahraničnej banky, ktorá využíva výhodu jedného bankového povolenia, ak vykonáva bankové činnosti bez založenia pobočky alebo prostredníctvom pobočky na území Slovenskej republiky na štatistické účely pravidelnú správu o svojej činnosti.

V § 19 ods. 1 sa upravuje povinnosť NBS neodkladne informovať orgán bankového dohľadu príslušného členského štátu, v ktorom banka podľa zákona o bankách vykonáva bankové činnosti, o odobratí bankového povolenia banke so sídlom na území Slovenskej republiky. Táto informačná povinnosť má za cieľ umožniť, aby tento orgán bankového dohľadu v záujme ochrany záujmov vkladateľov prijal potrebné opatrenia na ukončenie činnosti pobočky banky na svojom území.

Zároveň sa v odseku 2 upravuje povinnosť NBS vo vzťahu k Európskej komisii informovať ju o odmietnutí postúpenia informácie o založení pobočky.

Odseky 3, 4 a 5 upravujú ďalšie informačné povinnosti vo vzťahu k Európskej komisii, ktoré sa týkajú povoľovacej činnosti pre pobočky so sídlom mimo územia členského štátu, ďalej prípadov, keď sa banka stala dcérskou spoločnosťou, ako i povinnosť informovať o všetkých ťažkostiach pri zakladaní banky v krajinách mimo Európskeho spoločenstva. Tieto informácie majú predovšetkým slúžiť na to, aby Európska komisia mohla rokovať s tretími krajinami s cieľom dosiahnuť efektívny prístup bánk z členských štátov na trhy tretích krajín, porovnateľný s efektívnym prístupom poskytovaným zo strany Európskeho spoločenstva tretím krajinám.

V § 20 zákona o bankách je upravená, a tým garantovaná sloboda využívať reklamu na propagáciu poskytovania bankových služieb v Slovenskej republike. Recipročne je v bankovej smernici zakotvená povinnosť príslušných členských štátov umožniť slovenským bankám využívanie reklamy na ich území. Táto povinnosť však nie je upravená v návrhu tohto zákona, keďže náš právny poriadok nemôže ukladať povinnosti zahraničným subjektom.

Zavedenie inštitútu jedného bankového povolenia je významným krokom v harmonizácii slovenského bankového práva s právom Európskych spoločenstiev, ktorý umožní slobodné poskytovanie služieb v rámci Európskych spoločenstiev. Inštitút jedného bankového povolenia sa v slovenskom právnom poriadku začne uplatňovať až dňom nadobudnutia platnosti zmluvy o pristúpení Slovenskej republiky k Európskym spoločenstvám.

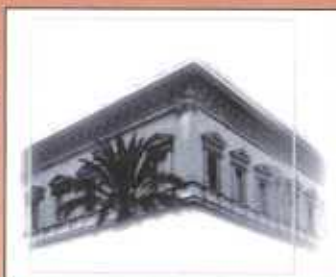

BANKA TALIANSKA

Banka Talianska zabezpečuje výrobu a distribúciu bankoviek. Toto je však iba jedna z jej funkcií, i keď Banka Talianska bola pôvodne zriadená na to, aby zabezpečovala obchod papierových peňazí tak, aby bol bezpečný, spoľahlivý, a aby peniaze boli prijímané v celej krajine a boli vyhovujúcou náhradou kovových mincí.

Banka Talianska je teda emisnou bankou, ale má i hlavnú rolu v oblasti menovej politiky.

Dnes už bankovky predstavujú iba malú časť súboru všetkých používaných platobných prostriedkov, kam patria i šeky, platobné príkazy, a najnovšie i obyčajné elek-

tronické impulzy. Potrebne je však regulovať nielen tieto súčasné formy peňazí, ale zaistiť, aby si bankový systém zaslúžil dôveru sporiteľov a aby „peniaze“, ktoré tento systém vytvára, boli vo všetkých svojich aspektoch rovnako bezpečné ako peniaze, ktoré vydáva štát. Postavenie a funkcie Banky Talianska sú teda kom-

plexné. Aby sa dosiahli hlavné potreby krajiny v menovej oblasti a splnil základný cieľ banky, zabezpečenie menovej stability, je potrebná i rovnako komplexná organizácia. Prinášame informácie týkajúce sa hlavných činností banky, jej vzniku aj organizačnej štruktúry.

Z histórie

Dňa 17. marca 1861 vyhlásil novo kreovaný taliansky parlament zrod Talianskeho kráľovstva. Zjednocovanie, ktoré po tomto vyhlásení nasledovalo, sa týkalo radu aktivít, ale nie emisie bankoviek. Čiže, Talianske kráľovstvo malo emisných bánk viac.

Vtedajší taliansky bankový systém odzrkadľoval zaostály stav, v ktorom sa hospodárstvo krajiny nachádzalo. Až na niekoľko výnimiek bol objem obchodovania talianskych bánk nízky, ich činnosť sa obmedzovala len na niektoré typy obchodov, zákony upravujúce túto oblasť boli len rudimentárne a orgán bankového dohľadu neexistoval.

Základom menového a platobného systému boli drahé kovy a hodnota líry bola viazaná na zlato a striebro.

Bankovky vydávalo až šesť bánk a každá z nich bola povinná na požiadanie bankovky zameniť za zlato a striebro. Na severe to bola Banca Nazionale nel Regno d'Italia, ktorá vznikla spojením niekoľkých miestnych emisných bánk. V centrálnej časti Talianska bankovky vydávala Banca Nazionale Toscana di Credito per le Industrie e il Commercio d'Italia a Banca Romana a na juhu to boli Banco di Napoli a Banco di Sicilia. Keď v roku 1866 hrozila vojna s Rakúskom, boli bankovky vyhlásené za nekonvertibilné a ustanovila sa všeobecná povinnosť tieto prijímať namiesto mincí z drahých kovov (ktoré razila Štátna mincovňa). V roku 1874 sa ukázala potreba túto oblasť upraviť i v zákonoch, ale legislatíva, ktorá bola prijatá, sa vo všeobecnosti nepovažovala za postačujúcu. Vážne ťažkosti spôsobila bankám koncom storočia kríza na trhu cenných papierov, ktorá sa dotkla i emisných bánk; utrpela najmä Banca Romana. Nasledovala radikálna reorganizácia bankového systému, pričom v roku 1893 bola zriadená Banka Talianska, ktorá

vznikla zlúčením troch zo šiestich emisných bánk (tvorili ju Banca Nazionale nel Regno d'Italia a dve toskánske banky). Súčasne sa zrušila Banca Romana.

Banco di Napoli a Banco di Sicilia zostali emisnými bankami až do roku 1926, keď sa jedinou emisnou bankou stala Banka Talianska.

Banka Talianska bola zriadená ako akciová spoločnosť; boli jej podriadené dve banky na juhu krajiny. V druhom roku existencie bola Banka Talianska poverená vykonávať v provinciách funkciu štátnej pokladnice a túto úlohu vykonáva i dodnes.

Desaťročia, ktoré nasledovali po založení banky, boli charakterizované významnými udalosťami – prvá svetová vojna, upustenie od zlatého štandardu a akcelerujúci rozvoj priemyslu. Banka pritom svoje funkcie neustále rozširovala a jej význam rástol. Potom, ako sa v roku 1926 banka stala jedinou emisnou bankou krajiny, bola jej zverená i právomoc výkonu kontroly nad inými bankami s cieľom zaistiť ochranu úspor.

Už o niekoľko rokov neskôr sa národné hospodárstvo opäť vážne zatriaslo, najprv v dôsledku veľkej hospodárskej krízy z roku 1929 a potom, v tridsiatych rokoch, radom bankových bankrotov, ktoré spochybňovali existenciu tzv. zmiešaných bánk a najmä kontrolu priemyselných podnikov uplatňovanú bankami.

Účinky udalostí z roku 1929 presvedčili vlády mnohých krajín o potrebe legislatívne upraviť oblasť úverového systému a národného hospodárstva. Výnimkou nebolo ani Taliansko a v marci 1936 bol zákonným dekrétom č. 375 vydaný Bankový zákon. Jeho ustanovenia dávali priemyslu zákonný rámec vyše päťdesiat rokov, kým nebola v roku 1993 väčšina z nich nahradená novým zákonom. Akcie Banky Talianska, ktoré boli v súkromných rukách, boli skúpené a banka

sa pretransformovala na verejnoprávnu inštitúciu s obmedzenými akcionárskymi právami a bola jasne potvrdená jej úloha banky bánk.

Koncom druhej svetovej vojny bol pre peňažný a úverový sektor zriadený inštitucionálny rámec, tvorený medzi ministerským výborom pre úver a úspory, ministerstvom financií a Bankou Talianska.

Podmienky fungovania hospodárstva sa odvtedy neustále menili, najmä v dôsledku postupného otvárania sa hraníc, ktoré našlo svoj vrchol vo vytvorení jednotného európskeho trhu. Banka sa vyvíjala v dvoch smeroch: ako ochrana stabilnej meny a stabilného hospodárstva a ako podporovateľ

inovácií finančného sektora, resp. ako jeho regulačný orgán.

Postavenie a funkcie Banky Talianska vidno napr. aj z návštevy rímskeho ústredia banky. Fasáda a prijímacie sály v klasickej štýle odzrkadľujú tradičný imidž Banky Talianska, ale kancelárie sú vybavené najmodrejšími počítačovými a komunikačnými systémami, ktoré spájajú banku s kľúčovými centrami peňažných a finančných trhov.

Štatút Banky Talianska

V štatúte Banky Talianska sa odzrkadľujú jej začiatky ako akciovej spoločnosti: banka má kapitál 300 miliónov lír, rozdelený do akcií s nominálnou hodnotou po tisíc lír. Držitelia akcií môžu byť len sporiteľne, verejnoprospešné banky, banky zriadené pre potreby štátu, pretransformované verejnoprospešné banky, inštitúcie sociálneho zabezpečenia a poisťovacie spoločnosti. Štatút banky vyžaduje, aby väčšina akcií bola v rukách buď štátnych subjektov alebo subjektov, v ktorých majú štátne subjekty väčšinu hlasovacích práv.

Výročná správa sa zostavuje raz ročne a predkladá sa na schválenie valnému zhromaždeniu akcionárov. I keď tu ide o bežné, pravidelné zhromaždenie akcionárov, verejnosť venuje veľkú pozornosť záverečnej poznámke k výročnej správe, ktorú prednáša guvernér.

V hlavných pobočkách banky sa konajú osobitné, „lokálne“ valné zhromaždenia, ktoré delegujú svojich zástupcov do správnej rady banky. Správna rada, ktorej predsedá guvernér, dozerá nad celkovým riadením banky a menuje, popr. odvoláva guvernera a ostatných členov predstavenstva. Ušší výkonný výbor správnej rady, ktorému tiež predsedá guvernér,

je poverený poradnými a administratívnymi úlohami. Najvyšším orgánom banky je predstavenstvo, ktoré je tvorené guvernerom, generálnym riaditeľom a dvoma námestníkmi generálneho riaditeľa. Všetci sú menovaní na neurčitú dobu.

Guvernér zodpovedá za bankový dohľad a pôsobí ako ekonomický poradca vlády. V prípade guvernerovej neprítomnosti, alebo ak dočasne nemôže vykonávať svoje povinnosti, vykonáva všetky jeho oficiálne funkcie generálny riaditeľ, ktorého hlavnou úlohou je riadiť denný chod banky. V rámci svojej pôsobnosti môže generálny riaditeľ určiť osoby, ktoré budú konať v jeho mene, keďže je poverený i dôležitými funkciami v medzinárodných inštitúciách. Najbližšími spolupracovníkmi generálneho riaditeľa sú jeho dvaja námestníci, ktorí ho zastupujú, ak nie je prítomný alebo dočasne nemôže vykonávať povinnosti; im zverené právomoci zaručujú kontinuitu riadenia banky za každých okolností.

Päťčlenná rada audítorov vykonáva dohľad nad manažmentom banky s cieľom zabezpečiť súlad so zákonom a so štatútom banky.

Ústredie banky je v Ríme, pobočky má skoro vo všetkých hlavných mestách jednotlivých provincií. Pobočku vedie riaditeľ, každá má vlastné riadiace a dozorné orgány.

Zo súčasnosti

Antonio Fazio
guvernér
Banky Talianska

Po dvoch ropných šokoch v sedemdesiatych rokoch, ktoré podkopali líru a rozkolisali medzinárodný menový systém, sa miera nezávislosti talianskej centrálnej banky postupne zvyšovala. Hlavnými krokmi v tomto smere bol zákaz financovania vlády z roku 1981 a prechod kompetencie určovať oficiálne úrokové sadzby na guvernera, k čomu došlo v roku 1992. Týmto dostala Banca d'Italia možnosť zohrávať fundamentálnu rolu pri potláčaní inflácie a pri posilňovaní produkčnej výkonnosti krajiny. Obnova menovej stability a naštartovanie konsolidácie verejných financií umožnili splniť maastrichtské konvergenčné kritériá a zúčastniť sa tretieho stupňa Ekonomickej a menovej únie už od samého začiatku. Dňa 1. januára 1999 začal riadne fungovať eurosystém tvorený Európskou centrálnou bankou a národnými centrálnymi bankami členských krajín menovej únie. Banka Talianska sa stala integrálnou časťou eurosystému; určuje a implementuje menovú politiku eurozóny, ktorej hlavným cieľom je zabezpečovať cenovú stabilitu.

Menová a kurzová politika

Banka Talianska v oblasti menovej a kurzovej politiky od zavedenia eura zabezpečuje dve úlohy. Na jednej strane sa zúčastňuje rozhodovacieho procesu – menová politika eurosystému sa formuluje vo svetle ekonomických podmienok celej eurozóny – a na druhej strane, v súlade so zásadou subsi-

diarity, ktorú stanovuje článok 12 štatútu ESCB, vykonáva obchody s komerčnými bankami s cieľom implementovať prijaté opatrenia na národnej úrovni. Správa devízových rezerv ECB a devízové intervencie eurosystému si vyžadujú zabezpečený efektívny a funkčný devízový trh. Tieto funkcie sú zverené národným centrálnym bankám, ktoré v rámci stanovených limitov môžu spravovať svoje investičné portfóliá v dolároch, jenoch a v zlate podľa vlastného uváženia. Nezmenila sa ani úloha Banky Talianska ako držiteľa a správcu devízových rezerv. Tým sa umožňuje plnenie záväzkov vyplývajúcich z účasti Talianska vo významných medzinárodných organizáciách, pravidelná obsluha zahraničného dlhu vlády a buduje sa dôvera v stabilitu talianskeho finančného systému a jeho schopnosť plniť si medzinárodné záväzky.

Dohľad na bankovom a finančnom systéme

Banka Talianska má rozsiahle právomoci, ktoré vyplývajú z jej postavenia orgánu bankového dohľadu. V bankách vykonáva i dohliadky na mieste, pričom jej inšpektori posudzujú obchody bánk, kvalitu ich úverových portfólií spolu s rizikami a kritériami prijatými ich manažmentmi v rozhodovacej oblasti. Banka kontroluje i oblasť bankového kapitálu, likvidity, ziskovosti, spôsobu riadenia bánk, či banky pôsobia v súlade so štatutárnymi a regulačnými opatreniami. Efektívny výkon bankového dohľadu si vyžaduje mať prístup k informáciám o organizačnom usporiadaní a činnosti finančných sprostredkovateľov. Banky sú povinné pravidelne predkladať Banke Talianska predpísané účtovné informácie, táto si môže od nich vyžiadať ďalšie prípadne potrebné údaje a dokumenty. I centrálny register úverov, kde sa oznamujú všetky spotrebiteľské úvery presahujúce stanovenú výšku, je dôležitým zdrojom informácií potrebných pri výkone dohľadu.

Hospodárska súťaž v bankovom sektore

S prijatím zákona 287/1990 parlamentom sa formálne uzakonil existujúci stav a vytvoril sa rámec, v ktorom bola Banka Talianska poverená ochranou hospodárskej súťaže v bankovom sektore. V rámci svojich snáh o zvýšenie efektívnosti a zaistenie bezpečného fungovania bankového a finančného systému banka sústredila svoju pozornosť na ochranu hospodárskej súťaže, pretože bez súťaže niet efektívnosti a bez efektívnosti ani stability.

Vydávanie bankoviek, platobný a zúčtovací styk

Monopol na emisiu bankoviek bol Banke Talianska udeľený v roku 1926. Od tých čias patrí k jej úlohám i grafický dizajn a výroba lírových bankoviek. Pri výrobe bankoviek eurových denominácií, pri ich tlači a distribuovaní spolupracuje s ostatnými centrálnymi bankami eurozóny. V roku 1926 bola Banka Talianska poverená i realizovaním clearingového systému. Dôvodom tohto rozhodnutia bolo sústrediť clearingové operácie v jednom telese, aby sa umožnilo vzá-

jomné započítanie čo najväčšieho počtu transakcií. Poverenie centrálnej banky úlohou v platobnom systéme je odôvodnené potrebou zvýšiť efektívnosť a stabilitu, čo trhové sily nie sú v zložitom a diverzifikovanom systéme schopné samy dosiahnuť. Tieto ciele sa dosahujú priamym poskytovaním platobných a zúčtovacích služieb, ako i dohľadom nad platobným systémom. Základy dnešného clearingového systému domácich malých platieb boli položené v rokoch 1989 až 1991. Neskôr, v roku 1997, bol zriadený systém medzibankových platieb veľkých hodnôt brutto v reálnom čase. Prechod od clearingu k zúčtovaniu hromadných transakcií brutto zvýšil bezpečnosť platieb a podstatne znížil systémové riziko, a to v prostredí rýchlo rastúcich objemov. Po naštartovaní menovej únie začiatkom roka 1999 sa taliansky systém zúčtovania brutto stal domácou časťou európskeho platobného systému TARGET. Funkciu štátnej pokladnice vykonáva Banka Talianska od roku 1999. Banka sústreďuje a spravuje verejné zdroje, zabezpečuje pre štát inkaso splatných súm všetkých titulov, realizuje vládne platobné príkazy, prijíma vklady v mene štátu, vypláca dlhové štátne cenné papiere a realizuje i príslušné úrokové platby.

Euro

V súvislosti so zavedením novej meny euro od januára 2002 bol v Taliansku, ako členskej krajiny EMÚ, určený koniec platnosti národnej meny na 28. február 2002. Výmena národných platidiel po skončení platnosti národnej meny bude v komerčných bankách závisieť od podmienok konkrétnej banky. Výmena národných platidiel v centrálnych bankách (preklúzia) bude 10 rokov pre bankovky a mince po zrušení ich platnosti, hotovostný limit 1 500 EUR na transakciu.

Dohľad nad platobným systémom

Podobne ako v prípade iných funkcií, ktoré vykonáva Banka Talianska, je aj hlavným cieľom dohľadu nad platobným systémom vytvárať dôveru v menu a stabilitu finančného systému. Banka sa snaží najmä o podporu efektívnosti a bezpečnosti systému, čím sa minimalizujú náklady, ktoré by spôsobila neoptimálna konfigurácia a zvyšuje sa účinnosť pôsobenia menovopolitických impulzov. Dohľad nad platobným systémom je jednou z funkcií, ktoré centrálné banky vykonávali vždy; toto však bolo formálne uznané len nedávno. Úloha centrálnej banky v oblasti zaistenia bezpečného fungovania platobných systémov je zakotvená v Maastrichtskej zmluve a taliansky bankový zákon z roku 1993 splnomocňuje Banku Talianska „vydávať opatrenia s cieľom zabezpečiť efektívnosť a spoľahlivosť clearingových a platobných systémov“.

Dohľad nad finančnými trhmi

K úlohám, ktorými „Konsolidovaný zákon o finančnom sprostredkovaní“ z roku 1998 poveril Banku Talianska, patrí i výkon dohľadu nad trhmi, ktoré sú dôležité z menovopoli-

tického hľadiska s cieľom zaistiť efektívnosť trhov a hladký priebeh obchodovania. Banka túto svoju úlohu uskutočňuje vydávaním opatrení, stálym dohľadom nad priebehom obchodov a ich zúčtovaním a tiež dozorom vykonávaným vo vzťahu ku koordinátorom trhov a správcom systémov. V súčasnosti pripravuje Banka Talianska vykonávací predpis zásad, ktoré menovaný zákon formuluje pre koordinátorov trhov, clearingové, zúčtovacie a zaisťovacie spoločnosti len

všeobecne: zásada oddelenia prevádzkových činností od regulačných a revízných činností vo verejnoprávnych inštitúciách; zásada podnikateľského riadenia spoločností, súťaživosti a medzinárodnej otvorenosti trhov a trhových podporných štruktúr a zásada obmedzovania rizík.

Na základe oficiálnych materiálov Banky Talianska spracoval Ing. Peter Némethy

VÝBER PUBLIKÁCIÍ BANCA D'ITALIA

<http://www.bancaditalia.it/>

GIORDANO, R.: Optimal Debt Maturity under EMU. Roma, Banca d'Italia 2001. 26 s. Temi di discussione; No. 401. *verejné financie; riadenie dlhu; štátny dlh; vládny dlh; Európska menová únia – EMÚ; krajiny EÚ*

CIPOLLONE, P.: Is the Italian Labour Market Segmented? Roma, Banca d'Italia 2001. 44 s. Temi di discussione; No. 400. *sociálna politika; trh práce; segmentácia trhu; mzdy; Taliansko*

PANETTA, F.: The Stability of the Relation between the Stock Market and Macroeconomic Forces. Roma, Banca d'Italia 2001. 45 s. Temi di discussione; No. 393. *voľný pohyb kapitálu; trh cenných papierov; makroekonomické podmienky; akciové trhy; inflácia; úrokové sadzby; medzinárodná ekonomika; peňažná zásoba; Taliansko*

SBRACIA, M. – ZAGHINI, A.: Expectations and Information in Second Generation Currency Crises Models. Roma, Banca d'Italia 2000. 30 s. Temi di discussione; No. 391. *peňažná ekonomika; menová kríza; mená – špekulatívne útoky; Krugman-Flood-Garber model – KFG; modely*

DEDOLA, L. – LIPPI, E.: The Monetary Transmission Mechanism: Evidence from the Industries of Five OECD Countries. Roma, Banca d'Italia 2000. 29 s. Temi di discussione; No. 389. *peňažná ekonomika; menová politika; transmisný mechanizmus; priemysel; krajiny OECD; Taliansko; Nemecko; USA; Francúzsko; Veľká Británia*

DE BONIS, R. – FERRANDO, A.: The Multimarket Contracts Theory: an Application to Italian Banks. Roma, Banca d'Italia 2000. 25 s. Temi di discussione; No. 387. *finančné inštitúcie; bankový sektor; bankový trh; úrokové sadzby; protimonopolná politika; bankový systém – problémy; konkurencia; komerčné banky; firmy; bankové fúzie; Taliansko*

FERRAGUTO, G. – PAGANO, P.: Endogenous Growth

with Intertemporally Dependent Preferences. Roma, Banca d'Italia 2000. 47 s. Temi di discussione; No. 382. *hospodárska politika; endogénny rast; spotreba; hospodársky cyklus; ekonometrické modely*

ANGELINI, P. – CETORELLI, N.: Bank Competition and Regulatory Reform: The Case of the Italian Banking Industry. Roma, Banca d'Italia 2000. 49 s. Temi di discussione; No. 380. *finančné inštitúcie; bankový sektor; fúzie a akvizície; banky – konsolidácia; Taliansko*

BALASSONE, F. – MONACELLI, D.: EMU Fiscal Rules: is there a Gap? Roma, Banca d'Italia 2000. 30 s. Temi di discussione; No. 375. *medzinárodná ekonomická spolupráca; Európska menová únia; fiškálna politika; stabilizačná politika; hrubý domáci produkt; output; ekonomický rast; dlhový vývoj; medzinárodné porovnanie; zadlženosť; krajiny EÚ*

CRISTADORO, R.: The Seasonal Adjustment of the Harmonized Index of Consumer Prices for the Euro Area: a Comparison of Direct and Indirect Methods. Roma, Banca d'Italia 2000. 56 s. Temi di discussione; No. 371. *makroekonómia; štatistika; index spotrebiteľských cien – CPI; eurozóna; inflácia; prognózy; komparácia*

BODO, G. – GOLINELLI, R. – PARIGI, G.: Forecasting Industrial Production in the Euro Area. Roma, Banca d'Italia 2000. 39 s. Temi di discussione; No. 370. *hospodárska politika; priemyselná výroba; eurozóna; Európska únia; prognózy; VAR model*

GIANNETTI, M.: Banking System, International Investors and Central Bank Policy in Emerging Markets. Roma, Banca d'Italia 2000. 56 s. Temi di discussione; No. 369. *peňažná ekonomika; nové trhové ekonomiky; centrálna banka; medzinárodné investície; bankový systém; finančná kríza; model; reštriktívna politika*

Spracovala: PhDr. Mária Solčianska

FINANČNÉ KONGLOMERÁTY A INTEGROVANÁ REGULÁCIA

Ing. Branislav Mikoviny

Fakulta financií, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici

Pokračujúca globalizácia svetovej ekonomiky je okrem iného nemysliteľná bez ďalšieho procesu odstraňovania bariér v oblasti poskytovania služieb. Súčasné globalizačné trendy neobišli ani finančné trhy a oblasť finančných služieb, v rámci ktorých najrôznejšie firmy ponúkajú svojim klientom najrozmanitejšie služby v najrôznejšej kvalite. Jedným z dôsledkov týchto procesov je teda logicky aj vznik veľkých finančných skupín – finančných konglomerátov.

Štrukturálne zmeny a inovácie na finančných trhoch, internacionalizácia a interdependencia ekonomík a sektorov navzájom sú len niektoré z príčin, ktoré vyvolali rastúcu konkurenciu na strane poskytovateľov finančných služieb. Dôsledkom bola skutočnosť, že banky, brokerské firmy, investičné spoločnosti, leasingové spoločnosti alebo poisťovne si navzájom začali konkurovať poskytovaním substitučných služieb. I keď aj úzka špecializácia pri poskytovaní finančných služieb má nepochybne svoje výhody, silnejšie finančné inštitúcie už od počiatku podvedome inklinovali k rozširovaniu palety služieb z jednoduchého dôvodu – byť úspešnejší v čoraz zložitejších podmienkach na trhu. Výsledky sa mohli dostať v podobe väčšej spokojnosti zákazníkov, lepšieho imidžu, redukcie nákladov či väčšieho podielu na trhu. Finančné konglomeráty môžeme pokojne označiť ako výsledok dvoch dôsledkov, resp. príčin globalizačných tendencií – liberalizácie poskytovania finančných služieb a pokračujúcich fúzií a akvizícií vo finančnom sektore.

Trend vytvárania silných a veľkých finančných skupín je neprehliadnuteľný. Z rovnakých dôvodov, aj keď v radikálnej odlišnom prostredí poznačenom neefektívnosťou, nepostačujúcou právnou úpravou a nízkou vynútiteľnosťou práva, dochádza k podobným javom aj v tranzitívnych ekonomikách. Zovšeobecňujúcich definícií, použiteľných pre tieto finančné holdingy, existuje niekoľko. Napriek tomu však vymedzenie ich činnosti zo stany Svetovej banky, OECD, IOSCO, Bazilejského výboru pre bankový dohľad či EÚ má viacero styčných bodov. Štúdie Svetovej banky považujú za finančný konglomerát „skupinu dvoch a viac vzájomne prepojených finančných inštitúcií, poskytujúcich početné finančné služby“. Európska komisia definuje tento pojem ako „skupinu pôsobiacu prevažne vo finančnom sektore, ktorá obsahuje aspoň jeden regulovaný subjekt (banku, investičnú firmu, poisťovňu, zaistovaciu spoločnosť) a aspoň jednu firmu z inej časti finančného sektora“. Do tretice Bazilejský výbor rozoznáva finančný konglomerát ako „skupinu firiem pod spoločnou kontrolou, ktorej činnosť pozostáva z poskytovania služieb v aspoň dvoch rôznych segmentoch finančného sektora“.

Štruktúra takejto skupiny môže byť zakaždým jedinečná. V závislosti od historického vývoja podmienok na trhu najčastejšie prevažujú banky kontrolujúce poisťovne a brokerské firmy, inde sú zase banky a poisťovne rovnocennými partnermi (fúzia v Holandsku pred viac ako 10 rokmi dala vzniknúť prvej európskej bankopoisťovni – ING). Buď môže ísť o skupinu, kde je jedna inštitúcia materskou firmou alebo sú vlastnícke vzťahy krížové. Navyše súčasťou takejto holdingu, ak to príslušná jurisdikcia umožňuje, môžu byť aj priemyselné alebo obchodné spoločnosti a to v postavení dcéry aj matky. Transhraničné finančné holdingy prinášajú ďalší rozmer v regulácii ich činností. Regulačný rámec vo väčšine krajín s fungujúcim trhom kapitálu bude (bohužiaľ ad hoc) v blízkej budúcnosti podrobený ostrým skúškam a následnej revízii s cieľom prispôbiť sa podmienkam na trhu. Slovensko má šancu poučiť sa z týchto skúseností pri dohľade nad finančnými službami. S primeranou dávkou zručnosti a využitím medzinárodných zvyklostí máme v krátkom čase možnosť vytvoriť modernú úpravu fungovania týchto subjektov.

História regulácie veľkých finančných skupín

Reguláciu na finančných trhoch môžeme chápať buď v intenciách národných predpisov, alebo na medzinárodnej úrovni, kde dochádza k približovaniu postojov jednotlivých krajín. Na druhej strane, aj legislatíva jednej krajiny môže byť výnimočne dobrým námetom na postupnú harmonizáciu pravidiel vo svete. Jasné a presne definované postupy pri regulácii konglomerátov nie sú doteraz bežne zavedené na báze medzinárodnej spolupráce príslušných orgánov a len niekoľko krajín dokázalo výraznejšie nastúpiť cestu budovania integrovanej regulácie týchto inštitúcií vo finančnom sektore.

V zásade práve pri bankovom dohľade sú skúsenosti s konsolidovanou reguláciou najväčšie. Väčšina bánk už dnes pôsobí ako materská firma alebo prinajmenšom ako súčasť väčšieho (medzinárodného) holdingu. Koncept Bazilejského

výboru pre bankový dohľad, ktorý pozostáva zo zástupcov bankových regulátorov krajín G-10, v roku 1983 konštatoval, že „bankový dohľad nie je schopný náležite posúdiť aktivity banky bez toho, aby preveril všetky bankové činnosti na celosvetovej báze metódou konsolidácie“. V roku 1992 už výbor požaduje „konsolidovaný dohľad orgánu materského štátu nad medzinárodnými bankovými skupinami“. Tieto štandardy ďalej zavádzajú poskytovanie informácií za celú skupinu a väčšie právomoci dohľadu pri autorizácii takýchto skupín a zakladaní pobočiek v štátoch, kde je možné vyhnúť sa dohľadu. Konsolidovaný bankový dohľad je však len jedným, aj keď v súčasnosti základným a najvýznamnejším komponentom integrovanej regulácie vo svete.

Spoločnú platformu národných regulátorov trhov s cennými papiermi zase predstavuje IOSCO (1974). Na báze ich vzájomnej kooperácie je hlavným cieľom vzájomná výmena informácií a zjednocovanie pravidiel pre efektívny dohľad a reguláciu nad medzinárodnými transakciami. Z pohľadu integrovanej regulácie na kapitálových trhoch sú v Európe najďalej Veľká Británia a škandinávské krajiny (s výnimkou špecifického Fínska) nasledované postupne niektorými ďalšími európskymi krajinami. Z mimoeurópskych krajín to boli Kanada, Austrália, Japonsko, Kórea a Singapur, ktoré ako prvé v máji 1999 v austrálskom Sydney načrtli užšiu spoluprácu v prospech posilnenia myšlienky integrovanej regulácie.

Práve Technický výbor IOSCO spolu s Bazilejským výborom pre bankový dohľad ako všeobecne uznávanou autoritou pri vytváraní medzinárodných bankových štandardov a Technickým výborom IAIS (Medzinárodná asociácia regulátorov pre oblasť poisťovníctva) sú tri inštitúcie s najväčším potenciálom pri presadzovaní a oživovaní podobných myšlienok o nutnosti bližšej vnútroštátnej a medzinárodnej kooperácie národných regulátorov a kontrolných orgánov – autonómnych agentúr, ministerstiev, štátnych orgánov alebo centrálnych bánk. Tieto tri materské organizácie založili v roku 1995 Joint Forum on Financial Conglomerates ako spoločnú platformu na rokovanie zástupcov 13 krajín. Európska komisia má štatút pozorovateľa. Balík odporúčaní pod názvom Supervision of Financial Conglomerates bol po dlhšej diskusii zverejnený v roku 1999.

Európska únia začala v minulosti budovať a následne harmonizovať vlastné štandardy pre finančné inštitúcie formou vydávania direktív pre banky a poisťovne, ku ktorým sa neskôr pridružili direktívy o investičných službách a kapitálovej primeranosti z roku 1993 (ISD a CAD). V nich zaviazala zodpovedné orgány k vzájomnej spolupráci pri výkone dozoru (výmena informácií, licenčná činnosť atď.). V súčasnosti sa inštitúcie EÚ spolu s poradnými orgánmi na úrovni výborov a pracovných skupín rozhodli nevytvárať paralelné štandardy, ale tiež vychádzať z uvedených odporúčaní pri tvorbe sekundárnej eurolegislatívy, rešpektujúc však vlastné formálne požiadavky. Uvedomujúc si dôležitosť situácie, pripravila Európska komisia návrh direktívy na základe odporúčaní Joint Forum on Financial Conglomerates, ktorý prezentovala Európska komisia v apríli 2001. Ide o praktické

naplnenie jedného z čiastkových cieľov Akčného programu pre finančné služby (Financial Services Action Plan), oficiálne prezentovaného v máji 1999 v portugalskom Lisabone.

Akčný plán si kladie za cieľ vytvorenie jednotného trhu v oblasti finančných služieb do roku 2005. Európska komisia definovala tri strategické oblasti: jednotný trh finančných služieb pre firmy, bezpečný trh finančných služieb pre drobných investorov a efektívnu reguláciu odvetvia. Jednotlivým čiastkovým cieľom v týchto oblastiach (direktíva, odporúčanie, politická dohoda, vytvorenie výboru a pod.) bol následne priradený rôzny stupeň dôležitosti a termín splnenia záväzku.

Akčný plán postupne počíta nielen s novelizáciou niektorých starších direktív (informačné povinnosti, UCITS, investičné služby, bankovníctvo, poisťovníctvo, pranie špinavých peňazí, harmonizácia účtovníctva a pod.), ale je vypracovaný aj pomerne náročný harmonogram prijímania nových direktív (penzijné fondy, poskytovanie finančných služieb na diaľku, e-commerce, takeovers, kolaterál pri finančných transakciách a pod.). Európska komisia priebežne monitoruje napĺňanie stanovených cieľov a dvakrát ročne zverejňuje správu o ich plnení. Doteraz boli publikované štyri tzv. Progress Reports.

V júni 2000 požiadala Rada ministrov financií ECOFIN na svojom zasadnutí o zriadenie výboru, ktorý by vykonával monitoring a analýzu stavu regulačných mechanizmov v EÚ. Výbor múdrych (Committee of Wise Men) pod vedením bývalého riaditeľa Európskeho menového inštitútu A. Lamfalussyho prezentoval súhrnné výsledky v správe vo februári 2001.

Okrem opätovného potvrdenia výhod jednotného trhu a jednotnej meny poukázala správa na niektoré nedostatky v regulácii odvetvia a zároveň navrhla niekoľko možných riešení – efektívnejší štvorstupňový prístup pri prijímaní a presadzovaní legislatívy, zriadenie nového Výboru európskych regulátorov trhov s cennými papiermi (Committee of European Securities Regulators – CESR), ktoré sa v Akčnom pláne pôvodne neobjavili. Výbor prevzal agendu FESCO a prvýkrát zasadla v septembri 2001. Prijímanie nových právnych predpisov si v budúcnosti vyžiada ešte tesnejšiu spoluprácu kontaktných výborov a pracovných skupín zastrešených Internal Market DG práve s vyššie uvedenými medzinárodnými organizáciami.

Formy regulácie

Súčasnnej situácii v oblasti finančných trhov musia zodpovedať aj základné pravidlá hry, vytvárané nielen samotnými účastníkmi na trhu, ale najmä jasnou a efektívnou politikou príslušného regulátora a normotvorcu (mäloky ide o jednu a tú istú inštitúciu). V minulosti regulácia často s oneskorením a teda nie celkom efektívne reagovala na razantné inovácie na finančných trhoch. Ad hoc prístup a riešenie kríz až v momente, keď vypuknú, je drahšie ako budovanie účinných mechanizmov na ich predchádzanie.

Ak v dnešnej dobe ponúkajú rôzne finančné inštitúcie podobné produkty, tak aj ochrana klientov ako poistencov, po-

dielnikov, vlastníkov cenných papierov a bankových produktov, ktorí zverili finančnému providerovi svoje prostriedky s cieľom ich zhodnotenia musí byť kompatibilná. Rešpektovanie princípu rovnakých podmienok (equal treatment) si vyžaduje zblížovanie jednotlivých sektorovo-orientovaných regulačných predpisov. Hlavným cieľom by malo byť vytvorenie a udržiavanie stabilného a prehľadného prostredia, v ktorom môžu podnikáť subjekty podliehajúce regulácii. Pre úplnosť treba dodať, že harmonizácia predpisov nemusí automaticky znamenať zlúčenie regulátorov. Ďalším dôvodom užšej spolupráce jednotlivých regulátorov v jednotlivých krajinách je dnes už bežné poskytovanie finančných služieb na transhraničnom základe, aj keď delba kompetencií regulátorov materskej a hostiteľskej krajiny je v tomto prípade o niečo jasnejšia.

Konsolidovaný dohľad je dnes v bankovníctve bežne používanou metódou. V krajine, kde je za dohľad zodpovedná centrálna banka (čo je prípad väčšiny tranzitívnych ekonomík a menej vyspelých krajín), môže navyše dochádzať ku kolízií záujmov s predstavami tej istej inštitúcie o smerovaní monetárnej politiky. Banky si udržiavajú povest dominantných subjektov finančného systému a vo väčšine krajín sú to práve bankové domy ako významná časť finančného holdingu, aj keď ich význam pri financovaní potrieb podnikov v burzových ekonomikách v anglosaských krajinách a Ázii je o niečo menší. Regulácia kapitálového trhu a poisťovacích služieb je zväčša buď autonómna, alebo zastrešená ministerstvom financií, ktoré je hlavným tvorcom legislatívy. Vo väčšine krajín je oddelená a iac-menej funkčne orientovaná. Rozdiely v regulácii bánk, poisťovní a brokerských firiem sú aj pri posudzovaní adekvátneho kapitálu, likvidity alebo metodiky ohodnocovania aktív.

Zmeny v spôsobe regulácie odvetvia môžu byť rôzne. Štruktúra regulačných orgánov môže byť dvojaká – integrovaná alebo oddelená. Niektoré krajiny sa od začiatku rozhodli budovať jednu inštitúciu, aj keď každá krajina si ju prispôbovala vlastným špecifickým podmienkam. Výhodou môže byť jasné delegovanie právomocí a zodpovednosti, lepšia komunikácia a koordinácia činností alebo nižšie náklady. Takéto zmeny si však vyžadujú dohodu na úrovni vlády alebo centrálnej banky, ktorej agentúra predkladá odpočet svojej činnosti. Konsolidovaná regulácia môže byť príčinou konkurenčnej nevýhody zo strany konglomerátov, najmä ak ich súčasťou sú aj inak neregulované subjekty.

Ostatné krajiny si ponechali niekoľko kontrolných orgánov a vybrali sa cestou postupného kreovania jednotného regulačného rámca. Výnimočne sa dokonca išlo cestou vytvorenia nového orgánu pre dohľad nad operáciami s cennými papiermi. V tomto prípade je užitočné, ak jeden orgán na seba preberie funkciu lídra (podľa dominantnej zložky skupiny alebo činnosti), ktorý bude ich činnosť koordinovať. Jednoznačnou výhodou je zachovanie vysokej úrovne špecializácie pracovníkov. Slabšou stránkou tejto alternatívy môže byť nedostatočná komunikácia, prípadne rôzne názory na financovanie regulátorov v reformujúcich sa ekonomikách. Vo všeobecnosti v takom krátkom časovom horizonte nie je možné jed-

noznačne rozhodnúť, ako by mala byť regulácia v krajine štruktúrovaná. Len málokedy sa totiž stretáme s uvedenými formami regulácie v čistej podobe.

Faktom však je, že pri výkone dozoru nad finančnými inštitúciami môže pohľad na jeden subjekt ako súčasť skupiny a konsolidované finančné údaje zvýšiť efektívnosť dohľadu a pomôcť prevencii kríz, ktoré by sa mohli preniesť nielen na ostatné časti skupiny, ale aj na celý finančný systém krajiny. Dozor nad finančným systémom ako súčasť jeho regulácie sa môže integrovať dvoma spôsobmi. Smerom zhora (consolidated supervision) – dohľad sa prednostne zameria na materskú spoločnosť, ale aj ostatné časti skupiny podliehajú individuálnej regulácii; požiadavky na kapitál sa skúmajú po konsolidácii aktív a pasív celej skupiny. Smerom zdola (solo-plus supervision) – každá jednotka v skupine je dozorovaná individuálne; individuálny pohľad dopĺňajú informácie o postavení jednotky v skupine, kvantifikácii skupiny a jej potrebného kapitálu. V tejto súvislosti bude nanejvýš zaujímavé sledovať, ako sa so zamýšľanou prísnejšou reguláciou na Slovensku vysporiadajú subjekty s licenciou obchodníka s cennými papiermi, a tiež ako naloží so zodpovednosťou Úrad pre finančný trh (alebo jeho nasledovník). Zatiaľ čo Ministerstvo financií SR vyzdvihuje zosúladenie s požiadavkami EÚ, zvýšenú ochranu drobných investorov a väčšiu transparentnosť, AOCP a ASS na druhej strane medializujú likvidačné ustanovenia zákona, jeho chybnú filozofiu a nedôslednosť pri zapracovávaní direktív do zákona.

Autorizácia

Prvým krokom v procese dohľadu nad činnosťou akýchkoľvek finančných inštitúcií je vo všeobecnosti udelenie licencie. Autorizácia je účinným nástrojom, pokiaľ nedôjde k jej podceneniu alebo zneužitiu. Pri udelení licencie na vznik firmy je dôležitý pôvod, veľkosť a štruktúra kapitálu, technické a personálne predpoklady, transparentnosť, ochrana investora a stabilita systému. Schváleniu by ďalej mali podliehať všetky podstatné zmeny v spoločnosti (alebo v skupine), ktoré by mohli negatívne ovplyvniť jeho finančnú situáciu a schopnosť splácať záväzky voči veriteľom. Môže ísť o zmeny v orgánoch alebo smerovaní spoločnosti, výraznejšie investičné aktivity ovplyvňujúce štruktúru majetku a dlhov alebo akvizície iných spoločností. Obdobne je potrebné pre takýto holding vymedziť aktivity, ktoré budú podliehať dodatočnej notifikácii.

Zmiešané holdingy

Štáty v rôznej miere obmedzujú koncentráciu nielen v samotnom finančnom sektore, ale aj prepájanie ekonomickej a finančnej sily v podobe zmiešaných holdingov (mixed conglomerates, mixed-activity groups), ktoré zahŕňajú aj nefinančné inštitúcie. V prípade, že skupina okrem finančných inštitúcií zastrešuje aj obchodné a priemyselné spoločnosti,

musia ich vzájomné prepojenia podliehať dodatočným podmienkam. V takom prípade je potrebné rozhodnúť, či aj tieto jednotky (ináč neregulované) majú podliehať regulácii a ak áno, v akom rozsahu – definovať formu prepojenia a percentuálne obmedzenia vo vlastníckych vzťahoch a objektívne posúdiť prípadné úverové riziko. Otázkou zostáva, kedy je vlastníctvo akcií ešte portfóliovou investíciou a kedy už ide o súčasť skupiny. Kriticky je potrebné posúdiť aj prípadný vplyv týchto subjektov na rozhodovanie a riadenie finančnej zložky skupiny vo vzťahu k autonómnosti zodpovedných manažérov. Dozorný orgán musí mať zabezpečený prístup k informáciám aj o nefinančných inštitúciách, ak sú súčasťou skupiny a v prípade nevyhnutnosti má byť v jeho právomoci uvedenú koncentráciu zakázať (napriek prekryvaniu sa činnosti s národným protimonopolným úradom).

Špecifické komplikácie môžu nastať, ak okrem regulovaných finančných inštitúcií sú súčasťou holdingu aj iné inštitúcie poskytujúce finančné služby, ktoré nemusia nutne podliehať autorizácii – leasing, splátkový predaj, faktoring, zaistenie, krátkodobé pôžičky, úschova a správa finančných prostriedkov atď.

Definovanie rizika a adekvátneho kapitálu

Prelímanie sa úverového, menového, úrokového rizika, rizika insolventnosti a rizika zmeny kurzov cenných papierov so sebou prináša potrebu zblížovania postupov na ich kvantifikáciu a minimalizovanie v rámci finančného konglomerátu. Kľúčovým je v tomto prípade posudzovanie veľkosti potrebného kapitálu (regulatory capital) a štruktúry aktív a pasív.

Transfery vo vnútri skupiny (intra-group transactions) v sebe nesú veľký potenciál rizika, pretože na rozdiel od transakcií s treťou stranou nie sú vždy jasne viditeľné, a preto musia byť jasne vytýčené. Majú totiž veľký dopad na likviditu a ziskovosť zložiek skupiny a môžu viesť k regulačnej arbitráži. Ich zámerne zneužitie formou transferového oceňovania, fiktívnych operácií, mimobilančných záruk a záväzkov má za cieľ ekonomický profit alebo daňovú optimalizáciu jednej zo zložiek skupiny. Lepší imidž jednej firmy sa potom musí prejavíť (aj keď neskôr a nepriamo) na úkor iných subjektov, pričom následne môže dôjsť k narušeniu rovnováhy. Z pohľadu investora tieto operácie znižujú prehľadnosť a vypovedaciu schopnosť údajov vo finančných výkazoch. Nadhodnotením položiek a ich viacnásobnému použitiu (multiple gearing) dôjde k antisýnergickému efektu tým, že čistý kapitál na úrovni skupiny bude nižší ako súčet kapitálov jeho jednotlivých zložiek.

V súvislosti s bankami a investičnými firmami je hlavným nástrojom kapitálová primeranosť v závislosti od veľkosti a štruktúry obidvoch strán súvahy. Požiadavky na kapitálovú primeranosť bánk prešli od svojho vzniku v minulom storočí podstatnými zmenami a ustálili sa v druhej polovici 80. rokov na úrovni BIS aj európskych bankových direktív, ku ktorým sa neskôr pridružila CAD. Joint Forum navrhuje

niekoľko možností, ako vyčíslíť kapitálovú primeranosť konglomerátu. Z pôvodne navrhovaných šiestich prístupov nie všetky boli plne vyhovujúce. Accounting based method používaná v prípade bánk a definovaná napríklad v CAD sa nehodí pre poisťovne. Block capital adequacy method je viac menej teoretickým modelom a total deduction method zase nedokáže plne postihnúť riziko v rámci celej skupiny. Zvyšné tri metódy (building block prudential approach, risk-based aggregation a risk-based deduction) sa síce od seba spôsobom výpočtu líšia, v zásade je ich vypovedacia schopnosť viac-menej rovnaká. Názorným dôkazom ich compatibility je skutočnosť, že pri dodržaní niektorých podmienok, ktoré obsahuje každý ekonomický model, sú výsledky takmer alebo úplne rovnaké. Napriek pretrvávajúcim odlišnostiam pri definovaní kapitálu, kapitálovej primeranosti a rizika môžu byť uvedené tri metódy základom budúceho nazerania na finančné zdravie heterogénnych finančných skupín.

Záver

Meniaci sa celosvetový finančný trh si vyžaduje zmeny v regulácii. Vzájomná konkurencia vo finančnom sektore spolu s liberalizáciou kapitálu a pretrvávajúcimi M & A umožnili za posledných 10 – 20 rokov vznik mamutích finančných holdingov. Výhody sú vždy kompenzované istým rizikom. Aby investori aj v budúcnosti disponovali rovnakými štandardmi ochrany, je potrebné aj u nás zmeniť celkový prístup v regulácii. Zrušenie doteraz funkčných regulátorov nie je potrebné, skôr sa žiada ich tesnejšia spolupráca, jasné vymedzenie pôsobnosti a kompetencií a najmä zblížovanie právnych noriem a kontrolných postupov. Zlepšiť treba aj prípravu zamestnancov, jazykovú vybavenosť a schopnosť kontrolných pracovníkov permanentne sa učiť.

Netreba opomínať ani význam profesijných samoregulačných organizácií. Ich interné predpisy záväzné pre členov a dostupné verejnosti majú snahu zvýšiť bezpečnosť manipulácie s prostriedkami svojich klientov. Aj na Slovensku je potrebné prispôbiť regulačné mechanizmy aktuálnej situácii, ale zároveň myslieť aj na budúci vývoj a nezaostávať za svetovými trendmi. Aj keď sa dá súhlasiť s tvrdením, že len samotná kvalitná právna úprava nezabezpečí kvalitu prostredia, ktoré ohraničuje, bez nej je akákoľvek snaha o zlepšenie iba stratou času.

Použitá literatúra:

1. Mangeloja, E.: Nordic Stock Markets and the Financial Integration (Working Paper). University of Jyväskylä – School of Business and Economics, 1999.
2. Hyvönen, T. – Kekkonen, S.: Central Authorities in the Field of Financial Markets. Ministry of Finance, Helsinki 1998.

OBSAH ROČNÍKA 2001 / CONTENTS OF VOLUME IX

TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page	TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page
NÁRODOHOSPODÁRSKA PROBLEMATIKA A BANKOVNÍCTVO NATIONAL ECONOMY AND BANKING			Prepojenie priamych zahraničných investícií na domáci priemysel The Effects of Foreign Direct Investment on Domestic Industry	1	5 32
Adresár bánk a pobočiek zahraničných bánk, zastúpení zahraničných bánk, asociácií v peňažnom sektore a búrz Directory of Banks and Branch Offices of Foreign Banks, Representative Offices of Foreign Banks, Associations in the Financial Sector and Stock Exchanges	9	24	Ing. Adela Hošková, PhD.		
Analýza rentability slovenských podnikov v rokoch 1996 – 2000 Profitability Analyses of Slovak Businesses from 1996 to 2000 prof. Ing. Karol Zalai, CSc.	12	6	Prognóza vývoja ekonomiky Slovenska na rok 2001 a výhľad do roku 2004 Forecast of Economic Development in Slovakia for 2001 with an Outlook Until 2004 RNDr. Viliam Páleník, PhD., Ing. Vladimír Kvetan, Ing. Jaroslav Vokoun	2	2 29
Analýza vývoja zahraničného obchodu SR Analysis of Trends in Slovak Foreign Trade	10	7	Reforma medzibankového platobného systému Slovenskej republiky Reform of the Interbank Payments and Settlement System in the Slovak Republic Ing. Peter Holíčka	11	7 38
Finančná analýza odvetví SR v podmienkach trhového hospodárstva Financial Analysis of an Entity or an Industry under Market Economy Conditions in the Slovak Republic Ing. Anna Cuperová	2	16 39	Riziková prirážka kalkulovaná na báze stavebnicovej metódy Risk Premium Calculated on the Basis of the Modular Concept Ing. Katarína Šebejová, Ing. Zuzana Sülyiová	6	19
Finančné konglomeráty a integrovaná regulácia Integrated Regulation of Financial Conglomerates Ing. Branislav Mikoviny	12	17	Správa akciovej spoločnosti Managing Stock Corporations doc. Ing. Stefan Slávik, CSc.	10	20
Forward Rate Agreement a jeho využitie na hedging Hedging and Forward Rate Agreements prof. RNDr. Vincent Šoltés, CSc.	1	14	Stavebnicovo kalkulovaná riziková prirážka a ukazovateľ EVA Risk Premium Calculated on the Basis of the Modular Concept and the EVA Indicator Ing. Katarína Šebejová, Ing. Zuzana Sülyiová	10	26
Funkcie bankového kapitálu Functions of Bank Capital Ing. Martin Svitek	5	16 37	Stavebnicovo kalkulovaná riziková prirážka a vnútorná hodnota akcie Risk Premium Calculated on the Basis of the Modular Concept and the Intrinsic Value of Shares Ing. Katarína Šebejová, Ing. Zuzana Sülyiová	11	12
IS-LM Model – Potvrdenie existencie investičnej či privatizačnej pasce v ekonomike Slovenska IS-LM Model – Pitfalls of Investment/Privatisation in Slovakia Peter Mozdík, Pavol Ochotnický	11	17	Štrukturovaný prístup k oceňovaniu rizika A Structured Approach to Risk Assessment prof. RNDr. Vincent Šoltés, CSc., doc. RNDr. Vladimír Penjak, CSc.	5	13 35
Meranie výnosu zahraničných cenných papierov Measuring Yields on Foreign Securities Dr. Ing. Anna Polednáková	12	21	Überá sa kolektívne investovanie na Slovensku správnym smerom? Collective Investments in Slovakia – Right on Track? doc. Ing. Božena Chovancová, PhD.	7	14 38
Platobný systém RTGS na Slovensku RTGS Payment System in Slovakia Ing. Jozef Kurimský	11	10	Úrad pre finančný trh Office for the Financial Market doc. Ing. Jozef Makúch, PhD.	8	2 31
Poznám najkrajšie slovo vo francúzštine – nadšenie (rozhovor s Vladimirom Valachom) I Know the Most Beautiful Word in French - Enthusiasme (Interview with Mr Vladimír Valach) Soňa Babincová	10	2 33	Úrok a úrokové sadzby v úlohe diskontného faktora – 1. časť	4	18

TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page	TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page
Rate of Interest and Discounted Cash Flows – Part I doc. Ing. Božena Hrvolová, CSc.			Desať rokov pôsobenia Inštitútu bankového vzdelávania NBS A Decade of Existence of the Institute of Banking Education of the NBS Ing. Dušan Garay	9	3 30
Úrok a úrokové sadzby v úlohe diskontného faktora – 2. časť Rate of Interest and Discounted Cash Flows – Part II doc. Ing. Božena Hrvolová, CSc.	5	10	Konkretizovaný menový program NBS na rok 2001 Revised Monetary Programme of the NBS for 2001	6	2 28
Vplyv priamych zahraničných investícií na ekonomiku Slovenska Impact of Foreign Direct Investment on the Economy of Slovakia Ing. Adela Hošková, PhD.	9	7 34	Menový program Národnej banky Slovenska na rok 2001 The Monetary Programme of the National Bank of Slovakia for the Year 2001	1	2 29
Vyhodnotenie prístupového procesu SR do OECD – 1. časť Review of Slovakia's Accession to the OECD – Part I Mgr. Katarína Trajlinková	2	6 33	NBS analyzuje efektívnosť peňažného obehu The NBS Analyses Efficient Circulation of Currency	9	2
Vyhodnotenie prístupového procesu SR do OECD – 2. časť A Review of Slovakia's Accession to the OECD – Part II Mgr. Katarína Trajlinková	3	6 35	Peňažná zásoba SR v súvislostiach menového vývoja v rokoch 1997 – 2000 – 1. časť Money Supply in Slovakia in the Background of Monetary Developments in 1997 – 2000 – Part I Ing. Zora Komínková, PhD.	7	8 32
Vyhodnotenie účinnosti hospodárskej politiky pomocou magickeho štvoruholníka Evaluating Economic Efficiency with the Magic Quadrangle Božena Viktorínová, Stanislav Valko, Vladimír Velikanič	10	24	Peňažná zásoba SR v súvislostiach menového vývoja v rokoch 1997 – 2000 – 2. časť Money Supply in Slovakia in the Background of Monetary Developments in 1997 – 2000 – Part II Ing. Zora Komínková, PhD.	8	3 32
Výsledky hospodárenia verejného sektora Slovenskej republiky v roku 2000 Performance of the Public Sector in the Slovak Republic in the Year 2000 Ing. Ján Sahaj	6	12 38	Rovnosť šanci – rozhovor s viceguvernerkou NBS Elenou Kohútikovou Equal Opportunity – Interview with Ms Elena Kohútiková, Deputy-Governor of the NBS Soňa Babincová	12	2 33
Využitie modelu IS-LM (IS-LM-PB) v podmienkach ekonomiky SR Applying the IS-LM (IS-LM-PB) Model under Conditions of the Slovak Economy Božena Viktorínová, Stanislav Valko, Eva Orná, Peter Gonda	3	2 31	Zhodnotenie výkonu menovej politiky NBS prostredníctvom obchodov na voľnom trhu v roku 2000 Evaluation of Monetary Policy of the NBS Performed by Transactions on the Open Market in the Year 2000 Ing. Peter Andresič	5	2 32
Význam devizových inkás a platieb pre platobnú bilanciu SR Collections and Payments in Foreign Currencies and the Balance of Payments of the SR Ing. Mgr. Renáta Vokorokosová, PhD.	7	5	Zmena menového inštrumentária NBS Changes in the Monetary-policy Instruments of the National Bank of Slovakia	4	7 34
Zahraničná zadlženosť SR a plnenie dlhovej služby External Debt of the SR and Debt Servicing in the Year 2000 Ing. Pavol Kyjac, Ing. Peter Baláž	7	2 29	Zmena vykazovania devizových rezerv NBS a komerčných bánk Change in the Reporting of Foreign Exchange Reserves by the NBS and Commercial Banks Ing. Ivan Vodička	11	2
MENOVÁ PROBLEMATIKA A CENTRÁLNA BANKA MONETARY DEVELOPMENT AND CENTRAL BANKING			KOMERČNÉ BANKOVNÍCTVO COMMERCIAL BANKING		
Aktuálny menový a makroekonomický vývoj – vývoj bankového sektora Current Monetary and Macroeconomic Development and the Situation in the Banking Sector Ing. Alica Polóniyová	6	10 36	Analýza trhu bankomatov v centre Bratislavy v prostredí geoinformačných technológií Geo-information Systems in Analysing ATM-market in Central Bratislava RNDr. Dagmar Kusendová, CSc., Mgr. Dana Štepitová	11	24
Genové úrovne domácich finančných trhov v roku 2000 Price Levels on Domestic Financial Markets in 2000 Ing. Zdenka Štrignerová, Ing. Jana Susková, Ing. Pavel Hraško, Ing. Juraj Džuppa, Ing. Jozef Berkeš	4	2 29	Bankový sektor Slovenskej republiky – 1. časť Banking Sector in the Slovak Republic – Part I Ing. Dana Tkáčová	8	9 38

TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page	TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page
Bankový sektor Slovenskej republiky – 2. časť Banking Sector in the Slovak Republic – Part II Ing. Dana Tkáčová	9	11 38	Menová politika Národnej banky Poľska v rokoch 1990 – 2001 The Monetary Policy of the National Bank of Poland in 1990 – 2001 prof. dr. hab. Romuald Norbert Hanisz	5	20
Bankový sektor Slovenskej republiky – 3. časť Banking Sector in the Slovak Republic – Part III Ing. Dana Tkáčová	10	17 38	Národná banka Belgicka The National Bank of Belgium Mgr. Jaroslava Poláčiková	11	21
Inštitút bankového ombudsmana The Bank Ombudsman Ing. Miroslav Mareňčík	1	19	Národná banka Dánska The National Bank of Denmark Mgr. Barbora Bogdányiová	9	14
Modelovanie efektívnosti komerčných bánk Modelling of Efficiency in Commercial Banks prof. Ing. Ladislav Unčovský, DrSc.	12	25	Rakúska národná banka Oesterreichische Nationalbank Ing. Peter Némethy	7	17
Osobitosti účtovania v bankách Particularities of Bank Accounting Ing. Anna Bánociová	8	12	Rakúske skúsenosti so vstupom do Európskej únie The Austrian Experience with Joining EU/EMU Franz Nauschnigg	7	21
BANKOVNÍCTVO V ZAHRANIČÍ A MEDZINÁRODNÉ INŠTITÚCIE BANKING AND PUBLIC FINANCE ABROAD AND INTERNATIONAL INSTITUTIONS			Tendencie vývoja bankovníctva vo svete Current Trends in Banking in the World doc. Ing. Alena Longauerová, CSc.	5	5
Bank of England – banka s najvýraznejšou tradíciou Bank of England Mgr. Barbora Bogdányiová	8	19	Trendy rozvoja medzinárodných clearingových platobných a zúčtovacích systémov Trends in the Development of International Payment Clearing and Settlement Systems Ing. Pavol Šafár	2	10
Banka Talianska The Bank of Italy Ing. Peter Némethy	12	13	Základné princípy platobných systémov Európskej únie Principles of Payment Systems in the European Union Ing. Emília Tóthová, Ing. Antónia Rakúsová	1	9
Banque de France The Bank of France PhDr. Soňa Kohútová	10	14	FINANČNÝ A KAPITÁLOVÝ TRH, BURZA, CENNÉ PAPIERE FINANCIAL AND CAPITAL MARKET, STOCK EXCHANGE, SECURITIES		
Česká národná banka The Czech National Bank Ing. Andrej Hotový	3	15	Dopad pohybu úrokových sadzieb na kapitálové trhy krajín V4 Effect of Interest Rates Movement on the Capital Markets of the V4 Countries doc. Ing. Božena Chovancová, PhD.	1	11 36
Deutsche Bundesbank ako súčasť ESCB Deutsche Bundesbank as a Part of the ESCB Ing. Peter Némethy	4	15	Z HISTÓRIE BANKOVNÍCTVA HISTORY OF BANKING		
Európska centrálna banka European Central Bank Mgr. Viliam Harvan	2	18	Gustáv Adolf Koričánsky Marián Tkáč	8	24
Hypotekárne obchody a právo EÚ – 1. časť Mortgage Business and the Legal System of the EU – Part I Ing. Viktória Múčková, CSc.	3	9	Ján Alojz Wagner Mgr. Tatiana Nátherová	3	26
Hypotekárne obchody a právo EÚ – 2. časť Mortgage Business and the Legal System of the EU – Part II Ing. Viktória Múčková, CSc.	4	11	Ján Krno Mgr. Dana Kancelová	2	25
Maďarská národná banka National Bank of Hungary Igor Rétalji	6	15	Ján Záturecký Mgr. František Chudják	6	23

TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page	TÉMA TITLE	Č. No.	Str. Page
Jozef Fundárek Mgr. Miloš Mazúr	12	29	Ochrana prírody a krajiny – Národný park Malá Fatra – pamätná minca Protection of Nature and the Environment – Commemorative Coin Ing. Dagmar Flaché	5	9
Jozef Kállay Mgr. Dana Kancelová	7	24			
Martin Kollár Mgr. Miloš Mazúr	9	18	Pamätná strieborná minca k 80. výročiu narodenia Alexandra Dubčeka Silver Coin Commemorating the 80th Anniversary of the Birth of Alexander Dubček Ing. Dagmar Flaché	11	1
Menová reforma 1945 The Currency Reform of 1945 Mgr. František Chudják	3	23			
Metod Matej Bella Marián Tkáč	4	22	Pamätná zlatá minca – Svetové dedičstvo UNESCO – Vikolinec Commemorative Gold Coin – UNESCO World Heritage – Vikolinec Ing. Dagmar Flaché	12	24
Rudolf Gábriš Mgr. František Chudják	10	29			
Štefan Závodník Marián Tkáč	1	23	Tematická rozmanitosť medailerských pamiatok Variety of Themes in Old Medals PhDr. Elena Minarovičová	9	19
Valér Kubány Mgr. Tatiana Cvetková	11	33	Začiatok tretieho tisícročia ešte raz na pamätnej minci The Beginning of the Third Millennium for the Second Time on a Commemorative Coin Ing. Dagmar Flaché	10	1
Vladimír Fajnor Mgr. František Chudják	5	24			
			Začiatok tretieho tisícročia na unikátnych trojuholníkových trimetalových pamätných minciach The Beginning of the Third Millennium on a Unique Triangular Tri-Metal Commemorative Coins Ing. Dušan Sukup, Ing. Dagmar Flaché	1	21
POISTOVNÍCTVO INSURANCE					39
Životné poistenie Life Insurance Ing. Barbora Drugdová, PhD.	3	12 38			
PLATIDLÁ, PAMÄTNÉ MINCE, MEDAILY MEANS OF PAYMENT, COMMEMORATIVE COINS, MEDALS			LEGISLATÍVA BANKING LEGISLATION		
1. Január 2002 – deň novej meny 1 January 2002 – the Day of the New Currency Gabriel Schlosser	11	29	Národná banka Slovenska a jej legislatívna činnosť The National Bank of Slovakia and its Legislative Activity JUDr. Renáta Kuklišová	2	14 37
Bahamské spoločenstvo, Bermudské ostrovy The Commonwealth of the Bahamas, The Bermuda Islands Gabriel Schlosser	5	25	Novelizované postavenie a činnosť Národnej banky Slovenska Amended Status and Activity of the National Bank of Slovakia JUDr. Štefan Hrčka	10	5 36
Čilska republika Chile Gabriel Schlosser	2	23	Právna úprava úveru volá po zdokonalení Calls for Changes in Credit Legislation JUDr. Ladislav Balko	8	14
Európa v znamení novej meny Europe in the Era of the New Currency Gabriel Schlosser	3	18	Zásada vzájomného uznávania bankového povolenia v novom zákone o bankách The Principle of Mutual Recognition of Banking Licences Under the New Banking Act JUDr. Ľudmila Kublová, JUDr. František Hetteš	12	10 37
Falšovanie peňazí sa trestá Forfeiting Money is Criminal Rozália Boskovičová	1	17			
Mince a medaily – dekoratívne a úžitkové použitie Coins and Medals: Decorative Use PhDr. Elena Minarovičová	4	23 38			

cie. Nie však pre investora z Veľkej Británie. Predpokladajme, že na začiatku obdobia je výmenný kurz X_o rovný 1 GBP = 70,099 SKK (alebo 1 SKK = 0,0143 GBP). Náklady na jednu akciu pre anglického investora budú $X_o P_o$, t.j. 320 · 0,0143 = 4,576 GBP. Predpokladajme ďalej, že menový kurz na konci obdobia bude 1 GBP = 66,671 SKK (alebo 1 SKK = 0,0149 GBP). Náklady anglického investora na akcie budú $X_I P_I$, t.j. 370 · 0,0149 = 5,513 GBP. Zahraničná výnosnosť (výnosnosť pre zahraničného investora) r_f bude:

$$r_f = \frac{X_I P_I - X_o P_o}{X_o P_o}$$

$$r_f = \frac{5,513 - 4,476}{4,576} = 0,205 = 20,5 \%$$

Pri tejto investícii anglický investor urobil vlastne dve investície: investoval do slovenských akcií (15,63 %) a súčasne do slovenských korún. Investícia do slovenských korún sa dá ilustrovať uvažovaním investora, ktorý na začiatku obdobia zakúpil slovenské koruny. Ak by investor na konci obdobia slovenské koruny predal, výnosnosť devíz označená ako r_c by sa rovnala:

$$r_c = \frac{X_I - X_o}{X_o}$$

$$r_c = \frac{0,0149 - 0,0143}{0,0143} = 0,0419 = 4,2 \%$$

Z predchádzajúcich rovníc možno dokázať, že platí vzťah:

$$\begin{aligned} (1 + r_f) &= (1 + r_d) \cdot (1 + r_c) \\ 1 + 0,205 &= (1 + 0,1563) \cdot (1 + 0,042) \\ 1,205 &= 1,205 \end{aligned}$$

Túto rovnicu môžeme upraviť do zjednodušeného tvaru:

$$r_f = r_d + r_c$$

Z rovnice vyplýva, že výnosnosť zahraničného cenného papiera r_f sa dá rozložiť na dve časti, ktoré reprezentujú domácu výnosnosť cenného papiera r_d a výnosnosť zahraničnej meny r_c . Výsledky sú približne rovnaké. Chyba je približne 0,5 %, čo je relatívne malá hodnota.

Určitou modifikáciou predchádzajúcej rovnice doplnenej o výnos zo zahraničného papiera, ktorý pozostáva z dividendy alebo úrokového výnosu, kapitálového zisku alebo straty menového zisku, alebo straty je rovnica:

Korunový výnos = výnos v lokálnej mene · menový zisk (strata)

$$1 + r_{SKK} = \left[1 + \frac{B_I - B_o + C}{B_o} \right] \cdot (1 + g)$$

kde: B_o je cena obligácie v lokálnej mene (anglická libra) na začiatku roka,

B_I je cena obligácie v lokálnej mene (anglická libra) v čase 1,

C je kupónový výnos v lokálnej mene,

g je percentuálna zmena korunovej hodnoty lokálnej meny (anglickej libry).

Príklad: Predpokladajme, že začiatková cena obligácie je 95 GBP, kupónový výnos 8 GBP, cena obligácie na konci obdobia v je 97 GBP a anglická libra sa zhodnotila o 3 % voči slovenskej korune počas obdobia jedného roka. Celkový korunový výnos bude:

$$\begin{aligned} 1 + r_{SKK} &= \left[1 + \frac{97 - 95 + 8}{95} \right] \cdot (1 + 0,03) \\ &= (1,105 \times 1,03) - 1 = 0,138 = 13,8 \% \end{aligned}$$

V danom prípade investor získal tak kapitálový, ako i menový zisk.

V prípade investície do účastiny celkový korunový výnos za jednoročné obdobie R_{SKK} môžeme vypočítať takto:

$$1 + R_{SKK} = \left[1 + \frac{P_I - P_o + D}{P_o} \right] \cdot (1 + g)$$

kde: P_o je cena účastiny v lokálnej mene na začiatku obdobia,

P_I je cena účastiny v lokálnej mene v čase 1,

D je dividendový výnos v lokálnej mene,

g je percentuálna zmena korunovej hodnoty lokálnej meny.

Príklad: Predpokladajme, že slovenský investor investoval do nákupu anglických účastín, pričom začiatková cena účastiny bola 500 GBP, dividendový výnos lokálnej meny 10 GBP, cena účastiny na konci obdobia v lokálnej mene 480 GBP a lokálna mena – anglická libra sa počas daného obdobia znehodnotila o 5 % voči slovenskej korune. Celkový korunový výnos bol takýto:

$$1 + R_{SKK} = \left[1 + \frac{480 - 500 + 10}{500} \right] \cdot (1 - 0,05)$$

$$\begin{aligned} R_{SKK} &= (0,98 \times 0,95) - 1 \\ R_{SKK} &= -0,069, \text{ čo je } -6,9 \% \end{aligned}$$

V tomto prípade slovenský investor utrpel tak kapitálovú, ako i menovú stratu.

Dlhodobé investovanie

Iným príkladom investovania s cieľom dlhodobého získavania výnosov je investovanie do zahraničných obligácií s fixným kupónom. Takéto investovanie nám poskytu-

PAMÄTNÁ ZLATÁ MINCA

SVETOVÉ DEDIČSTVO UNESCO – VLKOLÍNEC

V rámci voľných okruhov, do ktorých je rozčlenené tematické zameranie pamätných mincí, emituje Národná banka Slovenska postupne aj pamätné mince venované lokalitám Slovenska, zapísaným do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. V predchádzajúcich rokoch boli emitované pamätné mince s motívmi Banskej Štiavnice a Spišského hradu, pričom každej lokalite bola venovaná zlatá i strieborná minca. V tomto mesiaci emitovaná pamätná zlatá minca prezentuje rezerváciu ľudovej architektúry – Vlkolínece a v priebehu prvého polroka 2002 na ňu nadviaže aj pamätná strieborná minca.

Vlkolínece sa nachádza na severe Slovenska v Liptovskej kotline a je mestskou časťou Ružomberka. Je citlivo zasadený do prírodného prostredia na okraji horského masívu Veľkej Fatry s dominantným vrchom Sidorovo. Tvorí pozoruhodne zachovaný sídelný celok s drevenou zrubovou architektúrou, typickou pre horské a podhorské oblasti. Vďaka neporušene zachovanej kultúrnej krajine je pokladaný za jedinečný príklad kontinuálneho a tradičného využívania územia v súlade so všetkými trendmi trvalo udržateľného rozvoja. V osade sa nachádza 45 autentických usadlostí s množstvom archaických konštrukčných prvkov. Medzi zástavbou obytných domov sa osobitne vynímajú dve stavby, zvonica z roku 1770 a krytá rumpálová studňa z roku 1860. Oba zrubové objekty sú vybudované tradičnou technikou a sú pokryté šindľom. Od roku 1977 je Vlkolínece pamiatkovou rezerváciou ľudovej architektúry, pričom nie je múzeom ľudovej architektúry v prírode, ale stále živou osadou, v ktorej dnes trvalo žije asi 30 obyvateľov. V súčasnosti je hojne navštevovaný nielen našimi, ale aj zahraničnými turistami, ktorí tu môžu navštíviť roľnícky dom s expozíciou pôvodného života a bývania.

Do vypísanej verejnej anonymnej súťaže na výtvarný návrh

pamätnej zlatej mince sa zapojili 13 autori so 16 súťažnými prácami. Odborná komisia navrhla na udelenie prvej ceny i na realizáciu návrh kremnickej výtvarníčky Márie Poldaufovej, ktorá realizuje už svoju druhú pamätnú mincu. Prvou bola pamätná strieborná minca k 100. výročiu narodenia básnika Jána Smreka. Na víťaznom návrhu komisia pozitívne hodnotila nepopísané stvárnenie témy, ako aj vzájomnú prepojenosť kompozičného riešenia averzu a reverzu s dominantnou vertikálnou líniou. Na averze je zobrazený konkrétny objekt – studňa, jedna z charakteristických stavieb Vlkolínca. Na reverze použitý univerzálny motív okna a plotu s ľudovými krčhami zovšeobecňuje a symbolizuje hodnoty ľudovej architektúry a súčasne naznačuje prítomnosť človeka v sídle. Zaujímavé je osobité, invenčne modelované písmo, ktoré vytvára dojem ornamentálnej výzdoby okolo okna.

Druhú cenu získal Ing. Milan Virčík, ktorého návrh sa vyznačuje vysokou kvalitou reliéfného prednesu averzu i reverzu. Motivicky sa autor opiera o širšie panoramatické zábery z centra rezervácie ľudovej architektúry, orámované krajinnými motívmi. Tretia cena bola udelená PhDr. Klimentovi Miturovi. V kompozičnom riešení zachoval symetriu averzu a reverzu, pričom vlastnú kompozíciu zhustil vpísaním kruhovej plochy. Do nej vložil charakteristické prvky ľudovej architektúry Vlkolínca – studňu s časťou tradičného obytného domu na averze a zvonice na reverze. Komisia ocenila aj harmonické spojenie písmových a obrazových prvkov.

Pamätná zlatá minca v hodnote 5 000 Sk s priemerom 26 mm a hmotnosťou 9,5 g je vyrazená zo zlata s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica v počte 7 200 kusov v proof vyhotovení.

Ing. Dagmar Flaché, foto Štefan Fröhlich

MODELOVANIE EFEKTÍVNOSTI KOMERČNÝCH BÁNK

prof. Ing. Ladislav Unčovský, DrSc.
Ekonomická univerzita v Bratislave

V ostatných desaťročiach sa v literatúre častejšie objavili štúdie venované modelovaniu efektívnosti výrobných i nevýrobných podnikov a organizácií, ktoré sa v literatúre o tejto problematike často označujú ako rozhodovacie jednotky.

Ako efektívnosť sa rozumie pomer výstupov (výsledkov výroby, tržieb) k vstupom (nákladom). Ide teda o veľkosť výstupov na jednotku vstupov. Efektívnosť možno optimalizovať maximalizáciou výstupov pri fixných vstupoch, alebo minimalizáciou vstupov pri fixných výstupoch. Pri výbere vstupov i výstupov by sa mali brať do úvahy všetky druhy vstupov či výstupov, čo však prakticky je väčšinou nemožné. Preto sa pri ich vyjadrovaní musíme obmedziť na ich určitý vybraný počet. Efektívnosť bude potom optimálna len vzhľadom na použitý súbor vstupov či výnosov. Preto sa hovorí o relatívnej (pomerné) efektívnosti.

V súvislosti s pojmom efektívnosť možno hovoriť o jej viacerých druhoch. Ide o technickú efektívnosť, alokačnú efektívnosť, efektívnosť rozsahu, efektívnosť účelu a celkovú efektívnosť.

Technická efektívnosť predstavuje pomer danej hodnoty vstupov, resp. výstupov k ich optimálnym hodnotám. V prípade orientácie na výstup sa porovnáva daná hodnota výstupov s ich maximálnou hodnotou pri danej úrovni vstupov. V prípade orientácie na vstup sa porovnáva daná hodnota vstupov s ich minimálnou hodnotou pri danej úrovni výstupov. Technická efektívnosť neberie do úvahy ciele podnikov.

Efektívnosť alokácie sa líši od technickej tým, že kombinácia vstupov či výstupov sa porovnáva s optimálnou, ktorá zabezpečí optimálnu hodnotu danému cieľu (účelovej funkcie) podniku, napr. maximalizácii zisku a pod.

Celková efektívnosť je kombináciou technickej a alokačnej efektívnosti.

Na základe technickej efektívnosti možno odvodzovať efektívnosť rozsahu, ktorá porovnáva pozorovaný a optimálny rozsah (veľkosť) podniku. Na základe technickej efektívnosti možno určiť aj efektívnosť účelu (efficiency of scope), ktorá porovnáva pozorovaný a optimálny sortiment činnosti podniku.

Použitím nových prístupov k meraniu relatívnej efektívnosti sa zaoberali viacerí autori, ktorí pôsobili v rôznych ale príbuzných oblastiach analýzy efektívnosti.

Na analýzu efektívnosti sa v posledných rokoch používa najmä analýza obalov dát (Data Envelopment Analysis – DEA). Ide o metódu, ktorá predstavuje osobitnú oblasť aplikácie lineárneho programovania. Zakladá sa na riešení sústavy úloh lineárneho programovania, ktoré určujú pomernú efektívnosť množiny jednotiek, napr. pobočiek bánk. Základné myšlienky pochádzajú od Farela (1957), ktoré neskôr preformova-

li na úlohy lineárneho programovania Charnes a i. (1978). Cieľom je vylúčiť subjektivitu pomocou merania výstupov vo vzťahu k vloženým vstupom. Ak sa táto úloha rieši pre viaceré skúmané jednotky, možno určiť ich pomernú efektívnosť.

Analýza DEA vyžaduje na začiatku vybrať ukazovateľ, ktorý charakterizuje veličiny vložené do procesu vytvárania výkonov. Často sa pritom používa len jediný vstup (napr. celkové náklady). Podobne sa určí súbor ukazovateľov, predstavujúcich výstup (výsledky procesu). Počet klientov, objem predajov, objem vkladov. Ako výstup sa používa napr. aj počet zamestnancov. Ide o hodnoty, ktoré majú priamu nadväznosť na vstup.

Proces výberu vstupov a výstupov určených pre porovnávanie mení proces analýzy na objektívny a obmedzuje subjektivitu. Pomocou matematického modelu sa vstupom a výstupom jednotlivých jednotiek priradujú váhy (systém váh), ktoré vyjadrujú efektívnosť príslušnej jednotky. Modely, oceňujúce príslušné jednotky, majú rovnaký tvar, ale pri rozdielnej efektívnosti budú mať odlišné hodnoty váh. Práve podľa týchto hodnôt váh možno jednotky porovnávať a zoraďovať. Vzhľadom na to, že váhy sú pomerové čísla, nezáleží na tom, v akých jednotkách sú vyjadrované (môže sa napr. používať jednotky vyjadrené v korunách a jednotky, vyjadrené počtom pracovníkov).

Ako ilustratívny príklad aplikácie modelu DEA možno uviesť nasledujúci jednoduchý prípad:

Firma má pobočky na 3 miestach: I, II a III. Všetky pobočky sa zaoberajú tromi rovnakými činnosťami. Ako vstup sa bude používať jediná hodnota, a to hodnota celkových nákladov za príslušné obdobie. Ako výstupy budú slúžiť hodnoty (výsledky) činnosti A, B a C.

Jednotka	I.	II.	III.
Celkové náklady	150	200	180
Činnosť A	50	100	67
Činnosť B	100	90	80
Činnosť C	40	60	50

Aby sme určili relatívnu efektívnosť jednotlivých jednotiek, zostavíme pre každú z nich DEA model, založený na lineárnom programovaní.

Model pre I. jednotku bude používať váhy $u_1, u_2, u_3 \leq 0$, ktoré budú priradené k premenným, ktorých hodnotu budeme zisťovať.

Celková hodnota výstupu prvej jednotky bude

$$50u_1 + 100u_2 + 40u_3 \quad (1)$$

Model pre I. jednotku má tvar:

$$\frac{1}{150} (50u_1 + 100u_2 + 40u_3) = \max \quad (2)$$

$$\text{pri} \quad \begin{aligned} (50u_1 + 100u_2 + 40u_3) / 150 &\leq 1 \\ (100u_1 + 90u_2 + 60u_3) / 200 &\leq 1 \\ (67u_1 + 80u_2 + 50u_3) / 80 &\leq 1 \end{aligned} \quad (3)$$

$$\text{a} \quad u_1 \geq e \quad u_2 \geq e \quad u_3 \geq e \quad (4)$$

kde e je malé kladné číslo.

Rovnica (2) vyjadruje efektívnosť ako pomer získaných vŕazených výstupov k vloženým vstupom.

Model pre II. jednotku je obdobný, s premennými v_1 , v_2 a v_3 :

$$\frac{1}{200} (100v_1 + 90v_2 + 60v_3) = \max \quad (5)$$

$$\text{pri} \quad \begin{aligned} (50u_1 + 100u_2 + 40u_3) / 150 &\leq 1 \\ (100v_1 + 90v_2 + 60v_3) / 200 &\leq 1 \\ (67v_1 + 80v_2 + 50v_3) / 150 &\leq 1 \end{aligned} \quad (6)$$

$$\text{a} \quad v_1 \geq e \quad v_2 \geq e \quad v_3 \geq e \quad (7)$$

Napokon model pre jednotku III je (s premennými w_1 , w_2 a w_3):

$$\frac{1}{180} (67w_1 + 80w_2 + 50w_3) = \max \quad (8)$$

$$\text{pri} \quad \begin{aligned} (50w_1 + 100w_2 + 40w_3) / 150 &\leq 1 \\ (100w_1 + 90w_2 + 60w_3) / 200 &\leq 1 \\ (67w_1 + 80w_2 + 50w_3) / 150 &\leq 1 \end{aligned} \quad (7)$$

$$\text{a} \quad w_1 \geq e \quad w_2 \geq e \quad w_3 \geq e \quad (8)$$

Riešenie pre model jednotky I je:

$$u_1 = 0,7895 \quad u_2 = 0,7895 \quad u_3 = 0,7895 \quad e = 0,7895$$

hodnota účelovej funkcie $z = 1$.

Pre model jednotky II:

$$v_1 = 0,8461 \quad v_2 = 0,7692 \quad v_3 = 0,7692 \quad e = 0,7692$$

hodnota účelovej funkcie $z = 1$.

U modelu pre jednotku III sú hodnoty:

$$w_1 = 0 \quad w_2 = 0,4167 \quad w_3 = 2,7083 \quad e = 0$$

Hodnota účelovej funkcie $z = 0,9375$.

Analýza obalu dát (DEA) je hlavnou metódou používanou v rámci tzv. analýzy hraníc (Frontier Analysis). Analýza hra-

níc je zovšeobecnením analýzy obalov dát. Hranica efektívnosti spojuje body zodpovedajúce jednotkám, ktorých skóre efektívnosti je 100 %. Skóre efektívnosti je číslo, ktoré leží v intervale medzi hodnotami 0 a 1. Takto je skóre definované pri úlohách DEA formulovaných ako úloha lineárneho programovania, kde skóre vyjadruje hodnotu účelovej funkcie z medzi hodnotou 0 až 1. Často sa skóre efektívnosti vyjadruje percentuálne. V uvedenej skupine 3 jednotiek prvé dve jednotky so $z = 1$, resp. so skóre 100 % sú relatívne efektívne (sú na hranici efektívnosti). Tretia jednotka so $z = 0,9375$, t. j. skórom efektívnosti = 93,75 % je relatívne neefektívna a je na úrovni tohto percenta efektívnosti.

Analýza hraníc sa opiera o viaceré modely, ktoré sa od seba líšia určitými špecifickými podmienkami. Ide o aplikáciu určitých poznatkov, publikovaných v článkoch, ktoré sa stali základnými zložkami tejto analýzy. Za najznámejšie modely tohto typu patrí model CCR a model BCC. Model CCR uverejnili Charnes, Cooper a Rhodes v článku (2) z r. 1978. Je to najznámejší model, ktorý je založený na konštantných výnosoch z rozsahu. Znamená to, že rast vstupov je priamo úmerný rastu výstupov.

Model BBC formulovali autori Banker, Charnes a Cooper v r. 1984 (1). Je to model založený na premenlivých výnosoch z rozsahu. V tom prípade rast vstupov zodpovedá klesajúcemu alebo rastúcemu výstupu. Tento model dáva presnejšie výsledky, obťažnejšia je však formulácia vzťahov medzi vstupom a výstupom.

Na analýzu hraníc v súčasnosti jestvujú firemné programy, ktoré obsahujú rad prvkov, ktoré umožňujú spracovanie rozsiahlych súborov jednotiek a uplatňovanie sofistikovanejších prvkov čo do sledovaných vstupov i výsledkov analýzy. (Niektoré sú uvedené v (3) a (6).)

V ostatných rokoch sa pomerne veľká pozornosť venuje otázke efektívnosti bánk. Ide jednak o celé bankové firmy, jednak o efektívnosť jednotlivých pobočiek a expozítúr v rámci firiem.

Výsledky niektorých analýz efektívnosti bánk uverejnil v r. 1995 D. C. Wheelock a P. W. Wilson (8). Okrem prehľadu niektorých aplikácií uverejnených do tohto roku, autori sa zaoberajú aj radom metodologických problémov analýzy efektívnosti aplikovaných na bankovníctvo.

Pri meraní efektívnosti výrobných podnikov je pomerne jednoduchá voľba ukazateľa, ktorý sa používa na vyjadrenie efektívnosti. Vo výrobných podnikoch ide napríklad o hodnotu odbytu a pod. Komplikovanejšia je situácia pri skúmaní efektívnosti bánk, kde je možné sledovať banku z rôznych hľadísk. Ide predovšetkým o výrobné a intermediačné (sprostredkovateľské) zameranie banky. Pri výrobnom pohľade na banku, "vyrába" táto ako svoje produkty úvery a vklady, merateľné počtom účtov klientov či počtom realizovaných transakcií. Pri intermedialnom pohľade sa porovnáva objem vkladov a úverov v peňažnom vyjadrení. Výber medzi uvedenými prístupmi je spojený aj s uplatnením iných veličín. Pri výrobnom zameraní sa dôraz kladie na prevádzkové náklady a menej sa uplatňujú úrokové náklady.

Pri skúmaní operatívnej efektívnosti bánk je výhodnejšie

Pri DEA analýze realizovanej aj súčasnými štandardnými finančnými programami možno postupovať dvomi prístupmi, ktoré sa niekedy označujú za osobitné modely analýzy DEA.

1. Prístup založený na minimalizácii množstva vstupov, ktoré sú potrebné na realizáciu daného množstva výstupov. Tento postup možno ilustrovať na príklade vybraných troch bánk zo súboru uvedených desiatich. Cieľom je minimalizovať vstupy, ktoré tvoria 1. Aktíva, 2. Kapitál a 3. Počet zamestnancov, pod hranicu danú súčasným stavom. Hodnota výstupov by mala byť daná. V danom príklade ide o 1. Úvery a 2. Zisk.

Pri jednotkách, ktorých efektívnosť nedosahuje skóre 1, je rozdiel medzi daným stavom a stavom predpokladaným. Rozdiel ukazuje hodnotu, o ktorú vstupy možno znížiť. Na druhej strane aj výška hospodárskeho výsledku môže byť pri danom objeme ostatných hodnôt priaznivejšia (v danom prípade strata môže byť nižšia.) Pri jednotkách, v danom príklade vystupujúcich ako efektívne a skóre sa rovná 1, sú jestvujúce a predpokladané stavy rovnaké.

Tab. 3. Maximalizácia výstupov

	Skutočnosť	Predpoklad	Rozdiel	%
5. VÚB	0,85741			
Aktíva	150897	150897	0	0,00
Kapitál	7973	7973	0	0,00
Zamestnanci	6079	5698,982	-380,018	-6,25
Úvery	92333	107688,3	15355,28	16,63
Zisk	-9445	-1656,89	7788,113	82,46
9. SLSP	0,565971			
Aktíva	172818	172818	0	0,00
Kapitál	5755	5755	0	0,00
Zamest.	6530	6530	0	0,00
Úvery	61773	109145,1	47372,14	76,69
Zisk	-5677	-6343,45	-666,45	-11,74
1. IRB	1			
Aktíva	29123	29123	0	0,00
Kapitál	1830	1830	0	0,00
Zamestnanci	1064	1064	0	0,00
Úvery	21752	21752	0	0,00
Zisk	12	12	0	0,00

1. Prístup, založený na minimalizácii množstva vstupov, ktoré sú potrebné na realizáciu daného množstva výstupov. Tento postup možno ilustrovať na príklade vybraných troch bánk zo súboru uvedených desiatich. Cieľom je minimalizovať vstupy, ktoré tvoria 1. Aktíva, 2. Kapitál a 3. Počet zamestnancov, pod hranicu, danú súčasným stavom. Hodnota výstupov by mala byť daná. V danom príklade ide o 1. Úvery a 2. Zisk.

2. Pri prístupe, založenom na maximalizácii množstva výstupov pri danom objeme vstupov je postup podobný. V tab. 3. je uvedený príklad, pričom skutočný a predpokladaný stav sa nemá líšiť u vstupov (1. Aktíva 2. Kapitál 3. Zamestnanci). Z tabuľky 3. je zrejmé, že v prípade VÚB tento predpoklad nie je splnený a predpokladaný počet zamestnancov sa znížil.

V jednotkách, ktorých skóre je menšie ako 1, maximalizácia

sa prejavuje najmä v objeme úverov. Vývoj ostatných hodnôt je zrejmy z tabuľky.

V uvedenom príklade pri oboch prístupoch boli všetky hodnoty skóre rovnaké.

V závislosti od štruktúry údajov môžu sa vyskytnúť aj odlišné hodnoty skóre.

Už sa uvádzala skutočnosť, že ocenenie efektívnosti je veľmi citlivé na počet a hodnoty vstupov a výstupov. Pre ilustráciu tejto skutočnosti možno upraviť predchádzajúci príklad zavedením ďalšieho výstupu, a to hodnotu zdrojov.

Pomocou analýzy DEA možno prísť k nasledujúcemu zoradeniu podľa efektívnosti:

Zoradenie ďalšieho výstupu viedlo k rozšíreniu počtu efektívnych jednotiek zo štyroch na sedem, pričom jednotky s vysokou hodnotou zdrojov (vkladov) nielen prešli medzi efektívne, ale zároveň obsadili prvé miesta.

Silný vplyv zvolených kritérií čo do počtu i hodnoty ukazuje už spomínanú relatívnosť pojmu efektívnosti, ktorá vždy závisí od voľby kritérií.

Vo všeobecnosti sa ukazuje, že používanie metódy DEA je vhodné predovšetkým v prípadoch, ak ide o analýzu a zoradenie pomerne veľkého počtu jednotiek a používanie čo najviac kritériálnych hodnôt. Súčasne sa ukazuje dôležitosť spolupráce riešiteľov príslušnej úlohy s jej používateľmi – zastúpenými odborníkmi, ktorí sú schopní posúdiť a prípadne upraviť model, úlohu a ich výsledky.

Literatúra

1. Banker, R. D., Charnes, A., Cooper, W. W.: Some Model for estimation Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis: Evolution, Development and Future Directions, *Management Science*, 30, 1984, pp. 1078 – 1092.
2. Charnes, A., Cooper, W. W., Rhodes, E.: Measuring the Efficiency of Decision Making Units, *European Journal of Operational Research*, 1978, pp. 429 – 444.
3. Cooper, W. W., Seiford, L. M., Tone, K.: *Data Envelopment Analysis: A comprehensive text with Models, Applications References and DEA-Solver software*, 1999, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Ne.
4. Farrell, M. J.: The Measurement of Productive Efficiency, *Journal of the Royal Statistical Society, Series A*, (1957), pp. 253 – 58.
5. Ferrier, G. D., Knox Lovell, C. A.: Measuring Cost Efficiency in Banking: Econometric and Linear Programming Evidence, *Journal of Econometrics*, oct. 1990, pp. 229 – 245.
6. Hussein, A., Brightman, J. R.: *White Paper – Frontier Analyst in depth*, Banxia Software Limited, Glasgow, UK.
7. Kaparakis, E. I., Miller, S. G., Noulas, A. G.: Short-run Cost Inefficiency of Commercial Banks: A Flexible Stochastic Frontier Approach, *Journal of Money, Credit and Banking*, Nov. 1994, pp. 875 – 893.
8. Wheelock, D. C., Wilson, P. W.: Evaluation the Efficiency of Commercial Banks: Does our View of What Banks Do Matter ?, *Review, The Federal Bank of St. Louis*, Vol. 77, N.4, pp. 39 – 52.

JOZEF FUNDÁREK

1896 – 1991

Významnému slovenskému národohospodárovi a právnikovi tridsiatych a štyridsiatych rokov dvadsiateho storočia Jozefovi Fundárkovi sa až v posledných rokoch znovu priznáva miesto, ktoré mu v oblasti ekonómie a práva bezpochyby patrí. Pochádzal z Bytče, kde sa narodil 1. októbra 1896. Po ukončení obcej školy začal študovať najprv na gymnáziu v Trenčíne a potom na piaristickom gymnáziu v Nitre. Tu aj v roku 1915 maturoval a vzápätí, už ako vojak, bol odveľený do Talianska, kde sa dostal do zajatia. V zajateckom tábore vstúpil do 2. československého domobraneckeho práporu, s ktorým sa v roku 1919 vrátil do Československej republiky. Krátko na to sa stal poslucháčom Právnickej fakulty Masarykovej univerzity v Brne a v roku 1922 ju absolvoval s titulom doktora práv. Následne začal v Bytči vykonávať prípravnú sudcovskú službu, ktorú ukončil v Bratislave, kde o tri roky neskôr zložil sudcovskú skúšku a bol vymenovaný za sudcu Krajského súdu. Od 1. apríla 1925 pôsobil vo funkcii tajomníka a od konca roku 1936 do apríla 1939 generálneho tajomníka Bratislavskej burzy. V tom čase sa súčasne venoval aj pedagogickej činnosti ako asistent na Právnickej fakulte Univerzity Komenského. Začiatkom roku 1935 sa habilitoval na docenta a 1. apríla 1939 bol vymenovaný za riadneho profesora obchodného a zmenkového práva tejto univerzity.

Vír udalostí z jesene roku 1938 a jari 1939 strhol aj jeho. Z dvoch alternatív – aktívne sa zapojiť do hospodárskeho života alebo pasívne sledovať ekonomický vývoj krajiny sa rozhodol pre prvú. Snažil sa tak svojou mierou prispieť k tomu, aby Slovensko ekonomicky neskolabovalo a aby nebolo hospodársky vydrancované Nemcami. Z tohto dôvodu prijal v októbri 1938 funkciu šéfa prezídia Ministerstva hospodárstva Slovenskej krajiny. Vo februári roku 1939 bol na návrh slovenskej vlády vymenovaný za člena bankovej rady a súčasne aj viceguvernéra Národnej banky československej (NBČS). Od polovice marca 1939 už plnil funkciu splnomocnenca slovenskej vlády vo veciach Národnej banky a stál na čele skupiny odborníkov, ktorá sa aktívne podieľala na prípravných prácach súvisiacich s vytvorením Slovenskej národnej banky (SNB). Aj na jeho návrh bol na post guvernéra vymenovaný profesor Imrich Karvaš. Jozef Fundárek sa stal viceguvernérom SNB. Slovenskej národnej banke vedenej týmito dvoma schopnými odborníkmi sa v neľahkých podmienkach podarilo splniť jednu z najdôležitejších úloh, ktorú si vytýčila, a to udržať stabilitu meny. Spolu s guvernérom Karvašom dokázali až do leta 1944 zachovať relatívnu nezávislosť centrálnej banky a odolať tak tlaku vlády, hlavne však Ríšskej banky a iných nemeckých finančných ústavov.

Jozef Fundárek spočiatku v banke pravidelne úradoval len v čase neprítomnosti guvernéra Karvaša, na jeho požiadanie sa však zúčastňoval na dôležitých poradách a rokovaní týkajúcich sa banky, ako aj na zasadnutí bankovej rady. Situácia sa zmenila v roku 1942, keď sa Karvaš stal aj predsedom

Najvyššieho úradu pre zásobovanie a vedením banky dočasne poveril viceguvernéra Fundárka. Okrem toho Fundárek aj naďalej pôsobil na Právnickej fakulte UK (vtedy Slovenská univerzita), v rokoch 1939 – 1940 vo funkcii dekana a v rokoch 1940 až 1942 ako prodekan. Od augusta 1940 do konca decembra 1941 bol členom Štátnej rady a v tom istom roku bol kooptovaný do Snemu Slovenskej republiky ako právny expert pre práce vo výboroch (predseda imunitného, podpredseda ústavnoprávneho, člen národohospodárskeho výboru).

Fundárek s Karvašom úzko spolupracovali nielen vo finančnej sfére, ale spolupôsobili aj ako pedagógovia na Slovenskej univerzite. Ich príkladná spolupráca bola založená na dôvere, porozumení a vzájomnom rešpektovaní sa, čo sa zákonite prejavilo aj na úspešnom fungovaní Slovenskej národnej banky. Viceguvernér Fundárek podporoval kroky, ktoré podnikal guvernérom Karvaš v súvislosti s prípravami Slovenského národného povstania (SNP), konkrétne sústredenie obeživa i časti zásob drahých kovov v bansko-bystrickej filiálke SNB. Spolupodieľal sa na organizovaní prevodu rezerv menového zlata do Švajčiarskej národnej banky, a tým na ich záchrane pred istým odvlečením do Nemecka. Povstania sa aktívne nezúčastnil, pretože sa v tom čase nachádzal v bojových kúpeľoch, ktoré obsadilo nemecké vojsko. Funkciu viceguvernéra vykonával už len krátko, keďže po návrate do Bratislavy sa liečil z následkov nadmernej psychickej i fyzickej vyčerpanosti. Zo svojho postu bol odvolaný v deň výročia vzniku Slovenského štátu – 14. marca 1945. Koniec vojny ho zastihol v Martine, kam s rodinou evakoval.

Ludový súd v Bratislave obvinil Fundárka z kolaborácie, ktorá mu však nebola dokázaná. Aj napriek tejto skutočnosti bol po roku 1945 perzekvovaný. Neumožnili mu naďalej pôsobiť na univerzite, a preto si našiel uplatnenie ako podnikový právnik. Patril medzi tých, ktorí boli v rámci tzv. B-akcie v roku 1952 vysťahovaní mimo Bratislavu a nasledujúcich deväť rokov prežil v Bytči. Po návrate do Bratislavy pracoval ako dôchodca najprv v Mestskom múzeu, neskôr v Regionálnej knižnici a v rokoch 1970 – 1976 opäť v Mestskom múzeu, kde sa zaoberal dejinami Bratislavy a numizmatikou. Vďaka svojej duševnej i fyzickej sile a nezlomnému optimizmu sa dožil vysokého veku. Zomrel v Bratislave 17. augusta 1991.

Pre úplnosť treba uviesť, že v rokoch 1931 – 1939 pôsobil aj ako vydavateľ, redaktor a člen redakčnej rady časopisu Politika, člen redakčnej rady časopisu Právny obzor a v rokoch 1937 – 1944 bol jeho hlavným redaktorom. Je autorom niekoľkých odborných prác, štúdií, článkov z oblasti práva, ekonómie, dejín Bratislavy a numizmatiky publikovaných knižne, v odborných časopisoch i v dennej tlači. Jozef Fundárek celý svoj život venoval ekonomii a právu a nemožno opomenúť skutočnosť, že koncom prvej polovice dvadsiateho storočia patril k najväčším autoritám hospodárskeho života na Slovensku.

Mgr. Miloš Mazúr

Z rokovania Bankovej rady NBS

Dňa 26. novembra 2001 sa uskutočnilo 24. rokovanie Bankovej rady NBS pod vedením jej guvernéra Mariána Juska.

• Banková rada NBS (BR NBS) schválila situačnú správu o menovom vývoji za október 2001 a na základe aktuálneho, ako aj očakávaného ekonomického a menového vývoja rozhodla o nezmenení kľúčových úrokových sadzieb.

Vývoj spotrebiteľských cien bol v októbri v súlade s očakávaniami NBS, keď došlo len k miernemu medzimesačnému nárastu tak jadrovej, ako aj celkovej inflácie. Tento vývoj bol ovplyvnený predovšetkým výrazným zmiernením rastu cien potravín a poklesom cien pohonných látok v súvislosti s vývojom ceny ropy na svetových trhoch. Celkovo tak pokračoval zmiernujúci sa vplyv nákladových inflačných tlakov. Súčasne sa v septembri spomalilo aj medziročné tempo rastu cien stavebných prác a poľnohospodárskej produkcie. Na vývoj spotrebiteľských cien priaznivo pôsobia aj dopytové faktory, ktoré v súčasnosti nepredstavujú inflačný impulz. To dokumentuje aj stabilizovaný vývoj čistej inflácie bez pohonných hmôt. V septembri pokračoval trend prehlbovania schodku bežného účtu platobnej bilancie determinovaný predovšetkým vývojom zahraničného obchodu. V porovnaní s predchádzajúcimi mesiacmi nedošlo k výraznejšej zmene tendencií vývoja tak vývozu, ako aj dovozu. Súčasne sa na deficite zahraničného obchodu podieľa aj dovoz surovín a polotovarov a dovoz spotrebného tovaru. V prípade znižovania prebytku kapitálového a finančného účtu, by pri pokračujúcej dynamike schodku bežného účtu mohli vzniknúť tlaky na výmenný kurz slovenskej koruny.

V posledných mesiacoch roka by mal byť vývoj tak jadrovej, ako aj celkovej inflácie naďalej ovplyvňovaný nevýraznými dopytovými tlakmi pri súčasnom znižovaní nákladových faktorov. Utlmujúco by na vývoj spotrebiteľských cien mohlo pôsobiť prípadné ďalšie zníženie cien pohonných látok súvisiacich s cenou ropy na svetových trhoch, ktorá sa v priebehu prvej novembrovej dekády pohybovala pod referenčným pásmom OPEC. Priaznivý vývoj je možné očakávať aj v cenách potravín. Vzhľadom na to, že v zostávajúcich mesiacoch roka by malo dochádzať len k nepatrným úpravám vecne usmerňovaných cien a nepriamych daní, vývoj celkovej inflácie bude determinovaný predovšetkým dynamikou jadrovej inflácie. Na základe doterajšieho vývoja spotrebiteľských cien a očakávaného vývoja faktorov pôsobiacich na infláciu NBS predpokladá, že koncoročná miera celkovej i jadrovej inflácie sa bude približovať k dolnej hodnote stanoveného intervalu v KMP.

• BR NBS schválila návrh novely vyhlášky Ministerstva financií SR a NBS, ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Devízového zákona. Návrh novely vykonávacej vyhlášky s účinnosťou od 1. 1. 2002 uvoľňuje operácie so zahraničnými cennými papiermi a umožňuje investovanie a nadobúdanie nehnuteľností okrem štátov OECD aj v štátoch Európskeho hospodárskeho priestoru, ktorý zahŕňa okrem členských štátov Európskej únie aj Island, Nórsko a Lichtenštajnsko. Vychádzajúc z potrieb platobnej bilancie návrh novely vykonávacej vyhlášky upresňuje plnenie ohlasovacej povinnosti vo veci cenných papierov. Ohlasovaciu povinnosť rozširuje na ohlasenie inkasa a platieb za kúpu a predaj tuzemských akcií cudzozemcovi.

Ján Onda

Prehľad vzdelávacích podujatí Inštitútu bankového vzdelávania NBS na január 2002

Názov vzdelávacieho podujatia	Dátum
JANUÁR	
Novela zákona o ochrane vkladov účinná od 1.12.2001	január
Dištančné štúdium: Účtovníctvo bánk	10. 1. – december 2002
Angličtina pre mierne pokročilých I (dlhodobý kurz anglického jazyka)	január – december
Angličtina pre pokročilých I (dlhodobý kurz anglického jazyka)	január – december
Angličtina pre pokročilých II (dlhodobý kurz anglického jazyka)	január – december
Novela Obchodného zákonníka účinná od 1. 1. 2002	16.
Zákon o cenných papieroch účinný od 1. 1. 2002	22.
Zákon o bankách	23.
EURO – ochranné prvky a budúce falzifikáty	28.
Finančný manažment II (investičné rozhodnutie a úver)	28. – 30.
Zákon o bankách	30.
Grafológia I	31. 1. – 1. 2.
Konkurz a vyrovnanie, Exekučný poriadok z hľadiska banky	31. 1. – 1. 2.

Slovensko je pripravené na zavedenie jednotnej európskej meny

Ako deklarovali na tlačovej konferencii dňa 20. novembra 2001 v hoteli Fórum predstavitelia Národnej banky Slovenska na čele s Jánom Mathesom, vrchným riaditeľom peňažného úseku, povereným riadením útvarov viceguvernéra (na fotografii v strede), Miroslav Marenčík, generálny tajomník Asociácie bánk (prvý sprava), a zástupcovia štrnástich komečných bánk pôsobiacich v Slovenskej republike, Slovensko je pripravené na zavedenie eura ako hotovostnej meny.

Ako krajina, ktorá je do procesu prechodu dvanástich národných mien členských štátov Európskej menovej únie (Belgicka, Fínska, Francúzska, Grécka, Holandska, Írska, Luxemburska, Nemecka, Portugalska, Rakúska, Španielska

a Talianska) na jednotnú menu euro zapojená nepriamo, postupuje inak ako krajiny eurozóny. Národná banka Slovenska plní v tomto procese skôr koordinačnú a metodickú úlohu pri sprostredkovaní informácií Európskej centrálnej banky jednotlivým komerčným bankám vrátane zaškoľovania príslušných pracovníkov. Konkrétne kroky vo vzťahu k obyvateľstvu sú súčasťou obchodných politík

jednotlivých komerčných bánk. Podľa vyjadrení ich zástupcov prítomných na tlačovej konferencii je postup bánk pri výmene mien členských štátov EMÚ na euro až na niektoré drobné špecifiká v zásade rovnaký. Podrobné informácie sú zverejnené na internetových stránkach jednotlivých bánk. Najjednoduchším spôsobom výmeny je konverzia príslušných mien na euro priamo na účtoch či vkladných knížkach v komerčných bankách, ktorá sa ku koncu roku 2001 uskutoční automaticky a bezplatne, a to bez nutnosti návštevy klienta v banke. Do konca tohto roku je väčšinou bezplatné aj otváranie účtov v euromene, na ktoré možno vložiť peniaze, ktoré nám zostali z dovolenky alebo služobnej cesty. Iný je režim výmeny po 1. januári 2002, keď budú k dispozícii reálne eurové bankovky a mince. Výmena po tomto termíne sa bude uskutočňovať za poplatky podľa sadzobníkov jednotlivých bánk, a to až do obdobia preklúzie, ktoré je väčšinou zhodné s ukončením platnosti mien členských krajín EMÚ dňa 28. februára 2002. V období preklúzie budú pre výmenu platiť špecifické podmienky.

Alica Polónyiová
Foto P. Kochan

Pracovné stretnutie

Vrchný riaditeľ peňažného úseku Ján Mathes, poverený riadením útvarov viceguvernéra Národnej banky Slovenska, prijal dňa 7. novembra 2001 viceprezidenta Maďarskej národnej banky Henrika Autha. Predmetom pracovného rokovania bola vzájomná výmena skúseností a informácie o používanej technike na spracovanie a uloženie zásob peňazí v oboch centrálnych bankách.

– sb –
Foto P. Kochan

Ukazovateľ	Merná jednotka	1998	1999	2000	2001			Unit	Indicator
					7.	8.	9.		
REÁLNA EKONOMIKA									REAL ECONOMY
Hrubý domáci produkt ^{1) 2)}	mld. Sk	641,1*	653,3*	667,7*				Sk billion	Gross domestic product ^{1) 2)}
Medziročná zmena HDP ³⁾	%	4,1*	1,9*	2,2*				%	Year-on-year change of GDP ³⁾
Miera nezamestnanosti ⁴⁾	%	15,6	19,2	17,9	18,0	17,8	17,4	%	Unemployment rate ⁴⁾
Spotrebiteľské ceny ⁵⁾	%	5,6	14,2	8,4	8,0	7,8	7,4	%	Consumer prices ⁵⁾
OBCHODNÁ BILANCIA ²⁾									TRADE BALANCE ²⁾
Vývoz (fob)	mil. Sk	377 807	423 648	548 372	358 577	405 011	457 540	Sk million	Export (fob)
Dovoz (fob)	mil. Sk	460 736	468 892	590 728	408 650	463 059	522 531	Sk million	Import (fob)
Saldo	mil. Sk	-82 929	-45 244	-42 356	-50 073	-58 048	-64 991	Sk million	Balance
PLATOBNÁ BILANCIA ²⁾									BALANCE OF PAYMENTS ²⁾
Bežný účet	mil. Sk	-74 844,0	-47 544,0	-32 941,1	-41 509,8	-46 320,1		Sk million	Current account
Kapitálový a finančný účet	mil. Sk	67 538,3	77 617,9	63 415,1	23 469,1	29 139,6		Sk million	Capital and financial account
Celková bilancia	mil. Sk	-19 543,2	30 137,3	34 168,8	-10 676,6	-11 000,8		Sk million	Overall balance
DEVÍZOVÉ REZERVY ⁴⁾									FOREIGN EXCHANGE RESERVES ⁴⁾
Celkové devízové rezervy	mil. USD	5 957,8	4 372,0	5 581,7	5 277,0	5 332,2	5 144,2	USD million	Total foreign exchange reserves
Devízové rezervy NBS	mil. USD	2 923,3	3 425,2	4 076,8	3 762,0	3 866,6	3 846,1	USD million	Official reserves of NBS
ZAHRAŇIČNÁ ZADĽŽENOSŤ ^{4) 8)}									FOREIGN DEBT ^{4) 8)}
Celková hrubá zahraničná zadlženosť	mld. USD	11,9	10,5	10,8	10,7	10,7		USD billion	Total gross foreign debt
Zahraničná zadlženosť na obyvateľa SR	USD	2 209	1 944	2 021	2 005	1 998		USD	Gross foreign debt per capita
MENOVÉ UKAZOVATELE									MONETARY INDICATORS
Devízový kurz ^{5) 7)}	Sk/USD	35,242	41,417	46,200	49,553	47,989	47,792	Sk/USD	Exchange rate ^{5) 7)}
Peňažná zásoba [M2] ^{4) 9)}	mld. Sk	459,1	508,9	580,4	604,8	613,1	611,6	Sk billion	Money supply [M2] ^{4) 9)}
Medziročná zmena M2 ^{3) 9)}	%	2,5	10,9	14,2	12,1	9,1	8,7	%	Year-on-year change of M2 ^{3) 9)}
Úvery podnikom a obyvateľstvu ^{4) 9)}	mld. Sk	382,5	397,6	396,1	314,0	315,1	316,9	Sk billion	Credit to enterprises and households ^{4) 9)}
ŠTÁTNY ROZPOČET ^{2) 4)}									STATE BUDGET ^{2) 4)}
Príjmy	mld. Sk	177,8	216,7	213,4	119,5	135,5	151,7	Sk billion	Revenue
Výdavky	mld. Sk	197,0	231,4	241,1	141,8	157,9	174,6	Sk billion	Expenditure
Saldo	mld. Sk	-19,2	-14,7	-27,7	-22,3	-22,4	-22,9	Sk billion	Balance
PRIMÁRNÝ TRH									PRIMARY MARKET
Priemerná úroková miera	%							%	Average interest rate
– jednorročné vklady	%	11,17	12,34	9,76	6,55	6,46	6,42	%	– 12-month deposits
– krátkodobé úvery	%	20,61	19,61	13,61	11,41	11,46	11,45	%	– short-term loans
– krátkodobé čerpané úvery	%	19,72	17,45	11,95	8,77	8,95	9,02	%	– short-term new loans
PEŇAŽNÝ TRH									MONEY MARKET
Úrokové sadzby stanovované Bankovou radou NBS									Interest rates set by the Bank Board of NBS
platnosť od					29.6.2001	19.7.2001	24.8.2001		effective from
1-dňové operácie – sterilizačné	%				6,00	6,00	6,00	%	overnight operations – sterilisation
– refinančné	%				9,00	9,00	9,00	%	– refinancing
2-týždňová limitná sadzba NBS pre štandardný REPO tender					7,75	7,75	7,75	%	2-week limited REPO rate of the standard tender of the NBS
Priemerná úroková miera z medzibank. vkladov (BRIBOR)**	%							%	Average interbank deposit interest rate (BRIBOR)**
– overnight	%	14,41	11,47	7,96	7,42	7,52	7,82	%	– overnight
– 7-dňová	%	15,88	13,24	8,47	7,75	7,73	7,8	%	– 7-day
– 14-dňová	%	16,54	13,56	8,53	7,77	7,77	7,81	%	– 14-day
– 1-mesačná	%	18,39	14,51	8,58	7,78	7,79	7,83	%	– 1-month
– 2-mesačná ⁶⁾	%	19,82	15,16	8,58	7,79	7,84	7,88	%	– 2-month ⁶⁾
– 3-mesačná	%	20,82	15,66	8,58	7,81	7,86	7,89	%	– 3-month
– 6-mesačná	%	22,14	16,23	8,58	7,82	7,90	7,94	%	– 6-month
– 9-mesačná	%			7,95	7,82	7,91	7,97	%	– 9-month
– 12-mesačná	%			7,97	7,83	7,92	8,00	%	– 12-month

¹⁾ stále ceny, priemer roka 1995

²⁾ kumulatívne od začiatku roka

³⁾ zmena oproti rovnakému obdobiu predchádzajúceho roka

⁴⁾ stav ku koncu obdobia

⁵⁾ kurz devíza stred, priemer za obdobie

⁶⁾ rok 1995 priemer za obdobie júl-december

⁷⁾ od 1. 10. 1998 zrušenie fixného kurzového režimu a zavedenie floatingu

⁸⁾ od 1. 1. 1999 zmena metodiky

⁹⁾ vo fixnom východiskovom kurze k 1. 1. 1993

* predbežné údaje

** od 29. 5. do 15. 10. 1997 „Monitoring úrokových sadzieb na trhu medzibankových depozit v SR“

¹⁾ Constant prices, average for 1995

²⁾ Cumulative figures since the beginning of the year

³⁾ Change compared with the same period of previous year

⁴⁾ As the end of period

⁵⁾ Midpoint rate, average of period

⁶⁾ Year 1995 average of period July-December

⁷⁾ The fixed foreign exchange regime replaced by floating, since 1. 10. 1998

⁸⁾ Change of the methodology since 1. 1. 1999

⁹⁾ At fixed initial exchange rate as of 1. 1. 1993

* Preliminary data

** From 29. 5. to 15. 10. 1997 „Monitoring of interest rates on Slovakia's interbank deposit market“

EQUAL OPPORTUNITY

INTERVIEW WITH MS ELENA KOHUTIKOVÁ, DEPUTY GOVERNOR OF THE NATIONAL BANK OF SLOVAKIA, ABOUT BANKING SUPERVISION AND OTHER CURRENT ISSUES

Stability • Strategic Decisions • Philosophy of Banking Supervision • The New Banking Act
• Conclusions of the IMF Mission

At present, the Slovak banking sector consists of 21 banking entities, i.e. 19 banks and 2 branches of foreign banks.

• The restructuring of banks is expected to have been completed by the end of the first half of 2002. An important condition for successful restructuring is the entry of foreign investors and real capital into the banking sector. From this point of view, how would you characterise the course of bank restructuring, Ms Vice-Governor. Has it proved effective?

To begin with, I'd like to stress that the process of restructuring in Slovakia started later than in other countries. However, it has been carried out in the shortest possible time. In terms of the rate of restructuring, it was an exemplary performance. Naturally, restructuring is always accompanied by certain costs, which usually increase with the rate. However, I am satisfied both with the course and the rate. Since the process of restructuring started later, we shall have to wait a while before we can judge the effects. What is important, in my opinion, that it has gone well. This happened mainly because it had a firm basis, which was consistently observed. Shall we summarise the sequence of events – the main problem of our banks was that they had a weak capital basis in relation to their assets. The first step was the strengthening of banks by increasing their capital. The State assumed responsibility for the restructuring of state-owned banks, remained their majority owner, and hence decided on their future. The next step was the classification of bad loans, which were replaced in the final phase by government bonds, i.e. the Government's commitment to gradually repay the costs of restructuring. This was followed by the privatisation of banks. To put it in a nutshell, the important thing is that the banks concerned were taken over by real owners, who brought real money and real know-how, and this is expected to be mirrored in their commercial policy, which will then affect their customers.

• What are the direct impacts of bank restructuring on the entrepreneurial sector and economic recovery?

Six banks have a licence for mortgage business. Foreign banks have 10 representative offices in the Slovak Republic.

The restructuring of the banking sector, coupled with other measures taken by the Government (mainly in the years 1999 to 2000), made it possible for the Central Bank to lower the level of interest rates significantly. This was the first positive effect from the point of view of restructuring in the business sector. Another positive effect, i.e. increase in the lending activity of banks, cannot yet be felt on the market. This is, ho-

wever, a rather sensitive matter, due to the fact that restructuring must be applied not only to the business environment, but, most importantly, to improving the attitude of the banks to the business community, especially the sector of small and medium-sized companies. Large companies with a strong capital basis have no problems in obtaining loans. They are the first to receive loans, especially if they are joint ventures.

However, the economy cannot exist, figuratively speaking, on only four big legs like an elephant, but must be supported by a network of small and medium-sized companies, which are more flexible to change, e.g. in the level of domestic or foreign demand, quicker, and create jobs. They are the lifeblood of the economy, the driving force of the micro-sphere. In this respect, I think that we are still very far from what I see as the goal of restructuring in the banking sector. It may sound a bit vulgar and exaggerated coming from an economist, but banks should not wait for customers to put up 200 percent security for a loan, in order to be entirely free of risk. Banks should be more active in searching for customers and projects themselves, in selecting an environment in which the projects can be implemented, and help customers put their ideas into practice. If the managers and/or specialists in a bank are convinced of the viability of a project, they should work closely with the customer throughout the life of the project. In this way, they teach the customer how to do business and get a return on their money with interest.

On the other hand, small and medium-sized companies are more risky, since they are more fragile from the point of view of possible economic effects and more sensitive to changing

conditions, unless they have an adequately strong capital base. Loans to this sector are usually smaller than loans to large companies and banks must be prepared for adequate risk coverage as well. In this phase, a significant role will be played, in my view, by the know-how of the foreign banks, the value of which cannot be expressed in crowns or dollars, and which should ensure sustainable growth in the Slovak economy.

I am personally convinced that, thanks to the changes described above, the culture of banking business will also change and the environment become more transparent. This means that the system 'I'll get a loan only if I have contacts' will disappear in Slovakia. In other words, there will be equal opportunity.

• In the context of these changes, how do you view the position and role of banking supervision, which is intended to contribute to the stability and financial health of the banking system? Is the Central Bank preparing the conceptual guidelines for the development of banking supervision in accordance with the new Banking Act?

With the recovery of banks and the entry of wealthy foreign investors into the banking sector, the quality of banking supervision must also be improved. In a normal environment, the main task of banking supervision is to create conditions for the prudential conduct of banking business and to identify the risks involved in specific banking operations in good time. The quality of banking supervision must reach the level of the European Union and other advanced countries as soon as possible.

For that reason, we are preparing a plan for the development of banking supervision (which is currently nearing completion) parallel with the completion of restructuring in the banking sector. Part of this plan is the development of banking supervision during the next five years, where the individual periods are divided according to various aspects.

The plan is based on the new Banking Act, which was passed by the Slovak Parliament recently and which will come into effect in January 2002. The new Act was initiated by changes in banking legislation, and will undoubtedly contribute to the strengthening of banking supervision. Banking supervision will be required to apply stricter rules for the activities of commercial banks, to be able to identify the risks involved in their operations in advance, to warn the bank management of these risks and demand their elimination or minimisation so that bank failures, which in fact result from bank restructuring, are also kept to a minimum. We should remember that not only large banks were included in the process of restructuring, but small and medium-sized banks as well. Unfortunately, some of them had to be excluded from the Slovak banking community, since they proved unable to meet the basic conditions of prudential banking business.

• What significance do you attach to the ability of banking supervision to foresee and identify risks in the new plan of development?

This is one of the main tasks of banking supervision, which must adopt a more active approach to the banks. This will be made possible by the above-mentioned legal framework and the prepared plan for the development of banking supervision. The National Bank of Slovakia must issue a number of legal regulations, i.e. decrees concerning banking supervision, which will set the limits of prudential banking operations. They will include some new elements, e.g. the supervision of banks on a consolidated basis, covering all entities that are connected with the bank. The decrees will identify and specify the new realities of the financial market, mainly the question of market risk, e.g. in the area of securities, real estate, etc. Banks will have to assess the value of their assets with regard to the market risk and not in terms of the accounting value. Such assessment will have to be made more flexibly and adequate reserves will have to be created for the coverage of risks.

We should like to issue NBS decrees in connection with the Banking Act as soon as possible. They are currently being prepared, and some will come into effect from January 2002. It is, of course, important that they are prepared carefully, for they introduce new things. Other decrees are expected to be issued in the second quarter of 2002 after they have been approved by the Bank Board of the NBS.

An extraordinarily important task of banking supervision is the correct definition of the risks. Now that the banking sector has recovered, the supervisors can start taking preventive steps rather than repressive ones. Banking supervision is to identify the risks incurred by a bank and notify the bank management in time so that undue risk can be avoided – otherwise they may cause serious problems. Banking supervision should focus mainly on helping commercial banks to avoid systemic risk. In short, banking supervision sets rules for the conduct of banks, the observance of which is, however, ensured by the bank's management and shareholders. The Banking Supervision Division of the NBS is a regulatory and supervisory authority.

• How do you view the role of the Central Bank in building confidence in the banking system of Slovakia?

The Banking Supervision Division shall, in accordance with the prepared plan of development, co-operate more closely with other supervisory authorities, not only within the borders of Slovakia, but outside the country as well. This co-operation will focus on the supervisory authorities of countries where the foreign partners of Slovak banks are based.

Under the above plan, Banking Supervision will assign ratings to banks, categorise them by quality, and set a schedule for the supervision of individual banks and the evaluation of the results of supervision. This means that all banks will receive a sort of 'curriculum vitae' in advance. Banks included in a lower category will be subject to stricter supervision, and will be given more attention so that the risks which are responsible for their inclusion in that category, are avoided.

The plan also includes a change in the organisational structure of Banking Supervision. In accordance with the new Banking Act, we shall endeavour to strengthen banking supervision by including new activities, connected with the assessment of various risks, supervision on a consolidated basis, and active international co-operation. We'd like the staff of off-site supervision to take part in the on-site supervision of banks as well, at least in some areas, so that they can better assess the main risks of banks and initiate changes in the methodology applied and/or improvements in bookkeeping. At the same time, the teams of supervisors should be strengthened by specialists in the specific risks involved in the most sensitive areas of the bank. In other words, a more active approach is to be taken during the supervision and evaluation of banks. The proposed changes in the organisation of Banking Supervision have a common goal – to ensure that the banking supervision body is able to supervise banks at an appropriately high level in line with changes in the Basle criteria for the assessment of capital adequacy, which come into effect in 2005.

Another level for improvement in the efficacy of banking supervision is, as I have already mentioned, the policy of communication with banks. By this I mean regular meetings with the management and employees of banks at which the supervisors can explain their methods, the essence and importance of specific changes in the methodology, the evaluation of banks, etc., and explain the purpose of individual procedures. At the same time, such meetings would provide a platform for discussion and the exchange of information.

This plan will be supported by the public relations policy of NBS towards journalists and the public. Journalists will be informed about the actions of the Banking Supervision Division so that they can form an opinion of its performance.

In the area of communication, I'd like to draw attention to a third level, i.e. our effort to communicate better with the public, to be more open and to explain why and what steps the supervisory body is to take to persuade the public of the importance of banking supervision and the need for improvement in its performance. One of the first steps will be for the Banking Supervision Division to publish, in co-operation with the Public Relations Department, the new Banking Act and related decrees via the home page of the NBS and invite questions and comments. Public questions about this issue, which will be available on the web site of the NBS for one month, will be processed centrally and answered so that people understand what the individual provisions of the Act mean and why the new Banking Act was passed. We shall simply try to explain to people that banking supervision is here to protect their money, in a word to serve the public.

• At the beginning of November, the International Monetary Fund sent a mission to Slovakia. The mission reported some progress in the area of banking supervision, but drew attention to the fact that the bulk of the work is still ahead of us. Can you describe the conclusions of the mission in this area in terms of monetary development?

The plan for long-term development of the banking sector is due to be approved by the end of the year. The plan will specify the individual tasks of banking supervision for the individual phases. It is a comprehensive material, which will include, apart from what I have already said, moral guidelines for bank supervisors, provide for the training and personal growth of the staff, etc.. It is an open document, which is still to be completed and the individual phases of fulfilment are to be checked. It is a document designed to react flexibly to the requirements of the local banking sector and to developments abroad. Here we shall have a lot of work, for the time being we are doing some preparatory work, which will be followed by the fulfilment of the goals set and their completion. Banking supervisors are subject to increased demands, which require a change in their way of thinking in many areas.

As far as monetary policy is concerned, the Central Bank faces a difficult task in the coming period, arising from the fact that certain imbalances have recently appeared, mainly in the balance of payment on current account, where the deficit is growing at a relatively fast rate. We must therefore try to identify the main cause of the growth, and what risks may arise from the growing deficit, and how it may affect the conduct of monetary policy. With such a growth in the deficit, which is in large part driven by the restructuring of the economy, it is very important that the other stabilisers of the economy start performing their functions. If the growth in GDP shows signs of revival and the restructuring in the corporate sector continues, the main role should be, in my opinion, taken over by a more active interest rate policy. This requires that the State reduce its deficits significantly and allow for the restructuring of the corporate sector. Without this, monetary policy could lose much of its flexibility.

The second factor is revenue policy; in the main, this means that we now want the restructuring of the economy completed so that the economy is able to react to changes in demand, resulting from changes in the current situation in the world at large. It is also important that the wage increase is really gradual and labour productivity exceeds the rate of wage increase. In these areas, the IMF drew attention to a rather serious danger arising from two aspects. The first requires that the Government should send a 'saving' signal to the economy, i.e. in the form of partial reduction in the fiscal deficit, in response to the situation on the current account of the balance of payments, which is being affected significantly by a fall in foreign demand, accompanied by an increase in domestic demand. The best solution would be to try to replace the reduction in foreign demand by the rapidly growing domestic demand. The IMF warns that the revenue policy and the expectations in the area of wage increase in the public sector, combined with a reduction in income taxes and the suspension of price deregulation for households, will support this negative tendency and thus influence the level of consumer demand, which may increase the balance of foreign trade.

Unfortunately, the originally planned compensation me-

chanism is not working properly in this area. The expectation was that regulated prices would be increased regularly so that they would create some form of compensation for this situation. With regard to the fact that the liberalisation of regulated prices has been postponed (next year, only gas prices will be adjusted for entrepreneurial entities), inflation is expected to fall next year, but will then rise again. For monetary policy, this will be a difficult period, which was also indicated by the IMF. The signals which monetary policy may send for the economy are very complicated. For the conduct of monetary policy, the most advantageous development would be if the level of inflation were to fall gradually so that the structural changes in prices were also gradual, which would lead to better conditions for both households in planning their expenditures and the entrepreneurial sector in planning the effectiveness of production for a longer period. As there is no such gradual development here, a complicated situation arises for monetary policy. If such a situation develops, the IMF recommends that the Central Bank apply an interest rate policy that does not lead to an excessive increase in demand, resulting from a possible growth in bank lending. This should have a pro-saving effect, i.e. create a situation in which a large portion of the increase in household incomes is deposited at banks in the form of savings, which should be brought about through lower inflation in relation to interest rates.

Up to now, the deficit in the current account has been financed relatively smoothly through foreign direct investment. However, I exclude the inflow of capital as a result of a change in state ownership, since it is only a one-off revenue. In my opinion, what really matters is the amount of capital used for increased production, green-field investment, i.e. direct investment in the entrepreneurial sector, which is expected to improve and stabilise the quality of production.

To sum up, it will be very difficult for the Central Bank to make decisions in matters of interest rate flexibility and interest signals to the economy, which is why the IMF recommends not to make big changes in interest rates, especially reductions. Therefore, the NBS recommends that monetary policy should be tightened next year, since the other policies are not restrictive or prudent enough.

• At present, there is a lot of debate about the Government's financial market supervision bill. Will it influence the organisation of Banking Supervision at the NBS?

In looking at this question, we analysed several variants of integrated supervision with respect to various systems used across the world. It does not matter, in my opinion, what this activity is called; what really matters is that it works better than at present. The proposals of the Central Bank were discussed at the level of the Vice-Chairman of the Government for the Economy, the Minister of Finance, and the Governor of the NBS. The parties at the meeting were inclined to agree that the best solution would be, with regard to the small size of the Slovak economy and the underdeveloped state of other

markets, that the Office for the Financial Market should be gradually integrated with the Banking Supervision Division of the NBS. This would enable integrated supervision of the financial market within the National Bank of Slovakia. The evaluation of solutions of other related issues, mainly from the legal point of view, also inclined to this variant. It was also said that it would not be possible to implement such a solution immediately, but only gradually, with 2004 being the target year.

It should also be mentioned that if the country gains admission to the EU and EMU, the Central Bank will have to delegate its sovereignty in the area of monetary policy to the ECB, first of all to the new monetary environment, which will gradually eliminate the risk of excessive concentration of power in a single institution and the conflict of interests between monetary policy and the lender of last resort. Thus, the Central Bank's room for manoeuvre in the area of monetary policy will gradually shrink and the existing conflict of interests will gradually disappear. The greatest risk for the stability of monetary policy in the European region and other countries will probably arise in the financial markets, specifically from the instability of these markets.

Central banks have the greatest expertise in this area, and the most experience in identification and elimination of possible problems. In small economies, such as Slovakia, where the banking sector plays a dominant role in the financial markets, the proposed solutions were regarded as the least painful. Naturally, there are other opinions and ideas for the possible organisation of integrated supervision as well. It is difficult to predict today what the final solution will be. The National Bank of Slovakia recommends a solution which guarantees that integrated financial supervision will ensure better control of the financial market and the financial sector than today.

• The coming year will be demanding in many respects and will represent a turning point not only for Slovakia. The National Bank of Slovakia will enter its tenth year of existence with numerous resolutions and solutions. If we view the end of the year as an occasion for evaluation and new resolutions, what will be, apart from your personal wishes, most important for the Central Bank in 2002?

I wish, not only personally, but on behalf of the institution itself, that the Slovak Republic succeeds in achieving its integration goals, which would make us, in both real and economic terms, an integrated unit and create room for a gradual improvement in the living conditions of our citizens. In this connection, I have both the European Union and NATO in mind. In other words, I hope we can take a decisive step forward next year so that the prospects for improvement represent a guiding light for us, which will continue to grow in intensity.

**Thank you for the interview.
Soňa Babincová**

THE PRINCIPLE OF MUTUAL RECOGNITION OF BANKING LICENCES UNDER THE NEW BANKING ACT

JUDr. Ľudmila Kublová, JUDr. František Hetteš, The National Bank of Slovakia

One of the main reasons for passing a new banking law (hereinafter referred to as 'Banking Act'), was the requirement to bring Slovak banking legislation into harmony with the relevant law of the European Community, especially with the provisions of Directive 2000/12/EC of the European Parliament and of the Council relating to the taking up and pursuit of the business of credit institutions as amended by Directive 2000/28/EC of the European Parliament and Council (hereinafter referred to as 'Banking Directive') and Council Directive 93/6/EEC on the capital adequacy of investment firms and credit institutions with subsequent amendments.

The main principles, institutions, and terms of modern European banking laws have been incorporated into the new Banking Act and it is possible to say, in general, that its harmonisation with the law of the European Community was quite an arduous task. One of the most important principles on which the efficient functioning of the European banking system is based and which is the subject of this article, is the principle of mutual recognition of banking licences (hereinafter referred to as 'the principle of mutual recognition').

The adoption of this principle and the need for its application in practice arises from the Treaty establishing the European Community, which sets the goals of the Community. They include the creation of a common internal market among the member states, which is viewed as an area without internal frontiers in which the free movement of goods, persons, services, and capital is ensured. In addition, the Treaty contains a clause prohibiting any restriction of the freedom of a subject of a member state to do business in another member state. This prohibition also applies to restrictions concerning the opening of agencies, branches, and subsidiary companies by subjects of a member state in another member state.

The application of the principle of mutual recognition in accordance with the law of the European Community will have an impact on:

- a) the licensing of banks and branches of foreign banks;
- b) the conduct of on-site and off-site banking supervision;
- c) the exchange of information between the supervisory authorities;
- d) the imposition of remedial measures;
- e) the method of deposit protection.

In this way, a legal framework has been created for the joint and co-ordinated supervision of banks and branches of foreign banks within the European Community.

The basic questions concerning the application of the principle of mutual recognition in the Slovak banking law are dealt with in Article 2, paragraph 8, and Articles 11 to 20 of the Banking Act. They are based on Art. 18 of the Banking Directive, which enables credit institutions, i.e. banks, to conduct banking activities abroad, either through a branch office, or di-

rectly, by providing banking services, under certain conditions, without a banking licence from the host country.

In its introductory provisions, the Banking Act defines a branch office of a foreign bank as an organisational unit of a foreign bank located in the Slovak Republic, which is directly engaged in banking activities. All branches established in the Slovak Republic by a foreign bank with a registered office in a member state of the European Community are regarded, from the point of view of authorisation to perform banking activities, as a single branch of the foreign bank concerned.

Article 11 of the Banking Act deals with questions related to the performance of banking activities in the Slovak Republic by foreign banks from EC Member States (hereinafter referred to as 'Member States'), without a banking licence issued by the National Bank of Slovakia (the principle of a single banking licence). Provided that the foreign bank has been issued with a licence in its home country, the National Bank of Slovakia (hereinafter referred to as 'NBS'), is obliged to allow a minimum range of activities, as specified in Annex 1 of the Banking Directive. In the Banking Act, these activities are listed in paragraphs 1 and 2 of Article 2. Mortgage business and the acceptance of deposits pursuant to Act No. 385/1999 Z.z. on Collective Investment as amended by Act No. 329/2000 Z.z. (Art. 2 paragraph 2 letters n) and o) of the Banking Act) remain subject to authorisation by the NBS.

Apart from the prescribed range of activities, another condition for the provision of banking services in the Slovak Republic without authorisation from the NBS, is a written approval from the body of banking supervision in the Member State concerned.

It is to be stressed that the possibility of using a single banking licence only applies to banks with a registered office in a Member State. The provision of banking services by banks from other countries of the world is subject to standard licensing procedure and requires a banking licence pursuant to Article 7 of the Banking Act.

The provision of Article 11 paragraph 2 of the Banking Act makes it possible for foreign banks to provide banking services directly, without establishing a new organisational unit, e.g. via the Internet. In this case, the Banking Act requires that the supervisory authority of the relevant Member State deliver a written notification of the proposed banking activities to the NBS before the first banking transaction.

The single banking licence principle shall also apply to a financial institution (a financial institution is defined, for the purposes of the Banking Act, as a non-bank legal entity, performing, as its main activity, one of the activities listed in Article 2 paragraph 2 of the Banking Act, or whose principle business is the acquisition of capital interests pursuant to separate regulations, or any entity based abroad with a similar scope of

business) with a registered office in a Member State, which is a subsidiary company of a foreign bank or a subsidiary of two or more foreign banks based in a Member State, and whose statutes or partnership agreement allow the performance of activities pursuant to Article 2 paragraphs 1 and 2 of the Banking Act (except banking activities listed under Art. 2 para. 2 letters n) and o)) subject to the following conditions:

a) the foreign bank or foreign banks concerned is/are licensed to perform banking activities in the Member State whose laws apply to the foreign financial institution in question;

b) the foreign financial institution in question de facto performs banking activities in the same Member State;

c) the foreign bank or foreign banks owns/own at least 90% of the voting rights of the foreign financial institution;

d) the foreign bank or foreign banks ensure the management of the financial institution in a prudential manner and provide irrevocable, common, and indivisible security for the commitments undertaken by the foreign financial institution; the form of security must be approved by the supervisory authority of the relevant member state; and

e) the foreign financial institution in question is subject to banking supervision on a consolidated basis, i.e. carried out as for one consolidated unit of the foreign bank or foreign banks.

The above conditions must all be complied with at one and the same time. Their fulfilment shall be reported by the foreign financial institution to the NBS in the form of a written certificate from the supervisory authority of the relevant Member State. In addition, such financial institutions will be subject to the same requirements as branches of foreign banks, pursuant to Article 11 paragraph 1 of the Banking Act.

A foreign bank enjoying the advantages of a single banking licence is exempt from some provisions of the Banking Act, i.e. those laid down in Article 11 paragraph 7 (e.g. the representative office of such a bank is not subject to registration, its branch office may be sold without prior approval).

Article 12 stipulates the procedure to be followed by the NBS as a supervisory authority in connection with the commencement of operations by foreign banks in the Slovak Republic. According to the said Article, the NBS shall prepare for the supervision of the branch office of a foreign bank and notify the branch, if necessary, of the relevant provisions of generally binding regulations of the Slovak Republic pertaining to its activities, within two months of submission of a statement made by the supervisory authority of the relevant Member State confirming that the NBS has no reason to have doubts about the organisational structure and financial situation of the foreign bank concerned. After submission of the said statement or the expiration of two months, the branch of the foreign bank may carry on banking business in the Slovak Republic.

On the basis of Article 13, a bank holding a banking licence in accordance with the Banking Act is authorised to operate in any Member State. Paragraph 1 sets the list of data that are to be reported to the NBS by banks wishing to establish a branch office in a Member State. A bank intending to open a branch office in a Member State shall submit a written report on the following data to the NBS:

a) the Member State in which the branch is to be established;

b) the registered office of the branch in the Member State;

c) the full names of persons in charge of the branch office;

d) the business plan containing a list of proposed activities;

e) the organisational chart of the branch office.

Pursuant to paragraph 2 of the cited Article, the NBS shall evaluate the organisational chart and financial situation of the bank in relation to the allowed banking activities prior to the establishment of a branch office in a Member State. If the NBS has no reason to doubt the suitability of the establishment of a branch office in an EC country, the NBS shall submit the data required (including data on the bank's own resources and details about deposit protection) to the banking supervision body of the Member State in which the bank intends to operate (the supervisory authority of the host country) within three months.

Should the NBS has doubts about the facts under analysis, and/or the conditions and relations of the bank, the NBS shall inform the bank, within three months, of the fact that the report has not been forwarded to the supervisory authority of the relevant Member State and shall supply an explanation.

At the same time, the Article places the bank under the obligation to notify, in writing, the NBS and the supervisory authority of the relevant Member State within 30 days, in advance of any alteration to the facts on the basis of which the proposal to establish a branch office in the Member State was evaluated.

The direct provision of services by a Slovak bank in a Member State without establishing an organisational unit for this purpose, is regulated in paragraph 5 of the cited Article.

Paragraph 6 of the cited Article places the NBS under the obligation to inform the supervisory authority of the relevant Member State if a financial institution with a registered office in the Slovak Republic, which is a subsidiary company of a bank or a subsidiary of two or more banks, fails to meet the conditions stipulated in Article 11 paragraph 3 letters a) to b) of the Banking Act.

In connection with the introduction of the single licence principle (mutual recognition of banking licences), it proved necessary to incorporate the principle of supervision by the home country into the Slovak legal system. In Article 14, the Banking Act prescribes the procedure for banking supervision of a branch office of a bank established in accordance with the Banking Act. Supervision of a branch office of a Slovak bank operating in a Member State shall be carried out by the NBS. Supervision of the liquidity of the branch shall be carried out by the supervisory authority of the relevant Member State in co-operation with the NBS unless they agree otherwise. The branch office shall also be subject to measures adopted by the Member State as part of its monetary policy; where the Member State belongs to the euro area, the branch shall be subject to regulations adopted by the European Central Bank. If the supervisory authority of the Member State warns the NBS that the branch office of a bank is in breach of the legal regulations when conducting banking business in the Member State concerned, the NBS shall take the necessary measures to redress the unlawful state of affairs. In this connection, it should be said that if a branch office of a Slovak bank breaks the law of a Member State in which it operates, the body of banking supervision of the Member State shall be entitled, pursuant to the banking directive, to take the same steps against the branch office as under Article 17 of the Banking Act.

Since the actions of foreign entities cannot be regulated by the Banking Act, the Act places the branches of Slovak banks under the obligation to submit to, or carry out the measures imposed by the supervisory authority of a Member State to remedy the unlawful state of affairs.

Under Article 15 of the Banking Act, the supervisory authority of the relevant Member State (host country) is entitled to require the same information for banking supervision as from foreign banks with a registered office in the Member State, despite the fact it does not conduct supervision to such an extent as the licensing authority (i.e. the NBS). The Member State concerned may require a bank with a branch office within its borders to submit regular reports on its banking operations conducted in the country, for statistical purposes. The bank in question is obliged to fulfil this requirement.

Article 16 deals with the opposite situation to that governed by Article 14 of the Banking Act. It specifies which body shall supervise the activities of a branch of a foreign bank operating in the Slovak Republic and to what extent (the supervisory authority of the home country and the NBS).

Supervision of a branch office of a foreign bank enjoying the advantages of a single banking licence, shall be conducted in the Slovak Republic by the supervisory body of the Member State concerned. The liquidity of the branch shall be supervised by the NBS in cooperation with the supervisory authority of the Member State unless otherwise agreed. The branch office is also subject to regulations adopted by the NBS as part of its monetary policy. These regulations must be neither discriminatory nor restrictive. After the Slovak Republic joins the euro area, the branch office in question shall be subject to the directives of the European Central Bank.

Although the NBS does not exercise full banking supervision over branches of foreign banks that are subject to banking supervision in the Member State in which they are registered (home country), provision of Article 17 of the Banking Act authorises the NBS to take measures against branches of foreign banks breaking the law of the Slovak Republic. Such measures are categorised according to the seriousness of the offence. The Banking Act does not specify the individual types of measures directly in this respect. It may be said that the measures in question consist exclusively of remedial measures applied by the NBS in the course of banking supervision of banks licensed by the NBS.

If the NBS becomes aware that a branch of a foreign bank enjoying the advantages of a single banking licence in conducting banking activities, or a foreign bank benefiting from a single banking licence when providing banking services in the Slovak Republic pursuant to Article 11 paragraph 2, infringes the legal regulations, the NBS shall instruct the foreign bank concerned to rectify the infringement. If the foreign bank fails to take the necessary measures, the NBS shall notify the supervisory authority of the Member State concerned and request the said authority to take measures to rectify of the unlawful state of affairs and to provide information on the measures taken.

Consequently, if a foreign bank or a branch of a foreign bank holding a common banking licence fails to comply with the legal regulations despite the aforementioned measure, the NBS

may, after notifying the supervisory authority of the relevant Member State, adopt measures for the elimination of the unlawful state, including measures for the restriction or cancellation of its operations. Under European Community law and/or the national law of a Member State, foreign banks and branches of foreign banks are obliged to carry out the measures adopted.

In urgent matters, the NBS may take measures for the protection of the clients of a foreign bank's local branch. The NBS shall notify the Commission of the European Community (hereinafter referred to as 'The European Commission') and the supervisory authority of the relevant Member State of the measures adopted. However, the NBS must cancel or modify these measures if the European Commission decides so to do.

Under Article 18, the NBS is authorised to request that branches of foreign banks from Member States submit statements, reports, and other documents for the purposes of banking supervision and that foreign banks enjoying the advantages of a single banking licence and conducting banking activities, directly without a branch office or through a branch office in the Slovak Republic, present regular reports on their activities for statistical purposes.

Article 19 paragraph 1 places the NBS under the obligation to notify, without undue delay, the supervisory authority of the Member State in which the bank operates in accordance with the Banking Act, of the withdrawal of the banking licence of a bank with a registered office in the Slovak Republic. This purpose of this notification requirement is to enable the supervisory authority concerned to take steps for the closure of the bank's branch office in its territory in the interest of depositors.

At the same time, paragraph 2 places the NBS under the obligation to notify the European Commission of its refusal to provide information on the establishment of a branch office.

Paragraphs 3, 4, and 5 stipulate further reporting requirements vis-à-vis the European Commission, which relate to the licensing of branch offices with a registered office outside the Member State and to cases where the bank becomes a subsidiary company, and incurs the obligation to report any difficulty occurring during the establishment of a bank outside the European Community. The purpose of this information is, first and foremost, to enable the European Commission to negotiate with third countries with the aim of gaining effective access for banks from Member States to the markets of third countries, comparable with that provided by the European Community to third countries.

Article 20 of the Banking Act lays down and guarantees the free use of advertising in promoting banking services in the Slovak Republic. On the other hand, the Banking Directive places Member States under the obligation to enable Slovak banks to advertise in their territories. However, this obligation is not included in the draft of this Act, since a Slovak law cannot place foreign entities under an obligation.

The introduction of the single banking licence principle represents a major step towards the harmonisation of Slovak banking legislation with the law of the European Community, which enables the free provision of banking services within the European Community. The principle of mutual recognition of banking licences will become effective in the Slovak legal system on the day of the Slovak Republic's accession to the European Community.

Národná banka Slovenska					DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 31. 10. 2001 v mil. Sk				
A K T Í V A			Zmena oproti 20.10.2001		P A S Í V A			Zmena oproti 20.10.2001	
1 Zlato		1,027.2	(0.0)		1 Emisia obeživa		82,917.4	(-2,348.4)	
2 Vklady v MMF		5,262.0	(14.2)		2 Záväzky voči MMF		5,262.3	(14.2)	
3 Vklady v zahraničných bankách a me- dzinárodných inštitúciách cudzej meny		4,678.8	(-5,837.2)		3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		26,093.4	(6.2)	
3.1 Vklady v zahraničných bankách	3,860.3		(-5,838.9)		3.1 V cudzej mene	25,394.0		(6.2)	
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	818.5		(1.7)		3.2 V slovenských korunách	699.4		(0.0)	
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene	31,384.8		(10,150.3)		4 Emitované cenné papiere	10,800.0		(0.0)	
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám	40,227.9		(7,937.6)		4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0		(0.0)	
5.1 Pohľadávky z refinancovania	6,517.3		(2.1)		4.2 Ostatné	10,800.0		(0.0)	
5.2 Ostatné pohľadávky	33,710.6		(7,935.5)		5 Záväzky voči tuzemským bankám	70,729.9		(5,033.1)	
6 Cenné papiere	170,746.6		(-2,901.5)		5.1 Peňažné rezervy bánk	24,433.3		(-6,951.4)	
6.1 Zahraničné v cudzej mene	170,746.6		(-2,901.5)		5.2 Ostatné	46,296.6		(11,984.5)	
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)		6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu	19,697.4		(5,650.5)	
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)		6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	9,279.6		(5,002.3)	
7 Majetkové účasti	144.8		(0.0)		6.2 Štátne fondy	10,417.8		(648.2)	
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)		7 Ostatné pasíva	38,077.5		(574.3)	
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)		7.1 Vklady klientov	8,526.8		(-279.1)	
8 Ostatné aktíva	15,002.1		(1,261.2)		7.2 Ostatné	29,550.7		(853.4)	
8.1 Úvery klientom	405.2		(2.1)		8 Čisté obchodné imanie	14,896.3		(1,694.7)	
8.2 Ostatné	14,596.9		(1,259.1)		8.1 Vlastný kapitál	10,469.0		(0.0)	
	268,474.2		(10,624.6)		8.2 Ostatné vlastné prostriedky	4,427.3		(1,694.7)	
					268,474.2			(10,624.6)	
Ing. Marián Jusko, CSc. v. r. guvernér					Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r. vrchná riaditeľka úseku informatiky				

Národná banka Slovenska					DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 10. 11. 2001 v mil. Sk				
A K T Í V A			Zmena oproti 31.10.2001		P A S Í V A			Zmena oproti 31.10.2001	
1 Zlato		1,027.2	(0.0)		1 Emisia obeživa		87,554.8	(4,637.4)	
2 Vklady v MMF v cudzej mene		5,234.3	(-27.7)		2 Záväzky voči MMF v cudzej mene		5,234.6	(-27.7)	
3 Vklady v zahraničných bankách a me- dzinárodných inštitúciách v cudzej mene		12,221.0	(7,542.2)		3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		24,691.9	(-1,401.5)	
3.1 Vklady v zahraničných bankách	11,406.2		(7,545.9)		3.1 V cudzej mene	23,992.5		(-1,401.5)	
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	814.8		(-3.7)		3.2 V slovenských korunách	699.4		(0.0)	
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene	20,505.0		(-10,879.8)		4 Emitované cenné papiere	5,750.0		(-5,050.0)	
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám	43,532.7		(3,304.8)		4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0		(0.0)	
5.1 Pohľadávky z refinancovania	27,782.0		(-178.6)		4.2 Ostatné	5,750.0		(-5,050.0)	
5.2 Ostatné pohľadávky	15,750.7		(3,483.4)		5 Záväzky voči tuzemským bankám	75,324.7		(4,594.8)	
6 Cenné papiere	170,488.1		(-258.5)		5.1 Peňažné rezervy bánk	31,536.8		(7,103.5)	
6.1 Zahraničné v cudzej mene	170,488.1		(-258.5)		5.2 Ostatné	43,787.9		(-2,508.7)	
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)		6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu	18,809.3		(-888.1)	
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)		6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	8,976.0		(-303.6)	
7 Majetkové účasti	144.8		(0.0)		6.2 Štátne fondy	9,833.3		(-584.5)	
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)		7 Ostatné pasíva	36,731.8		(-1,345.7)	
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)		7.1 Vklady klientov	8,845.9		(319.1)	
8 Ostatné aktíva	15,432.8		(430.7)		7.2 Ostatné	27,885.9		(-1,664.8)	
8.1 Úvery klientom	405.9		(0.7)		8 Čisté obchodné imanie	14,488.8		(-407.5)	
8.2 Ostatné	15,026.9		(430.0)		8.1 Vlastný kapitál	10,469.0		(0.0)	
	268,585.9		(111.7)		8.2 Ostatné vlastné prostriedky	4,019.8		(-407.5)	
					268,585.9			(111.7)	
Ing. Marián Jusko, CSc. v. r. guvernér					Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r. vrchná riaditeľka úseku informatiky				

Národná banka Slovenska					DEKÁDNA BILANCIA AKTÍV A PASÍV k 20. 11. 2001 v mil. Sk				
A K T Í V A			Zmena oproti 10.11.2001		P A S Í V A			Zmena oproti 10.11.2001	
1 Zlato		1,027.2	(0.0)		1 Emisia obeživa		89,836.0	(2,281.2)	
2 Vklady v MMF v cudzej mene		5,229.0	(-5.3)		2 Záväzky voči MMF v cudzej mene		5,229.3	(-5.3)	
3 Vklady v zahraničných bankách a me- dzinárodných inštitúciách v cudzej mene		13,159.6	(938.6)		3 Záväzky voči zahraničným bankám a medzinárodným inštitúciám		23,690.4	(-992.5)	
3.1 Vklady v zahraničných bankách	12,336.4		(930.2)		3.1 V cudzej mene	23,000.0		(-992.5)	
3.2 Vklady v medzinárodných inštitúciách	823.2		(8.4)		3.2 V slovenských korunách	699.4		(0.0)	
4 Pohľadávky voči zahraničiu v cudzej mene	17,757.3		(-2,747.7)		4 Emitované cenné papiere	5,750.0		(0.0)	
5 Pohľadávky voči tuzemským bankám	43,517.4		(-15.3)		4.1 V zahraničí v cudzej mene	0.0		(0.0)	
5.1 Pohľadávky z refinancovania	27,775.6		(-6.4)		4.2 Ostatné	5,750.0		(0.0)	
5.2 Ostatné pohľadávky	15,741.8		(-8.9)		5 Záväzky voči tuzemským bankám	72,258.0		(-3,066.7)	
6 Cenné papiere	170,519.6		(31.5)		5.1 Peňažné rezervy bánk	31,685.6		(148.8)	
6.1 Zahraničné v cudzej mene	170,519.6		(31.5)		5.2 Ostatné	40,572.4		(-3,215.5)	
6.2 Štátne v slovenských korunách	0.0		(0.0)		6 Záväzky voči štátnemu rozpočtu	20,855.8		(1,246.5)	
6.3 Ostatné v slovenských korunách	0.0		(0.0)		6.1 Účet štátu Slovenskej republiky	10,497.8		(1,521.8)	
7 Majetkové účasti	144.8		(0.0)		6.2 Štátne fondy	9,558.0		(-275.3)	
7.1 Zahraničné v cudzej mene	24.8		(0.0)		7 Ostatné pasíva	35,925.3		(-806.5)	
7.2 Ostatné	120.0		(0.0)		7.1 Vklady klientov	6,580.7		(-2,265.2)	
8 Ostatné aktíva	16,108.1		(675.3)		7.2 Ostatné	29,344.6		(1,458.7)	
8.1 Úvery klientom	414.6		(8.7)		8 Čisté obchodné imanie	14,709.2		(220.4)	
8.2 Ostatné	15,693.5		(666.6)		8.1 Vlastný kapitál	10,469.0		(0.0)	
	267,463.0		(-1,122.9)		8.2 Ostatné vlastné prostriedky	4,240.2		(220.4)	
					267,463.0			(-1,122.9)	
Ing. Marián Jusko, CSc. v. r. guvernér					Ing. Anna Pastuchová, PhD. v. r. vrchná riaditeľka úseku informatiky				

The Money Checker®

Inovatívna technológia
pre rýchlu verifikáciu
bankoviek

Kontrola UV

Kontrola IR

Prenáď

Lupa + OVI

Skolenia

BANKový KAtalóg BAN-KA®

euroOKontakt®

eurOKontakt® s.r.o., Sládkovičova 9, 974 05 Banská Bystrica

Tel: 048/471 05 51, Fax: 048/416 41 90

e-mail: banka@eurokontakt.sk, www.eurokontakt.sk